

STRIPSCHRIJFT

VERSCHIJNT
MAANDELIJKS
NUMMER 101
PRIJS F 3,95

scenaristen-special:
Greg Charlier Lob Dionnet

Eindelijk is het er dan: ESSEF, het blad voor de SF- en Stripliefhebber.

Behalve aktievolle verhalen van auteurs als K.H. Scheer, Dan Shocker en Felix Thijssen bevat ESSEF ook nieuwe strips van Gideon Brugman, Max Mutesius, Piet Wijn, Willy Lohmann, Tais-Teng, Harry Balm en Don Lawrence.

Houdt vooral het derde nummer in de gaten, waarin Don Lawrence (bekend als de tekenaar van de strip Trigie) met een vierkleuren strip start.

Grijp nu Uw kans en neem een abonnement op dit fantastische blad. Stort f 19,50 (voor vier nummers) op postgiro 3718024 tnv J. Roos. Let op: abonnementen lopen van jan. t/m dec. Vermeldt op Uw girokaart "Abo Essef".

Een los nummer kost f 4,95 en is in elke goede boekhandel te verkrijgen.

no. 101 juli 1977

Uitgegeven door Thespa Uitgeverij voor het Stripschap Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 september 1968.

Uitgeverij Thespa
Koninginneweg 164
Amsterdam
tel. (020) 791319
Abonnementen en advertenties
tel. (020) 791319.

Redactie-adres:
Postbus 9494, Amsterdam
tel. (020) 171332

Redactie:
Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Rob van Eijck, Wim van Helden, Marcel van der Hoff, Nico Noordermeer, Martin Wassington.
Vormgeving:
Hans Frederiks
Vaste medewerkers:
Domien ten Berge, Herman Pieter de Boer, Reinolt Duerings, A. den Dooier, Evert Geradts, F Hansen, Dick Matena, Henk J. Meier, Guus Ong, Woltrien, Leny Zwolve.

Stripschrift is verkrijgbaar: via een abonnement (jan t/m dec.) à f 32,50 giro 20 99 48 t.n.v. Stripschrift, Koninginneweg 164, Amsterdam; of via een lidmaatschap/abonnement van het Stripschap à f 38,50 giro no. 15 13 000 t.n.v. de penningmeester van het Stripschap te Amsterdam; in de losse verkoop à f 3,25. Houders van een CJP-paspoort kunnen zich bij hun CJP-buro opgeven en betalen de gereduceerde abonnementsprijs van f 29,00 voor een kalenderjaar. Lopende (bestaande) abonnementen kunnen niet omgezet worden! Abonnementen op Stripschrift die in de loop van het abonnementsjaar worden opgegeven, kunnen slechts voor een gehele jaargang worden afgesloten.

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERVEELVOUDIGD EN/OF OPENBAAR GEMAAKT, DOOR MIDDEL VAN DRUK, FOTOCOPIE, MICROFILM OF OP WELKE ANDERE WIJZE OOK, ZONDER VOORAFGAANDE SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN STRIPSCHRIFT EN AUTEURS.

DE VERANTWOORDELIJKEHEID VOOR DE GEPLAATSTE ARTIKELEN BERUST BIJ DE AUTEURS.

stripschrijvers

Na de uitbundige viering van Stripschrift no. 100, bezinning want de persen moeten rollen. Met no. 101 zetten we de eerste stappen op de o zo lange, maar zonovergoten weg naar no. 200. Als eerste ontmoeten we een veelal vergeten, maar uiterst belangrijke groep stripmakers, die zijn uiterst creatieve werk volledig aan het oog onttrokken doet: de verhalenmakers, de scenaristen, scenarioschrijvers of tekstschrijvers zo U wilt.

Zij zijn het die van achter hun schrijftafels en buro's met ratelende schrijfmachines of kriebelige hanepoten uit afgekloven ballpoints, met rimpelende voorhoofden en golvende hersenen, de eerste schakels smeden aan de lange keten van de massaproductie van de suksesreeksen! Daarmee verschaffen ze werk aan de tallozen die zich daarna van het verhaal meester maken: van tekenaars, tot inkters, coloristen, uitgevers, redakties, vormgevers, fotografen, drukkers, binders, administraties, sorteerders, postbestellers, boekhouders, accountants, verspreiders, boekhandelaren, anti-kwaars, journalisten, Stripschriftredacteuren, smokkelaars, illegale uitgevers, snode speculanten, drank en drughandelaren. . . Zorgen immers niet juist zij voor het belangrijkste onderdeel van de beeldverhalen? Want moet een stripverhaal niet in de eerste plaats verhaal zijn?

Wat zijn dat voor mensen die meterschrijvers?

Veel wordt duidelijk uit een aantal gerichte interviews die we in Angoulême maakten met de grote Franse scenaristen: Greg, Lob, Charlier maar ook Dionnet. Allen hebben het o.m. uitvoerig over de 'crisis' in de strip. Bij hun exclusieve uitspraken daarover vooral aandacht voor Pilote en Metal Hurlant.

Van de grote Nederlandse tekstschrijvers geven Lo Hartog van Banda en Andries Brandt hun specifieke meningen over het vak, voor ontboezemingen van Patty Klein kunt u terecht in Stripschrift no. 85, jan. '76.

Red.

inhoud

5. 'IK HEB EEN BIOSCOOPJE IN MIJN HOOFD EN IK ZET DE FILM STEEDS BIJ EEN BEPAALD PLAATJE STIL' zegt scenarist Louis Albert Regnier (GREG) in een onlangs afgenomen interview over het plannen van zijn pagina's.
10. DE RODE OGEN VAN LONE SLOANE, werden door Jacques Lob - een van de bekendste tekstschrijvers van de 'nieuwe' generatie - van kontaktlenzen voorzien. Alles over het scenario van Delirius, in een diepgaand interview.
16. VEEL GEWELD, VEEL PORNO, MAAR WEINIG OF GEEN GOEDE VERHALEN, orakelt Jean Michel Charlier - gezapig croissants smullend - over de nieuwe bladen. . .
20. VAN POKERFACE TOT ANGELFACE, Hans Frederiks volgde Blueberry naar de onmenselijke strafgevangenis van St. Quentin en zette zijn ervaringen op papier. . .
21. HET PRODUKT IS INTERESSANTER DAN DE MAKER en JE MOET IN BEELDEN DENKEN, zijn uitspraken van de bekendste NEDERLANDSE stripschrijvers Andries Brandt en Lo Hartog van Banda.
22. JEAN PIERRE DIONNET, EEN BELANGRIJK MAN. Een gesprek met het brein achter Metal Hurlant.
23. LA FRANCE, OH, LA, LA met als onderwerp: 'L'Histoire du Journal Pilote'.
24. EVERT GERADTS voorzag de Wallace Wood Pogopersiflage 'Gopo Possum' van kanttekeningen.
28. HET STRIPSCHAP.
29. DE EERLOZE KRIJG, begin van de herdruk van het 66e en laatste Eric de Noormanverhaal.
32. VAN BATMAN TOT FLUPS EN FLUFFS, Kees de Bree analyseerde de inhoud van THE COMICS, een stuk vakliteratuur dat onlangs opnieuw werd uitgebracht.
33. POSTRIPTUM reacties van lezers en NIEUWS
35. STRIPS van Professor Pi en Simpelman.

SOMMAIRE

Ce numéro de Stripschrift est un 'special scenaristes'. Dans les pages suivantes vous trouverez des interviews avec Greg, Lob, Dionnet, Charlier, et les scenaristes hollandais Brandt et Banda. Ensuite il y a un article sur les scenario's de Charlier pour Blueberry, un compte rendu du livre 'The Comics'. Les rubriques 'La France oh la, la et Nouvelle. Dans ce numéro commence une reprise du dernier épisode d'Eric L'Homme du Nord, mais bien sûr Pogo ne sera pas oublié.

SUMMARY

This issue of Stripschrift is a scenarist-special. In the following pages you'll find interviews with Greg, Lob, Dionnet, Charlier and the dutch writers Brandt and Banda. Furthermore there is an article on the scripts by Charlier for Blueberry, a review on the reprinted book 'the Comics', the column 'La France oh la, la and news. In this number starts a reprint of the last story of Eric the Viking, but of course we do not forget Pogo.

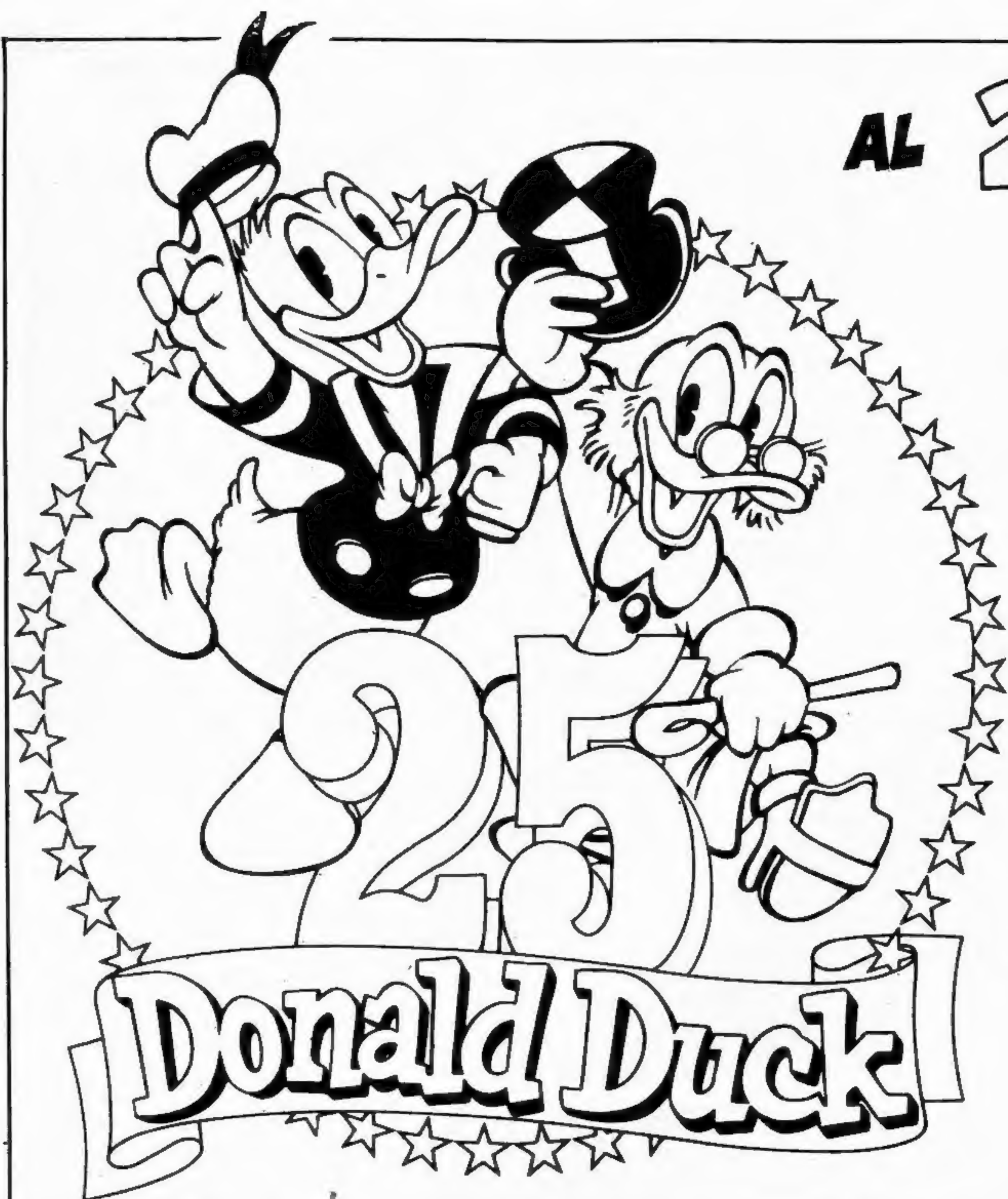
STRIP TOPTIEN

1. SUSKE EN WISKE
De Raap van Rubens
VANDERSTEENSTUDIO'S
2. Lucky Luke (2)
Zijne keizerlijke Hoogheid Smith
MORRIS/GOSCINNY
Oberon B.V./Dargaud
3. ROODBAARD
De Bevrijding van Fort de France
HUBINON/CHARLIER
Oberon B.V./Dargaud
4. ISABELLE AVONDROOD
De waanzinnige Geleerde TARDI
Uitgeverij Casterman
5. LUITENANT BLUEBERRY (1)
Ballade voor een Doodskist
GIRAUD/CHARLIER
Oberon B.V./Dargaud
6. DE BLAUWBLOEZEN
Blauwen in zwart-wit
LAMBIL/CAUVIN
Uitgeverij Dupuis
7. ALEX
Het Spook van Carthago
MARTIN
Uitgeverij Casterman
8. DONALD DUCK
— als Slaapwandelaar
WALT DISNEY PROD.
Oberon B.V.
9. STRIPKOERIER
De leukste krant van Nederland
OPERA MUNDI/KING
FEATURES
Oberon B.V.
10. DE KOENE RIDDER
De Reus van Worm
CRAENHALS
Uitgeverij Casterman

Alleen de nieuwe uitgaven van Casterman en Dupuis' Blauwbloezers wisten tussen de stortvloed nieuwe Oberonstrips een plaats op de toptienlijst te overen. De tussen (haakjes) vermelde getallen geven de notering op de vorige Toptienlijst aan. Gegevens voor deze Toptien werden verstrekt door Athenaeum Nieuwscentrum, De Blauwe Lotus, de Bijenkorf, Drukkerij, fa. Hermans, De Jacobijn, Lambiek, De Leeswinkel, Old Comic House, Plaatjes-Boekjes, Richard, Sjors, Wammes, Wammes Wag-gel en Wout. MWMGW

AL 25 JAAR LANG...

**... ELKE WEEK
WEER
PRIMA
STRIPVERHALEN!**

© 1977 Walt Disney Productions.

Er is nog een beperkte voorraad van:

UIT DE ARCHIEVEN VAN HERGÉ

WAARIN OPGENOMEN:

DE AVONTUREN VAN TOTOR

en de originele versie van:

KUIFJE IN DE SOVJETUNIE (1929)

Deze luxe, in kunstleer gebonden, bibliofiele uitgave
kost f. 29,50 en is verkrijgbaar in de erkende boekhandel
en bij:

CASTERMAN NEDERLAND B.V.

De Morinel 25 - 29 / Dronten

Telefoon: 03210 - 3553

GREG

GEEN LANTERFANTERIG TYPE

Greg werd in 1931 als *Michel Louis Albert Regnier* te Brussel geboren. Op 16-jarige leeftijd schreef hij z'n eerste strip: *Les aventures de Nestor et Boniface*, voor het blaadje *Vers l'Avenir*.

Van 1953 tot 1958, toen hij bij *Kuifje* ging werken, toonde hij zich zeer actief. Hij kreeg les van *Franquin*, tekende onder het pseudoniem *Michel Denys* voor *Heroic* en *Robbedoes* en begon 'n eigen blad, *Paddy* — waar ook *Tillieux* en *Mittei* aan meewerkten — dat na vijf nummers 'n roemloze dood stierf. Toen hij uit militaire dienst kwam ging hij voor *International Press* werken, waarvoor hij een flink aantal uiteenlopende strips maakte; hij nam in die tijd ook veel lopende strips over van andere tekenaars, bijv. *Fifi et ses ami's* van *Hubinon* en *Luc Junior* van *Uderzo* en *Goscinny*.

Vanaf 1958, als hij weggaat bij *International Press*, ontpopt hij zich als een ware strip-duizendpoot. Bij *Kuifje* levert hij vele uiteenlopende soorten scenario's aan een twintigtal (!) tekenaars, waaronder *Franquin* en *Attanasio* voor *Ton en Tinneke*, *Cuvelier* voor *De Magische Dolk*, *De Zilveren Vlam* en *Dientje*, *Tibet* voor *Chick Bill* ('57-'64), *Hermann* voor *Bernard Prince* (vanaf 1966) en *Comanche* (vanaf 1969), *Paape* (o.a. *Luc Orient* vanaf 1967), *Vance* (*Bruno Brazil* vanaf 1967) enz. enz. Daarnaast tekent hij o.a. *Rock Derby* (1960-'63) en *Kees en Klaas* (1963-'69) voor *Kuifje* en *Olivier Blunder* voor *Pilote* (1963-heden). Ook schreef hij scenario's van een vijftal *Robbedoes*-verhalen voor *Franquin*, o.a. het *Zwendel Epos*, en schreef en tekende hij voor bladen als *Ons Volkske*, *Vaillant* en *Line*.

Voor *Belvision* liet hij zich ook niet onbetuigd, hij maakte o.a. scenario's en/of dialogen voor *De Zonnetempel* en *Het Haaienmeer*. Daarbij is hij van 1966 tot 1974 hoofdredakteur van *Kuifje*. Sinds 1974 staat hij onder kontrakt bij *Dargaud*, waar hij zich vooral met de albumuitgaven bezighoudt.

Geen lanterfanterig type dus, Greg; maar zo te zien heeft hij zijn niet geringe inspanningen nog niet met zenuwtrekken of nerveuze instortingen moeten bekopen. Integendeel: in ieder geval op 21 januari 1977 te Angoulême, toen dit interview werd afgenomen, manifesteerde hij zich, ontspannen pratend en gekleed in een goedgesneden maatkostuum, als de rust en de minzaamheid zelve.

Hoewel u al 'n aantal strips maakt had toen u les ging nemen bij Franquin kunnen we geloof ik wel stellen dat uw carrière zo'n beetje bij Franquin begonnen is. Hoe bent u met hem in kontakt gekomen?

Ik was 19 toen ik hem voor de eerste keer ontmoette. De bisschop van Doornik had me bij *Dupuis*, de uitgever, geïntroduceerd, aan wie ik wat tekeningen liet zien. *Dupuis* zei me dat ze niet best waren, maar dat hij er toch wel iets aardigs in zag. Hij heeft me toen bij *Franquin* aanbevolen. Tot ik in dienst moest ben ik twee keer per week naar *Franquin* toegeweest om lessen te nemen. Na de dienst ben ik bij *International Press* *Franquin* weer tegen het lijf gelopen. Hij vroeg me of ik geen ideeën had voor *Ton en Tinneke* waar hij op dat moment mee bezig was. Ik heb toen één of twee verhaaltjes gemaakt, en die vond hij wel leuk. Toen heb ik er nog vier of vijf gemaakt en die vond hij ook wel leuk. En uiteindelijk heb ik er 300 gemaakt. We vermaakten ons wel met het maken van *Ton en Tinneke*, dus hij vroeg me of ik geen ideeën voor *Robbedoes* had. Zodoende heb ik ook een aantal *Robbedoes* verhalen geschreven. Ik heb overigens in die tijd weer veel van *Franquin* bijgeleerd; tekenen, maar ook de manier om een verhaal te vertellen. We konden het goed

"Ik heb een bioscoopje in mijn hoofd.

En ik zet de film steeds bij een bepaald plaatje stil"

Michel Louis Albert Regnier (GREG).....

met elkaar vinden, nu zijn we nog steeds goede vrienden. In de stripwereld is Franquin m'n beste vriend, dat is zeker. Het heeft me indertijd nog veel moeite gekost om me van de invloeden van Franquin los te maken. Toen die oude Rock Derby verhalen in album werden uitgegeven merkte ik weer hoezeer ik toen nog door Franquin beïnvloed was. Pas met Olivier Blunder begon ik me van Franquin los te maken.

Bewust?

In zoverre bewust dat ik wist dat ik me van Franquin los wilde maken, maar hoe dat moest wist ik niet. Ik wist niet hoe mijn eigen stijl kon zijn, dat was zoeken als 'n blinde in 't donker, werkelijk. Ik probeerde het met Kees en Klaas, maar daarbij zweefde ik tussen de stijl van Franquin en m'n eigen stijl, zonder daarbij *St. Ogan* te willen verraden en dat heeft niets opgeleverd. Een van de andere pogingen in die tijd was Blunder, die ik geschapen had omdat ik geen zin meer had in 'n held die 'n sterke alleskunner was; net wat Franquin wilde met Guust, maar dat wist ik toen nog niet, want we hadden er niet met elkaar over gesproken. Toen ik 'n tijdje met die vreemde, dolgedraaide Blunder-stijl bezig was, kreeg ik brieven van lezers die in dezelfde stijl geschreven waren. En toen voelde ik dat ik 't gevonden had, dat Blunder iets nieuws had dat door de lezers geaccepteerd was; maar dat wist ik nog niet toen ik hem maakte! Nu achteraf kan ik ook nog zeggen dat er het meeste van mezelf in Blunder zit. Ik ben Blunder, geestelijk, en *Zuiger* - z'n buurman - misschien wat meer uiterlijk. Ik geloof dat dat wel voor iedereen geldt, dat je pas de waarheid vindt als je zelf je personages bent; kijk maar naar *Simeon* met *Maigret*, en *Franquin* met *Guust*.

Charlier zegt dat 't niet voor hem geldt.

Nou, hij is zelf ook piloot geweest. Volgens mij is *Tanguy* een oude droom van hem. Hij denkt misschien dat hij *Tanguy* niet is, maar hij is 'm wel. Toen *Charlier* 25 was, was ie niet zo dik als nu, toen was ie slank, zag eruit als 'n filmster en was piloot.

Hij zegt dat hij alleen maar zo waarheidsgetrouw mogelijke verhalen wil maken; het gaat hem om authenticiteit en niet om identificatie met de hoofdpersoon.

Ik probeer mijn realistische scenario's ook zo authentiek mogelijk te maken. In Amerika wordt nu, in een krant in *Los Angeles*, een verhaal van Comanche geplaatst. Waarom? Niet alleen omdat men het mooi getekend vindt, maar ook omdat men het verbazend waarheidsgetrouw vindt. Een

detail dat hun was opgevallen, bijvoorbeeld, was de diligence in dat verhaal. Een diligence in Europese, maar ook vaak in Amerikaanse, *Western*-strips is altijd *Wells Fargo*. Maar toen ik voor Comanche wat dingen verifieerde merkte ik dat *Wells Fargo* niet door *Wyoming* - waar Comanche zich afspeelt - kwam. Er was wel een aansluiting op een partikuliere lijn, de *Overland Express*, en dat is de diligence die wij laten zien in Comanche. In de V.S. is een boek verschenen: *Western in the Comics*, een studie over de

we echte volwassenen zijn, ons van alles wat we doen bewust, als specialisten. We gebruiken alle middelen van de specialist, maar we moeten wel kind blijven, we moeten blijven dromen, anders maken we slechte strips. Je moet astronaut zijn, of cowboy, of Olivier Blunder, want op de dag dat je zelf niet meer in je spel gelooft zal de lezer dat ook niet meer doen. Strip is als religie, je moet erin geloven, anders word je 'n huichelaar; dan blijft alleen de buitenkant, de truukjes, maar bestaan.

vandaan gaan zitten: *Wyoming* en *Montana* voor Comanche, *Mexico* en het Zuiden der V.S. voor *Blueberry*, de indianen zijn *Cheyennes*, tegen *Apaches* bij *Blueberry*. En *Blueberry* draait om het leger, voor Comanche heb ik de ranch genomen en de kleine stadjes in het westen. Het Westen is groot genoeg voor ons beiden. De tekenaars vertonen wel overeenkomsten, maar *Giraud* en *Hermann* kenden elkaar al goed en hadden veel contact met elkaar. Grafisch wilden ze eenzelfde kant op.

'Jullie moeten ons niet zo serieus nemen, dat moeten we zelf trouwens ook niet doen'

Western in de strip. Voor de omslag heeft men 'n illustratie uit Comanche gekozen, iets waar *Hermann* en ik wel trots op zijn natuurlijk. Maar je ziet dus dat ik óók probeer zo authentiek mogelijke verhalen te maken, net als *Charlier*, maar dat alles belet me toch niet om zelf die cowboy te zijn. *Wyoming*, de *Far West*, de wapens, de diligences, alles is echt; maar als ik 't schrijf ben ik *Red Dust* en *Hermann* is 't als ie 'm tekent.

RELIGIE

Jullie moeten ons niet zo serieus nemen, en dat moeten we zelf trouwens ook niet doen. We moeten niet doen of

Dus ja, ik geloof dat *Charlier* zelf de piloot is, net zoals ik de cowboy ben. Wel degelijk. En als *Charlier* dat niet van zichzelf denkt dan maakt ie zich maar wat wijs. Hij zou eens naar een dokter moeten gaan om dat te laten onderzoeken, ha ha!

U noemde net Comanche. Hoe sterk is daar de invloed van Blueberry geweest?

Die is er niet geweest. *Hermann* en ik hadden gewoon zin om een *Western* te maken. We hebben het nog een jaar tegengehouden omdat *Blueberry* al bestond en we bang waren om van imitatie beschuldigd te worden. Daarom zijn we ook zo ver mogelijk van *Blueberry*

U bent een tijd hoofdredacteur van Kuifje geweest en in die tijd leverde u ook vrijwel alle scenario's. U domineerde het blad dus behoorlijk.

Wat die scenario's betreft: ik wilde best dat ik met minder scenario's van mezelf kon volstaan, maar het is moeilijk om goede scenaristen te krijgen. Strip is niet zo interessant voor veel mensen, goede scenaristen werken liever voor de teevee, of de film. Ik was zelf ook bang dat het teveel *Greg* zou worden, daarom gebruikte ik voor *Bernard Prince* 'n schuilnaam. En wat *Kuifje* betreft: dat bestond al twintig jaar toen ik er hoofdredacteur van werd, dus er stonden al strips in die ik niet had uitge-

De Overland-Express.....

kozen, maar die ik er wel in heb gehouden. Ik heb alleen geprobeerd een samenhangend geheel te maken van het blad. Lezers die een tijdschrift kopen, kopen vooral 'n ambiance, 'n sfeer. Ik geloof dat je er niet komt als je veel verschillende dingen in je blad stopt, maar dat 'n blad juist één bepaald genre moet aanhouden. Maar daarin heb ik wel 'n nieuwe dimensie proberen toe te voegen. Daartoe heb ik o.a. Hermann, Dany en Paape laten komen. Voor Paape, die weg wilde bij Robbedoes, heb ik snel Luc Orient gemaakt, die in de eerste verhalen vooral bedoeld was als een licht ironische parodie op *Flash Gordon*. Pas later is Luc Orient meer zichzelf geworden.

Was het voor Paape ook een parodie?

Nee, want dat heb ik 'm niet verteld. Hij wist 't niet, hij heeft 't serieus genomen en het resultaat is niet kwaad. Het is erg eenvoudige *science fiction*, maar die moet er ook zijn. Als hoofdredacteur moet je, dacht ik, 'n soort spons zijn; je moet zoveel mogelijk dingen van het publiek te weten zien te komen, je moet representatief worden voor de lezer van je blad. Ik probeerde dat door de post van de brievenrubriek te lezen en de referenda te volgen, als direkte manier. Maar nog belangrijker is de indirecte manier: opletten wat er buiten je blad om bij de kinderen uit de leeftijdsgroep van je blad leeft. Welke films lopen goed, wat zijn goed verkochte boeken en populaire teevée programma's en waarom? Mijn atelier ligt naast een school. In de pauzes ging ik altijd luisteren naar waar de leerlingen over spraken. Je moet antennes hebben om de veranderingen in de mode en de smaak op te kunnen/vangen en dan moet je je blad daarnaar durven veranderen. Je moet veranderen, omdat je lezers veranderen. Je kunt als blad alleen maar blijven bestaan als je steeds nieuwe lezers krijgt, van onder uit je leeftijdsgroep. Je kan je niet vastklampen aan ouder geworden lezers die je blad alleen uit sentimentaliteit blijven lezen. Het is sprekend als je bij sommige bladen ziet hoe een aantal teknaars er moeite mee heeft om in de tegenwoordige tijd te tekenen. Kijk maar eens naar de decors bij sommige verhalen. De personages zijn wel gekleed naar het heden, maar de decors zijn de provinciestedjes van 20 jaar geleden, zoals Franquin die getekend heeft. Er zijn teknaars die kennelijk niet gezien hebben dat de wereld veranderd is, en dat is natuurlijk zeer ernstig. Je decors moeten veranderen, je moet dingen uit deze tijd aangrijpen. Wat dat betreft is Olivier Blunder een voorbeeld. Blunder is expres uit de mode gemaakt: hij draagt flanellen

vesten, gebruikt 'n wandelstok, rijdt in een ouderwetse auto en woont in een ouderwets huis. Maar dat is zo omdat Blunder zelf niet wil veranderen, het is z'n karakter. De dingen om hen heen veranderen wel. Ik pas steeds de decors aan, in de loop van de tijd.

RACISME

Uiterlijk, als dikke burgerman, is Blunder misschien de erfgenaam van *Monsieur Poche*, 'n figuur van St. Ogan uit de dertiger jaren, maar de problemen die Blunder tegenkomt zijn de problemen van deze tijd. In het verhaal waar ik nu

den. Het probleem van racisme heb ik ook bij Comanche. Men zegt nu: de indianen waren de goeden, de blanken de slechten; de blanken hebben de indianen van hun land beroofd en uitgemoord, op beestachtige wijze. Maar als ik me richt op de geschiedenisboeken, dan lees ik dat er in de tijd van Comanche nog echt wilde indianen waren; óók wreed en bloeddorstig. En die moet je dan ook durven te tonen, omdat je anders maar een deel van de waarheid laat zien. Zoals vroeger de strip was, - net als de film trouwens - met de goeden en de slechten, dat is

Barney ondersteboven van Bernard.....

mee bezig ben is hij bijvoorbeeld in Afrika. Dat wilde ik persé, omdat niemand meer 'n verhaal over Afrika durft te maken - vooral niet komisch! omdat we een omgekeerde vorm van racisme bedrijven. Ik heb altijd blanke imbecielen getekend, zoals Blunder en Zuiger en als Blunder in Afrika komt zijn de negers die hij daar ontmoet dus ook allemaal imbecielen. Het is mode om alleen maar intelligente en mooie negers te laten zien en als je dat niet doet zegt men: dat is racisme. Maar met wat ik nu doe bedrijf ik geen racisme, alleen maar volledige gelijkheid. Er zijn evenveel blanke smeerlappen als zwarte, als joodse, als arabische. Omdat mijn blanke personages allemaal gekken zijn, zijn mijn zwarte het dus ook. Als ik dat niet zou doen zou ik een huichelaar zijn. Of 'n masochist, ha, ha. Maar goed, de problemen die Blunder in Afrika tegenkomt zijn problemen waar - naar mijn mening - het huidige Afrika mee tobt. Het is niet meer Kuifje in Afrika, of *Monsieur Poche*, het zijn problemen van deze tijd: de tweeslachtigheid bijvoorbeeld van een werelddeel dat in een te hoog tempo modern is gewor-

natuurlijk niet de realiteit, waar de mensen zowel goede als slechte eigenschappen hebben. Ik heb geprobeerd van Red Dust 'n held te maken die z'n goede en z'n slechte kanten heeft en hij zou tegenover een vijand kunnen komen te staan voor wie hetzelfde geldt. Het is nog erg moeilijk om die realiteit echt te vertalen. De strip is wel in ontwikkeling, maar er zijn toch nog steeds goeden en slechten nodig.

OORLOG EN EXPERIMENT

Bruno Brazil kan je zien als zo'n ontwikkeling. Hij is altijd de goede geweest. Dat wil zeggen: ik ben er zelf niet zo van overtuigd dat hij altijd wel zo goed is, maar voor wat hij doet is ie de goede. Het is nooit met zoveel woorden gezegd omdat ik zelf helemaal niet zo gek ben op de CIA, maar Brazil is geheim agent voor de CIA, en 'n goede. Maar in het verhaal waar Vance en ik nu mee bezig zijn gaat Brazil zelf twijfelen. Dat is iets nieuws, de held had vroeger nooit morele problemen. Een held gelooft in wat hij doet, hij is altijd gezond, het gelijk staat aan zijn kant, enzovoorts. Maar bij Brazil is nu de twijfel geko-

men: moet hij wel doorgaan? In de eerste verhalen was er geen plaats voor twijfel: hij was jong en eerzuchtig, hij had z'n vak gekozen en was er - lichamelijk en geestelijk - op getraind. Als je jong bent twijfel je niet; je wilt zo snel mogelijk aan de slag om het geleerde in praktijk te brengen. Toen ik zelf jong was zat ik in militaire dienst bij de commando's. We kregen toen ook 'n lichamelijke en mentale vechtttraining: we oefenden weken en weken op poppen in het besluipen en ombrengen van vijanden. En we wilden toen niets liever dan het geleerde in praktijk brengen; we hoopten dat er snel een oorlog zou komen! Ik ben nu pacifist en anti-militair en als ik hieraan terugdenk dan is dat met stomme verbazing en diepe verontwaardiging dat ik ooit zoiets heb kunnen denken, maar toch, toen ik twintig was dacht ik zo. En Brazil begon zoals ik toen was. Hij is een goedgepaste vechtmachine en z'n superieuren zijn zo tevreden over hem dat hij een team onder zich krijgt. Dat gaat 'n tijdlang goed, maar dan krijgen ze hun eerste verlies te verwerken: *Big Boy Lafayette*. De anderen zijn met stomheid geslagen; de lezers trouwens ook, ik heb er nogal wat brieven over gekregen. Wat dat betreft is het net de echte oorlog: je hebt lef en praats, anderen zullen misschien sneuvelen, maar jou gebeurt zoiets niet.

Maar nu, in het laatste verhaal, vallen er weer twee doden, en twee gewonden. Het verhaal vroeg er eenvoudig om, je kan niet blijven doen wat Brazil en zijn team deden zonder verliezen te lijden. Brazil merkt nu dat hij teveel bevriend is geraakt met de mensen uit zijn team; hij is aangedaan door hun dood en gaat twijfelen en in de geheime dienst ga je kapot als je last krijgt van emoties. Brazil wordt 'n slecht geheim agent: hij verknalt z'n opdracht waardoor hij er nog 'n probleem bij krijgt. Het is misschien pretentius om zoiets in 'n strip in te willen voeren, maar het lijkt me goed als de lezers zien dat helden ook in 'n crisis kunnen raken. We mollen de mythe van de held natuurlijk niet meteen helemaal: dank zij *Gaúcho Morales* komt Bruno Brazil uiteindelijk over z'n crisis heen; hij gaat zien dat je toch door kan gaan, ook al heb je gefaald. Ik vind het leuk om dat soort dingen te proberen vooral als ze nog niet eerder zijn gedaan. Iets anders doe ik weer met Bernard Prince en Barney Jordan. Ik ben Prince en Jordan gaan zien als acteurs; ik ben als het ware de cineast die graag met 'n stel dezelfde acteurs werkt, omdat hij ze goed kent. Neem maar eens de films met Errol Flynn. De mensen kwamen om Flynn te zien; of ie nou *Captain Blood*

was, of *Robin Hood* of *Colonel Custer*, voor het publiek waren het eigenlijk de avonturen van Erroll Flynn. Hetzelfde probeer ik met Prince en Jordan. Ze zouden steeds 'n ander soort avonturiers moeten kunnen zijn, desnoods zelfs in 'n andere tijd, terwijl de lezers de serie toch gewoon als serie blijven volgen.

Zijn bladen als *Metal Hurlant* en *Fluide Glacial* een voorbeeld voor dit soort experimenten? Als dat zo is, dan toch maar ten dele. Deze bladen hebben een heel andere opzet. Men begint er nu een beetje in een kringetje rond te draaien. Als je ineens veel geweld en pornografie brengt, ben je vrij snel uitgepraat: of je maakt het nog gewelddadiger en pornografischer, of je doet dat niet en dan ga je jezelf herhalen. Andere verhalen, bijvoorbeeld in het science-fiction genre, zijn vooral grafisch experimenteel. Neem *Druillet*. Die had een wereld geschapen die nieuw en verbazingwekkend was en hij heeft daardoor een tijdje behoorlijk succes gehad. Maar toen de verwondering bij de lezers voorbij was - en verwondering is altijd héél snel voorbij wachten ze op een vervolg, op iets wat zou gebeuren, met andere woorden: op verhalen. Maar die waren er niet. In veel van deze bladen hebben we kunnen zien dat er op een gegeven moment geen verhalen meer waren, maar alleen uitvluchten om een aantal pagina's - overigens adembenemend mooie - tekeningen te kunnen maken. Maar veel hiervan is geen strip, omdat er geen scenario verteld wordt. Het zou me verbazen als bladen als *Metal Hurlant* 30 jaar zouden bestaan, zoals *Kuifje*, daar zijn het de soort bladen niet voor. Het is weer als bij de film. Er zijn experimentele filmers die nieuwe dingen uitproberen; vaak is dat zuiver experimenteel en alleen interessant voor 'n bepaald elite-publiek. Verworvenheden uit de experimentele cinema worden later echter weer ingepast in populaire films. Zo zijn de experimentele stripbladen bezig nieuwe wegen te ontsluiten die het grote publiek pas zal tegenkomen als ze zijn ingepast in de traditionele stripbladen, of als vroegere experimentele bladen zich meer op 'n groot publiek gaan richten. Iets dergelijk hebben we nu bij *Dargaud*. *Pilote* is 'n tijdlang nogal experimenteel geweest. We handhaven *Pilote* als maandblad met een experimenteel karakter, maar we beginnen bovendien weer een weekblad, dat meer toegankelijk moet zijn voor een groter publiek.

SCENARIO'S

Als je een verhaal, zoals dat in een strip verteld wordt, opgebouwd beschouwd uit een

'Kees en Klaas' uit het raadsel van de vliegende steen

Niet gepubliceerde pagina van afgewezen verhaal.

Goscinny en Charlier op de redactie van *Pilote*.

oneindig aantal momenten en gebeurtenissen, dan heb je als scenario-schrijver dus nogal wat keus uit mogelijke momenten die je op de plaatjes van je strip laat zien. Hoe kiest 'n scenarist die momenten uit?

Dat is zeer persoonlijk. Charlier, Duchâteau of Tillieux zullen waarschijnlijk andere momenten kiezen dan ik. Er komt veel instinct bij, het aanvoelen dat op dat moment de handeling het meest intens is. En verder: hoe deel je het verhaal in? Er zijn dingen die je in één plaatje laat zien, maar het zou ook in twee of meer kunnen. Het hangt ook af van de tekenaar met wie je samenwerkt.

Ik wil bijvoorbeeld laten zien dat 'n personage steeds kwader en geëmotioneerder wordt. Sommige van de tekenaars met wie ik werk kunnen dat al aan de ogen van de personen laten zien, dus aan hen zal ik vragen 'n close-up van het gezicht te maken. Bij andere tekenaars zal zo iets mislukken, omdat ze het niet op die manier kunnen aanvoelen. Daar moet je dan hetzelfde met andere middelen uit laten beelden, bijvoorbeeld met gebaren. Als je wil laten zien dat je personage verdwaald is in een grote stad, kan dat via 'n tekstballon die vanuit de stad - je ziet geen mensen, alleen maar huizen - komt. Zo kan je met 'n tekenaar die niet zo goed mensen kan tekenen, maar bijvoorbeeld wel decors, toch overbrengen dat je personage verdwaald is in de menselijke mierenhoop. Bij een andere tekenaar daarentegen zal ik dat personage juist in een menigte laten zien. Het decor komt dan niet zo goed uit de verf, maar je draagt dan toch dezelfde emotie over. In het ene geval door veel mensen te laten zien, in het andere geval door veel huizen te laten zien.

U kent de mogelijkheden van de tekenaars dus goed?

Absoluut. Ik geloof er niet in dat een scenarist 'n scenario kan schrijven en het daarna aan willekeurig elke tekenaar kan geven. Scenarist en tekenaar moeten elkaar kennen, anders kan het niet; ik kan het in ieder geval anders niet.

Hoe gedetailleerd schrijft u het scenario voor?

Mijn voorschriften kunnen heel ver gaan.

Schetst u de pagina's voor?

Nee, hoogst zelden. Ik presenteer het scenario alsof het een filmscript is. Ik maak drie kolommen. De eerste kolom is een kode voor de grootte van de plaatjes. Een plaat verdeelt je onder in drie of vier stroken, A, B, C en eventueel D en daarin geef je de plaatjes aan: A-1, A-2, A-3, enzovoorts. Als ik nu zeg: A1-2, dan wil dat zeggen: één breder plaatje, ter grootte van ongeveer twee normale plaatjes naast elkaar.

In de tweede kolom, die de belangrijkste is, komt de *beschrijving* van de plaatjes. Die kan soms zeer ver gaan bij de ene tekenaar en zich beperken tot maar één regel bij de andere tekenaar. Want er zijn tekenaars bij wie bij wijze van spreken de hand geleid moet worden. Je moet ze echt uitleggen hoe je de tekening ziet, het zijn ook tekenaars die erg gehoorzaam zijn. Technisch zijn ze zeer goed, maar ze willen zelf allerlei details weten. Ik leg ze niet op, het is de tekenaar zelf die die details van me vraagt.

Wie bijvoorbeeld? Vance? Vooral Paape; die wil heel erg preciese voorschriften. Voor Hermann daarentegen maak ik vooral psychologische voorschriften. Als de held bijvoorbeeld de moordenaar tegenkomt, dan zeg ik alleen maar: close-up van de moordenaar en je ziet in zijn ogen dat hij zal schieten. Hermann geeft dat dan erg goed weer, die heeft geen duizend voorschriften nodig. Voor een tekenaar die meer gedetailleerde voorschriften wil zou ik, voor iemand die 'n straat wil oversteken bijvoorbeeld, kunnen zeggen: het personage staat op de stoep van 'n rustig straatje in een provincie-stad. Er rijden twee à drie auto's voorbij en er staan er

twee geparkeerd bij een oud model straatlantaarn. In de derde kolom tenslotte komt de *dialog* tussen de personages.

EFFEKTEN

Welke rol speelt de scenarist bij de grafische experimenten als die van Giraud en Hermann wat betreft het uiterlijk van een plaat en de manier van vertellen, zoals het werken met inserts, overvloeiërs en dergelijke?

Dat begint met experimenten die vaak toch wel van de tekenaar uitgaan. Bij Hermann bijvoorbeeld had ik een normale pagina voorgescreven, maar toen belde hij op en zei: ik zou die pagina anders kunnen vertellen. We bespraken toen de mogelijke veranderingen, maar het was de tekenaar die het suggereerde. En het resultaat was prima. Het gebeurt ook wel dat ik zoiets als eerste voorstel. In *Nacht over de Woestijn* bijvoorbeeld, van Comanche, heb je tegen het einde die situatie dat iedereen op iedereen schiet. Ik heb toen gezegd: we laten het niet als scène zien, maar we maken er één grote tekening van met daarin een soort montage, grote *shots* door elkaar heen, als in een droom. Overal geweren en pistolen. Ik heb toen

ook de houdingen aangegeven van waaruit geschoten werd; de Winchester uit de heup. . . dat soort dingen.

In het laatste verhaal van Comanche, *Devil Spring*, dat binnenkort in Kuifje verschijnt, zit een opeenvolging van een aantal vrijwel tekstloze pagina's. Je ziet Red Dust, die naar Montana rijdt en hij komt in het gebied van de kopermijnen terecht. Terwijl hij op zijn paard langsrijdt zie je de uithangborden en naamplaten van de kopermijnen en -ondernemingen: *Anaconda Copper Company*, enzovoorts. Die borden zijn soms doorschijnend over een tekening heen aangebracht, als dubbelshots. Het is bijna een overaanduiding om aan te geven dat Dust lange tijd door een gebied trekt waar niets dan kopermijnen zijn; het is weer een truuk uit de film: een overdadige opeenvolging van tekens en beelden die een aanwijzing ergens voor zijn. Het is ook weer een idee dat ik heb ingebracht. Men is van zulke pagina's snel geneigd te zeggen: de scenarist heeft hier niets mee te maken gehad, kijk maar, er is geen tekst, het is allemaal het werk van de tekenaar. Maar in werkelijkheid heeft zo'n pagina véél tekst, namelijk de tekst waarmee ik 'm voorschrijf aan de tekenaar!

Als u een pagina plant, maakt u dan schetsen voor uzelf?

Soms wel, soms niet. Ik deed het een jaar of tien geleden veel vaker dan nu. Het speelt zich nu allemaal in m'n hoofd af. Ik heb, geloof ik, m'n eigen kleine bioscoopje in m'n hoofd. En ik zet de film steeds bij een bepaald plaatje stil.

Waarom bent u eigenlijk gestopt met het hoofdredacteurschap van Kuifje?

Ik moet dan eerst nog iets vertellen over het begin. Toen ik eraan begon vroeg *Raymond Leblanc*, de uitgever van Kuifje, me: geef eens in twee regels aan hoe volgens jou een hoofdredacteur moet zijn. Ik zei toen: een hoofdredacteur is iemand die een verhaal van iemand die hij niet mag aanneemt als het goed is, en een verhaal van een goede vriend afwijst als het slecht is. Maar nadat ik een aantal jaren als hoofdredacteur gewerkt had ging dat niet meer. Ik was - een beetje als Bruno Brazil - teveel bevriend geraakt met m'n team. Ik deed dingen met dat blad: bepaalde series handhaven, of erin halen - zoals *The Spirit* - die ik eigenlijk ten opzichte van de uitgever niet meer zo goed kon verantwoorden. Het werd teveel mijn eigen blad in plaats van dat van de lezers en dat mag natuurlijk niet. Ik had bovendien het idee dat ik Kuifje niet meer zoveel te bieden had als hoofdredacteur; een ander blad misschien wel, maar Kuifje niet meer. En als je je dan bovendien realiseert dat je al een aantal jaren netjes, als een ambtenaar, iedere ochtend naar je kantoor gaat, dan wordt het wel tijd dat je naar iets anders uit gaat kijken. Ik was uitgepraat bij Kuifje; ik draaide in een kringetje rond en sukkelde langzaam aan in slaap. Je moet van tijd tot tijd nieuwe dingen aanpakken en het werd tijd dat ik weer eens iets nieuws ging doen. Ik had al lang contacten met Dargaud, via Olivier Blunder die in Frankrijk wel populair is. Ik voelde er wel voor om daar wat meer aandacht aan te geven en bovendien bood Dargaud me werk aan dat meer in de sfeer van het uitgeven ligt. Ik heb nu een kontrakt bij Dargaud, waar ik me vooral bezig houd met de albumuitgaven. Dat duurt nu al bijna drie jaar; ik woon ook in Parijs en het bevalt me allemaal best. Ik ben er wel tevreden mee.

interview door Wim van Helden

Er is in dit Stripschrift geen plaats voor een komplette bibliografie van Greg. Geïnteresseerden hierin kunnen voor een deel terecht bij Schtroumpf nr. 17/18, waar de tot 1972 (!) bijgewerkte bibliografie ruim VIJF kleinbedrukte pagina's zonder illustraties in beslag neemt.

JACQUES LOB

DE RODE OGEN VAN LONE SLOANE

De geijkte vraag: geef ons een korte mondelinge biografie van je ontwikkeling.

Voor dat ik ging tekenen, heb ik alle beroepen uitgeoefend. Ik was. . . ik weet het niet. . .

Je weet toch wel, of je wel of niet een tekenopleiding hebt gevolgd?

Nee, nee, ik heb bij de administratie op een kantoor gewerkt, ik ben bezorger geweest, daarna inpakker, ik heb van alles geprobeerd. Op een keer ging ik bij 'La grande Chaumière' schetsen maken van naakten, weet je, dames die helemaal naakt zijn en die poseerden. En daarna ben ik gaan tekenen. Nou ja, het is het oude verhaal, toen ik klein was tekende ik altijd in de kantlijnen van mijn schriften: het tekenen sprak mij aan. Wat mij eigenlijk het meeste aantrok, maar dat merkte ik later pas, dat was het vertellen van verhaaltjes. Het maakte weinig uit of ze getekend waren of niet. Ik ben dus begonnen met het maken van humoristische tekeningen, die ik in derderangs krantjes plaatste zoals 'Télé-magazine'. Toen Hara-Kiri werd opgericht had Fred mij direct uitgenodigd deel uit te maken van de groep en ik heb het aangenomen. Later kon ik niet meer zo goed met hen opschieten, ik ben uiteindelijk weggegaan bij Hara-Kiri en ik heb een beetje zuinig geleefd door tekeningen te plaatsen in tijdschriften als 'Fiction', of 'Bizarre'. Het waren nogal aparte humoristische tekeningen. Mijn smaak richtte zich op dingen die een beetje eigenaardig waren, bizar, ongewoon, over Science Fiction thema's. De ontzetting, het ziekelijke. . .

Vind je het jammer dat je nu niet meer tekent?

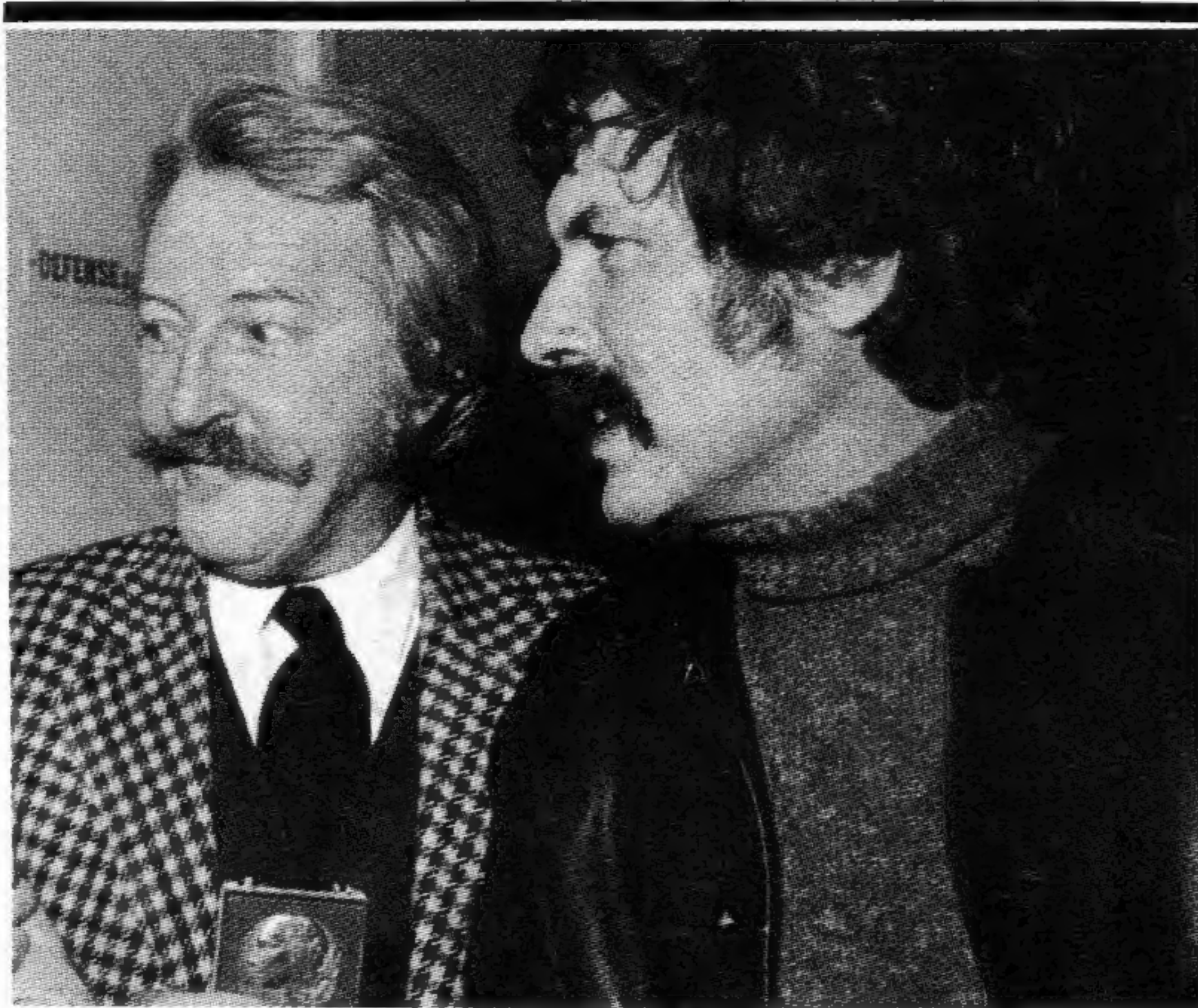
Sinds enige tijd ben ik weer een beetje bezig. Na jaren niet getekend te hebben begin ik het een beetje te missen. In een nummer van Pilote heb ik 'Le beau sexe' getekend, een tekst waarbij ik de illustraties in kleur heb getekend. . . en onlangs heb ik de eerste episode getekend van 'L'homme au Landau', een verhaal dat moest verschijnen in Fromage, in 'Super-Ringard'. Maar na het tijdperk Hara-Kiri kon ik niet meer rondkomen van mijn tekeningen. Daar ik altijd van strips gehouden heb, heb ik gezegd: ik ga proberen om strips te maken. Ik heb 2 scenario's gemaakt en 2 platen want ik had de bedoeling om teksten en tekeningen te maken. Dat was in 1963. Ik ben naar Pilote gegaan waar ik J.M.Charlier heb ontmoet die tegen mij zei: 'Ja, uw verhalen zijn niet slecht, die vind ik wel goed, de

Jacques Lob is een van de scenaristen van de nieuwe generatie: de generatie ná Greg en Charlier.

Hij begon als tekenaar maar men vond zijn verhalen beter dan zijn tekenwerk, zo werd hij scenarist. Momenteel tekent hij wel weer, in zijn wat onbeholpen stijl, voor het blad Metal Hurlant: Les aventures de Robert Fringant.

Lob maakte veel scenario's voor Georges Pichard: Ulysse, Fenébrax en Blanche Epiphanie. Hij werkte onder andere samen met Gigi (Les soucoupes volantes), Bielsa (Les manges bitumes) en met Phillipe Druillet voor het verhaal Délirius.

Het volgende interview met Lob hebben we overgenomen uit het Franse blad Falatoff nummer 32/33. Dit nummer was gewijd aan Druillet. Doordat Lob het scenario voor Délirius had gemaakt was het voor Falatoff interessant om Lob te interviewen. Na wat inleidende algemene vragen, wordt er nogal diep op het scenario van Délirius ingegaan. Hierdoor krijgen we, ondanks dat het wel erg specialistisch wordt, een voortreffelijke indruk van hun beider werkwijze. (F.H.)

Pichard en Lob.

tekeningen daarentegen. . . We zouden ze door iemand anders kunnen laten tekenen. Ik moet zeggen dat de strips toen gedetailleerder getekend werden dan nu. . .

Ik zou niet zeggen 'gedetailleerder' maar verward door de frans-belgische esthetica. . .

Misschien. Zo kwam het dat, bijvoorbeeld een Gébé of een Reiser weg moesten gaan bij Pilote als scenarioschrijvers: hun werk was niet conventioneel genoeg om te verschijnen in een blad zoals Pilote, zoals het toen verscheen. Mijn eerste verhaal heette 'Constantin frise le déshonneur'. De held heette Constantin Tamar (Ha! Ha!) Ik heb het nooit gedrukt ge-

zien. Het is later gepubliceerd, in '65, toen ik in de Verenigde Staten was. Ik heb pas onlangs vernomen dat Mézières het getekend had. Het was ook zijn eerste verhaal, geloof ik. We worden er niet jonger op! Kortom, na Charlier gezien te hebben, heb ik mijn hoop tekenaar te worden laten varen om het beroep van scenarioschrijver te kiezen.

Had je echt geen zin meer om te tekenen?

Dat is het niet. . . Ik heb er nooit aan gedacht om alleen maar scenarioschrijver te worden. Tot dan was het tekenen de enige manier om mij uit te drukken. Maar na de raadgevingen van Charlier ben ik begon-

nen met schrijven. . . Ik ben ook naar Pif (toen Vaillant) gegaan, waar ze zonder moeilijkheden mijn tweede scenario hebben aangenomen. Dat heeft mij aangemoedigd om door te gaan.

GEEN GOUDMIJNTJE

Kun je leven van je werk als scenarioschrijver?

Ja, maar op voorwaarde dat ik produceer. Nu gaat het in elk geval beter met de albums. Men ontvangt een percentage van de verkoop. Het is geen goudmijntje, maar wanneer je de kans hebt een album te maken dat goed verkoopt, helpt dat!

Brengt dat niet het risico met zich mee dat de scenarioschrijvers scenario's schrijven voor de verkoop, met het doel geld te verdienen, veel geld?

Misschien. Maar wat mij betreft, ik heb eerst alles gedaan waar ik zin in had en tot nu toe heb ik de gelegenheid gehad dingen te doen die niet onaardig waren.

Is het je vaak overkomen dat de scenario's geweigerd werden?

Niet vaak, een enkele keer.

OPWINDEND

Maakte je afgeronde verhalen of vervolgverhalen. Hoe ging je toen te werk?

Ik maakte afgeronde verhalen, vaak humoristisch, meestal 6 à 8 bladzijden. Op enkele uitzonderingen na heb ik altijd op dezelfde manier gewerkt: de verdeling van het scenario in een bepaald aantal scène's getypt, plaatje voor plaatje, vakje voor vakje, met, in het rood, de aanwijzingen voor de tekenaar en in het zwart de tekst die in het plaatje zal verschijnen. Mijn aanwijzingen zijn erg nauwkeurig en ik typ ze liever dan dat ik ontwerpen maak. Het lijkt mij dat het minder lastig is voor de tekenaar. Dat geeft hem meer vrijheid om zijn tekening te bedenken en uit te voeren. Toen ik begon, kende ik de tekenaars met wie ik samenwerkte niet. Je liet je scenario zien aan een hoofdredacteur, en hij zocht een tekenaar uit om het te illustreren, zonder je mening te vragen. Gelukkig is nu alles anders. Ik werkte dus voor Pilote, voor Vaillant, voor Record en toen was er Chouchou, kortstondig maar belangrijk, waar ik, dankzij Forest en Forlani, mijn eerste lange vervolgverhaal heb kunnen maken: het was 'Ténébrax' met Georges Pichard. Ik meen dat het ook zijn eerste strip was.

En toen was er Gillain (Jijé) die mij op een dag is komen opzoeken. Hij zocht een scenario-schrijver. Hij wilde Jerry Spring laten vallen, maar een andere Western opzetten. Toen heb ik tegen hem gezegd: 'Waarom behouden we Jerry Spring niet?' Het was toen de beste western strip. En ik vond het *opwindend* om een figuur die ik al bewonderde over te nemen. Het was ook interessant om te proberen Jerry Spring te vernieuwen door hem een wat ruwer en volwassener karakter te geven. Dat hebben wij geprobeerd te maken. En dat gaf mij ook de gelegenheid om onderwerpen te behandelen die mij na aan het hart lagen, zoals in 'Jerry Spring contre le Ku-Klux-Klan' bijvoorbeeld, waar ik een anti-realistisch verhaal van wilde maken. Nu vind ik dat verhaal een beetje naïef. Niet hard genoeg. Wanneer ik het opnieuw zou maken, dan zou het heel anders worden.

RODE OGEN

En uiteindelijk was er Délirius?

Ja, ik kende Philippe Druillet al een aardig tijdje, en hij was het die tegen mij zei: ik zou graag willen samenwerken. Daar ik altijd achterstallig werk had, is er een tijdje overheen gegaan. Philippe had al verscheidene korte verhalen gemaakt, en hij had zin om een lang verhaal te gaan schrijven, waar hij zich misschien nog niet sterk genoeg voor voelde wat betreft het scenario. En vanaf de tijd dat we er over spraken. . . Kortom, ik was het er helemaal mee eens om samen te werken met Philippe en de figuur van Sloane interesseerde me. Ik heb hem dus aangenomen met zijn ogen als gloeiende kooltjes. Ik wilde het karakteristieke van het figuur niet veranderen. . . Maar bijvoorbeeld de rode ogen van Sloane, die hinderden mij een beetje. Dat gaf problemen voor het verhaal: een type dat gezocht wordt door alle polities van het melkwegstelsel met zulke ogen, dat is opvallend. Maar, gedurende het hele verhaal heb ik hem verplicht contactlenzen te dragen. . . Ah, ik heb ook Shaan overgenomen. Shaan, die men nooit ziet, maar waar men vaak over hoort praten. Eigenlijk heb ik de wereld van Philippe in stand gehouden, door hem te stimuleren ook een klassieke strip te maken.

Lees je al lang Science Fiction verhalen?

Gedurende een twintigtal jaren, maar ik ben verre van een specialist. En ik hoef niet noodzakelijkerwijs dezelfde smaak te hebben als Philippe. Om op Délirius terug te komen, ik heb eerst een synopsis gemaakt, maar ik ben er nogal vanaf geweken bij de indeling van het scenario in een bepaald aantal scènes. Het

enige ding dat niet veranderd is, is het kader: die dwaze planeet, die grote, eeuwigdurende kermis met ziekelijke en gewelddadige vermakelikheden. Ik houd niet zozeer van de kermiswereld en toch heeft het mij altijd gefascineerd. Al in Pilote, met Vern, heb ik een verhaal gemaakt dat zich rondom dit thema afspeelde: 'Magic City'. Het was geen planeet, maar een eiland waarop kermisgasten schipbreuk hadden geleden en waar zij een wereld hadden gereconstrueerd gebaseerd op spelen en attracties (ik weet heel goed dat het thema niet nieuw is). Daar heb ik alleen de 'aardige', 'amusement', en sprookjesachtige aspecten gebruikt. Met Délirius breidde het thema zich uit tot planeten in een onverbiddelijke en ver-

lijktijd de wereld van Druillet te respecteren. Ik weet niet of wij er in geslaagd zijn, maar in ieder geval is het voor mij een boeiend experiment geweest. Ik heb er erg veel plezier in gehad met hem samen te werken. Dat is belangrijk. Wanneer ik aan een scenario werk, dan denk ik veel aan degene die het gaat illustreren. Op dat moment denk ik niet aan het publiek. Wat telt is allereerst de tekenaar. Hij moet het verhaal goed vinden. Er moet een verstandhouding ontstaan die gunstig is voor het uiteindelijke resultaat. En wat de realisatie betreft heb ik veel plezier gehad met Philippe. Er zijn scènes die hij verheerlijkt heeft! Ik herinner me, heel in het begin, dat ik de tekening van de eerste dubbele titelpa-

LA POLICE GALACTIQUE EST MAUDITE DANS TOUT L'UNIVERS. CES HUMAINS REDUITS A L'ETAT DE ZOMBIES PAR UN TRAITEMENT INAVOUBLE SEMENT LA TERREUR. MAIS CETTE FOIS COMME TANT D'AUTRES ILS ARRIVENT TROP TARD....

'Le mystère des Abîmes: de zombies van de galactische politie

rotte wereld. Délirius, dat is het geweld, de onderdrukking en de politieke corruptie op alle niveaus. Goed. Ik schreef Délirius in delen van 4 bladzijden die ik vervolgens naar Philippe bracht. Soms veranderden we een detail, we discussieerden over het vervolg dat zou verschijnen. Het gebeurde ook dat ik hem opbelde om te vragen of, zijns inziens, Sloane op die manier in die situatie zo gereageerd zou hebben. . . Want ik wilde het karakter dat Philippe aan Sloane gegeven had in stand houden, ook al veranderde ik het een beetje. Mijn probleem was eigenlijk om een Lob te maken en tege-

gina's heb gezien. Ik had een aantal beschrijvingen opgeschreven, maar toen ik de tekening voor de eerste keer zag, FFFFFffioouu, ik heb werkelijk. . . ah. Ik vond dat buitengewoon. Het was nog gekker dan hetgeen ik verzonnen had!

Het was de eerste keer dat je werkte met een tekenaar die zulke oppervlaktes gebruikt, uiteindelijk heb je er gebruik van gemaakt nietwaar? Inderdaad. Ik weet dat hij zich erg op zijn gemak voelt op grote vlakken en ik heb er profijt van getrokken.

Je hebt een ritme aan het

verhaal gegeven, van tijd tot tijd krimpt de verdeling in. We moesten ook het verhaal door laten gaan. Een grote tekening, hoe spectaculair die ook is, vertegenwoordigt slechts een moment in de vooruitgang van het verhaal. En het verhaal moet uitkomen op een vastgesteld aantal bladzijden. En dan is het soms goed om de spektakelscènes af te wisselen met 'gevoeligere' scènes, met een serie kleinere plaatjes waarin de dialoog staat. In Délirius was het probleem dat, toen ik op blz. 40 was, ik tegen mijzelf zei: maar verdomme, er zijn nog zoveel dingen te zeggen en ik heb nog maar een stuk of 20 bladzijden over! Op dat moment ben je verplicht iets in te korten en moet je proberen dat de lezer dat niet in de gaten krijgt. Ik verzeker je dat we 150 bladzijden zouden kunnen maken als het moest.

Ja, maar zonder in herhalingen te vervallen, want Druillet heeft ons gezegd dat hij niet graag op iets terug valt maar dat hij liever elke keer nieuwe landschappen of nieuwe bouwstijlen gebruikt, zonder de tijd te nemen er een te zien vanuit twee verschillende gezichtspunten, behalve één uitzonderingsgeval. Inderdaad.

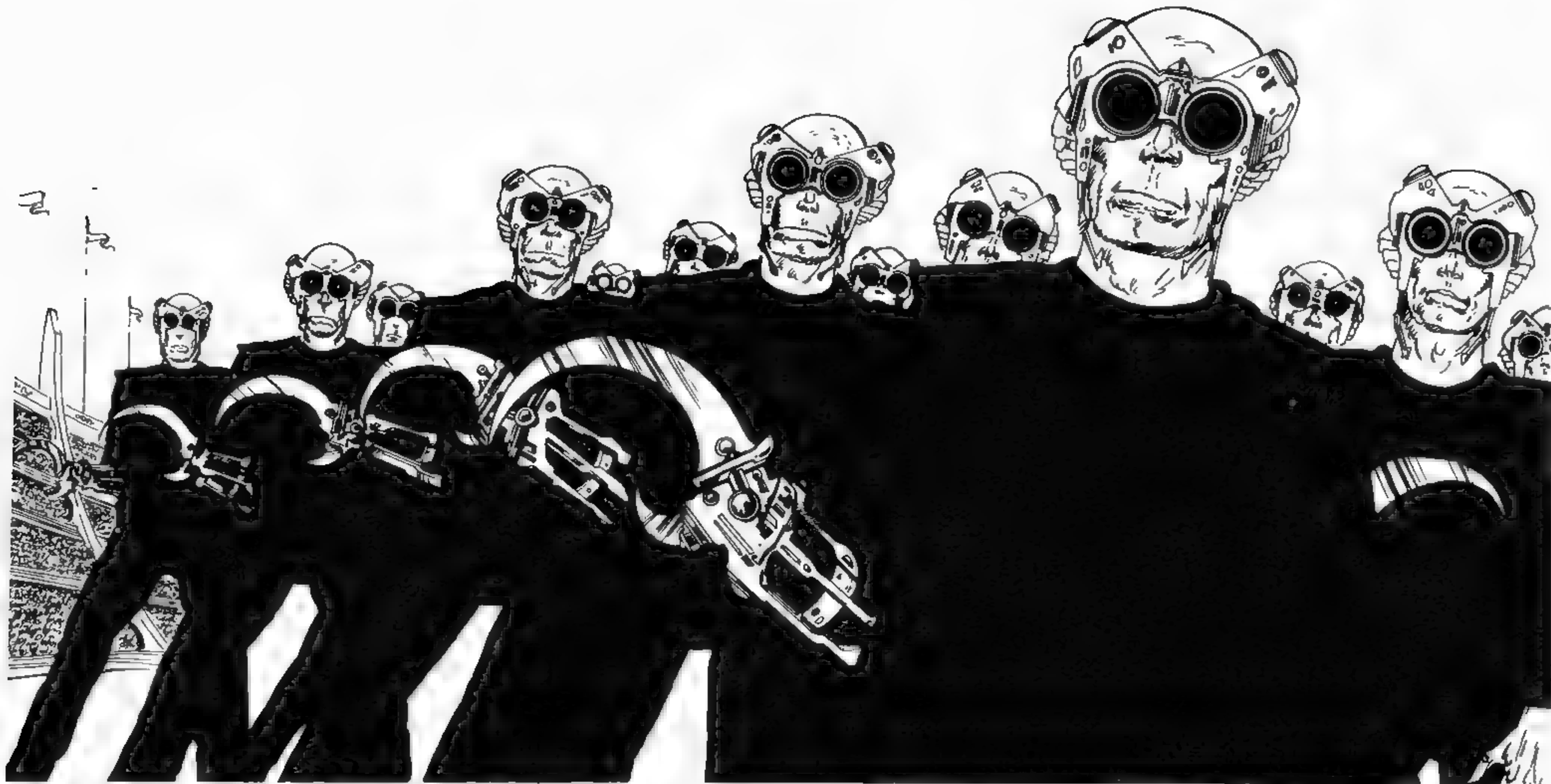
Wat betreft de kleuren in het geval van die eerste dubbele pagina bijvoorbeeld, komt het voor dat je aangeeft dat de priesters in het rood moeten afsteken, of zoiets? Soms, wanneer het onvermijdelijk is dat iets een bepaalde kleur heeft, voor de waarschijnlijkheid van het verhaal bijvoorbeeld. Anders niet, dan vertrouw ik op de tekenaar.

Blz. 28, dat is het gevecht van de blinden. Het lijkt mij dat ik daar een visie zie die Druillet eigen is. In dit opzicht dat die mij herinnert aan blz. II, van het mysterie van de afgronden waarop men op een plaatje zombies van de ruimtepolitie ziet, die zich op eenzelfde manier voordoen als de blinden van Délirius, maar getekend in een andere stijl omdat Druillet sindsdien veranderd is. Heb jij het idee van de blinden geïntroduceerd of was het Druillet?

Ik heb het gedaan. Een van mijn obsessies is op een dag blind te worden, ik ben er altijd door achtervolgd en ik ben gefascineerd door de blinden.

Vind je het vervelend om ons het scenario dat je voor die gelegenheid aan Druillet hebt gegeven, voor te lezen?

Nee, nee. Plaatje dat ongeveer de helft van de blz. bestrijkt en dat het gevecht laat zien van de blinden.

den. In de arena lopen in het zwart geklede mannen tastend rond; één arm uitgestrekt. Enkele zijn heel dicht bij elkaar, anderen zijn verder weg. Hun ogen zijn verborgen achter een soort metalen band zodat ze niets kunnen zien. Zij dragen hetzelfde wapen; een soort metalen prothese die vastgemaakt is aan hun rechterarm en die uitloopt in een scherp en omgebogen metalen blad. Deze arm is ook gebogen in een dreigende positie; klaar om te slaan. De andere arm, degene die vrij is, strekken zij uit in de hoop een tegenstander die in hun bereik komt te grijpen. En als er plaats genoeg is dan kunnen we ook toeschouwers zien die gebaren maken, leiden en met een opgewonden stem de strijders aanmoedigen. Eerder een verontrustende en sinistere sfeer dan een indrukwekkende. . . Tekst in 2 plaatjes.

Is het niet zo dat Druillet in het algemeen toeziet op de indeling?

Dat wil zeggen dat ik hem een basisverdeling voorstelde die hij kon veranderen in verband met de opmaak. Hij paste mijn verdeling aan in verband met de compositie die hij aan het geheel wilde geven. En soms dwong hij zich tot een klassieker presentatie. De bladzijden 22 en 23 bijvoorbeeld.

Bij blz. 33 is de verdeling zelfs nog ingetogener.

Ja, wat dat betreft, dat was Druillet die de beginselen van Escher heeft ingevoerd. Wij

hebben eigenlijk een gezamenlijke bewondering voor Escher.

Maak jij nu de dialogen zo dat ze definitief zijn?

Zeker. Ik werk ze heel zorgvuldig uit. Het overkomt mij vaak dat ik ze hardop lees opdat het goed loopt en dat het tegelijkertijd niet te literair klinkt. Zoiets als goede spreektaal. En op momenten van actie probeer ik de dialogen te vermindern. Bijvoorbeeld niet zo doen als in enkele Amerikaanse Comics, waar men figuren ziet die een stomp geven met een heleboel tekst erbij als: Hier schurk, pak aan, dit is de ver-

gelding die je al een tijd verdient, herinner je je het nog, toen je het een en ander bij mijn zus uitgehaald hebt.

JANSEN EN JANSENS

In 'Les six voyages' is Sloane een wezen door de goden aangeraakt, dat nogal zweeft boven de gebeurtenissen. In 'Déliarius' is hij totaal gevangen gehouden, hij doet moeite zich te bevrijden maar hij heeft niet meer de zelfde ruimtelijke omvang. Het is weer een meneer Jansen geworden, een beetje brutaler dan de andere Jansens.

Ja, maar dat speet mij want ik wilde de goddelijke invloed van Sloane gebruiken, het is dat ik geen 20 blz. meer had. Want dan zou Sloane niet onmiddellijk de planeet hebben verlaten en zijn goddelijke mythe zou weer opnieuw verschenen zijn. Des te ongrijpbaarder hij is, des te meer zouden de mensen geloven dat ze hem overal zagen. Hij zou een soort zwarte Christus geworden zijn, een mythe, een revolutionair symbool.

Bij jou zien we altijd het verlangen om redelijk te blijven. Om het fantastische slechts te gebruiken in de overgang waar je gebruik maakt van middelen die rusten op onze kennis, terwijl bij Druillet de kennis geen enkele plaats heeft, in ieder geval niet bewust. Sloane komt voor in een verhaal waar hij door de begroeiing op het

En de wijze om de figuren met elkaar te verbinden, heeft hij dat aangebracht?

Ja, ja, dat heeft hij gedaan. Toen ik dat plaatje zag was ik meteen enthousiast. Zelfs toen enkele details die ik warm aanbevolen had niet gerespecteerd waren (de blinddoeken voor de ogen zijn brillen geworden en eigenlijk is het zo beter). Het belangrijkste is dat er sfeer is. Wanneer je dit plaatje ziet, krijg je een schok. En dit soort plaatjes vergeet je niet, zelfs niet wanneer je het maar één keer gezien hebt!

en slijkerige wezens die zich daar bevonden zou kunnen uitbuiten.

Op dat punt was je het met Druillet eens. Maar wat jou betreft, correspondeert dat meer met een verwijzing naar de gebruikelijke wereld van de Science Fiction waarin men vaak misvormden aantreft, dwergen in tegenstelling tot rijke meneren, of aan een soort boodschap, nou nee, maar een verlangen om een bepaald beeld van verrotting te laten zien die vanaf onze huidige maatschappij plaats kan vinden? . . .

Dat kan een verband hebben met onze huidige maatschappij: die slijkerigen, dat is een manier om de miljoenen arme figuren die zich afzijdig houden te verpersoonlijken. En wanneer op een dag de gelegenheid zich voordoet, zullen zij wraak

nemen. Zij zullen dat gedeelte van de buit nemen dat men hen altijd geweigerd heeft.

Kortom: die slijkerigen; men kan hen interpreteren als een soort derde wereld. Simpel gezien misschien. Maar ik heb beslist niet gezocht om een omzetting te maken. Het is simpel: men ondergaat de invloed van hetgeen om zich heen gebeurt en men heeft de neiging in hetgeen men doet zijn eigen zorgen te projecteren.

In het algemeen slaak jij een alarmkreet in al jouw scenario's: Les Mange-bitume, Délirius, Les soucoupes volantes, men laat het zo ver komen en de mensen geloven er niet in, dus laat jij het hen zien door een karikatuur te maken. Ik zou niet willen dat men mij teveel als een moralist ziet.

Maar men heeft zijn meningen. En het is normaal dat die door zullen schemeren, meer of minder bewust, in hetgeen men schrijft.

Ja, maar wat interessant is, is om te zien dat jij dit onbewust doet. Je zegt niet: ik ben een linkse man, ik zal een links verhaal schrijven. Nee, nee, beslist niet.

Je schrijft een verhaal, en, zoals Giraud zei, je ziet daarna wie je bent?

Dat kan voorkomen. Dat is me al overkomen, in het begin vooral. Nu is het anders. Men moet in ieder geval niet overdrijven, men is niet altijd totaal onbewust! En soms heb ik zin om enkele dingen in mijn verhaal te laten gebeuren zonder daarmee de bedoeling te hebben een boodschap over te dragen.

Daar, waar zij spiernaakt wandelen. Heb jij dat gewild? Het is de eerste keer dat dit gebeurde in Pilote.

Ja, ja, er is iets grappigs. Toen Philippe zijn platen heeft laten zien dacht ik dat iemand wat weggegumd had. . . en met de kleur, hij heeft het opnieuw gevormd. Maar wat betreft de naaktheid van Sloane en Yearl, in die episode was het niet zonder reden. In een fascistisch régime geeft men geen kadootjes aan politieke gevangenen, en men aarzelt niet om hen spiernaakt in een cel te smijten om hen te vernederen en hen nog meer hun ondergeschiktheid te laten voelen.

Onderstaande tekst is het letterlijke scenario van Lob voor pagina 22 van het verhaal Délirius. Op pagina 15 de uitwerking door Druillet. Het interview werd vertaald door Inge Meesters.

scenario van lob voor délirius

Plaatje nummer I:

(tamelijk grote plaat) Sloane en Yearl te midden van de rumoerige menigte van Délirius, slenterend tussen de vermaakcentra, de affiches, de aanplakborden en de lichtreclames: Technosex: 'grote keuze aan liefdesmachines binnen', 'Docteur Kraus Vitapsycho-relaxtonic', 'Pornotheek', 'Tempel van het muzikale onderzoek: vanavond: de koren van Ganymede onder leiding van R.P. goh'an', Cinerotic peeping 3'D' etc. De teksten die hier niet gebruikt kunnen worden zullen ergens anders gebruikt worden. Sloane leidt Yearl naar een etablissement dat er nogal luxueus uitziet en waarvan de gevel het grootste deel van het plaatje in beslag neemt. Op de gevel: Orgies Select No Stop en verder: Prima maaltijden, niets synthetisch, de beste wijnen, de mooiste vrouwen, deelname 50 credos per persoon. Sloane: Kijk, dat hebben wij nodig om onze ontspanning te vieren. Yearl: Je vergeet alleen dat wij geen credo op zak hebben'. Sloane: Laten we toch naar binnengaan. We zullen wel zien.

Plaatje II.

De hal van de tent. Een soort afgeschermd balie neemt een groot gedeelte in beslag. Slechts een smalle doorgang blijft over om toegang te geven tot de andere zalen. Sloane, gevolgd door Yearl loopt rustig door de gang ondanks de protesten van de beambte bij de kassa, een kwaad figuur dat een draagband omheeft waaruit de kolf van een pistool steekt.

Beambte: En jullie twee, waar gaan jullie naar toe?

Sloane: We kunnen toch wel een kijkje nemen of niet soms?

Beambte: Geen verhaaltjes: dok onmiddellijk 100 credos of verdwijn.

Plaatje III

Sloane en Yearl bereiken de toegang tot de eerste zaal. De beambte gaat met hen mee en grijpt de kleding van Yearl die zich uitdagend naar hem omdraait. Een andere beambte - de uitsmijter van de gelegenheid - staat voor de toegang tot de zaal en verspert de gang voor Sloane. Het is een dikke, sterke kerel. Hij heeft een beestachtig uiterlijk en lacht ironisch. Hij draagt een soort metalen korset, zwaar en vreemd, versierd met knopen en knopjes, dat hem er doet uitzien als een man die een halve robot is. Achter hem, bij de opening waarvan hij de toegang verspert, kan men de klanten zien die zich neervlijen aan de dis en die slempen en stoeien met meisjes die half naakt zijn. De beambte grijpt Yearl en roept de uitsmijter te hulp:

Dino, help mij om deze twee figuren er uit te zetten.

Dino, de uitsmijter: tegen Sloane: Hè jongens, alles zien en niets betalen?

Sloane: Ik raad je aan mij niet aan te raken.

Plaatje IV:

De dikke uitsmijter beperkt zich tot het bewerken van een of twee knoppen op zijn metalen korset, grinnikt en Sloane en Yearl worden letterlijk door de lucht naar de uitgang geworpen.

Dino: Laat maar, dat is niet nodig.

Sloane: Wat?

Plaatje V:

Yearl en Sloane belanden hard op de stoep voor het etablissement. Spottende lanterfanters kijken naar hen, een beetje afzijdig. Maar een figuur ziet er geslepen en schijnheilig uit en snelt naar hen toe. Helpt hen misschien overeind te komen met een quasi-aardige en medelijdende blik. Hij is klein en mager en gekleed in een nauwsluitend pak dat hem en beetje doet lijken op een oude kwelduivel. Yearl, die overeind begint te komen en zich afborstelend met een blik van razende ergernis:

Kijk, hoe ze de ongewenste gasten er hier uitsmijten.

Ik zal het mij blijven herinneren.

Ronselaar: Niets gebroken vrienden? Ik wed dat jullie blut zijn. Daarom hebben ze jullie er uit gegooid. Is het niet zo? Geen geld, geen orgies, ik ken dat liedje.

Sloane wantrouwend en geprikkeld: En wat dan nog? Wat wil je vriend?

bladzijde 23. Eerste plaatje:

Sloane en Yearl, nu overeind, in gezelschap van het kleine, nerveuze mannetje dat gebaren maakt en probeert hen te overtuigen. Yearl tegen Sloane: Vermoei je niet, het is een ronselaar voor de arena's.

De ronselaar: Precies. 'Het circus van de Titanen' werft jongens zoals jullie aan, die niets hebben te verliezen en alles hebben te winnen! Dat betaalt! Geloof mij! 'n groepsgevecht levert 500 credos op. Een duel kan u meer dan 100 credos opleveren. Wat nodig is om een aangename tijd te betalen in het souterrain van fluweel, ongetwijfeld!

Plaatje 2.

Sloane schijnt geïnteresseerd. De ronselaar gaat door met zijn gezwam. Yearl richt zich min of meer tot Sloane met een zekere wilskracht en walging.

Sloane: En welke soorten gevechten bedrijft men in jouw arena's ventje?

Ronselaar: Alle soorten en voor alle smaken, met of zonder machine, eerlijk of gemeen.

Yearl: Wat hij vergeet nadrukkelijk te zeggen is dat elk gevecht verplicht afloopt in een terechtstelling van de overwonnenen.

Plaatje 3

Plaatje draait om Yearl, gedeprimeerd en verbitterd.

Yearl: Een enkele kampioen, een enkele overlevende, doden of gedood worden. Zo gaat het in de arena's. Je tegenstander is meestal een arm figuur dat bijna aan zijn eind is. Jouw dood kan voor hem de prijs van een retourbiljet vertegenwoordigen dat hem in staat zal stellen deze verpeste planeet te verlaten. . . Ik vrees de dood niet. Voor doden ben ik ook niet bang. Maar bloed doen vloeien om de menigte te vermaken, interesseert mij niet. Zelfs niet voor 1000 credos. . .

CHARLIER

DE NIEUWE BLADEN?

'Veel geweld, veel porno, maar weinig of geen goede verhalen en geen enkele rechtvaardiging voor wat ze brengen'

VIETNAM

Laatst zag ik op de Nederlandse televisie een programma over Vietnam. Uw naam kwam daar in als medewerker voor. Kunt U daar iets over vertellen?

Het programma wat U noemt kan ik me niet voor de geest halen. Ziet U, ik was betrokken bij zeventien reeds uitgezonden programma's en moet mijn medewerking nog aan dertien à veertien programma's verlenen. Alle documentaires.

Het ging over Vietnam en was een Franse produktie. Was het niet over de Vliegende Tijgers, de piloten die in China vochten?

Mogelijk. Dat waren dus programma's voor de Franse televisie. U schijnt ook voor de Amerikaanse televisie te werken. Hoe kwam U bij de Amerikaanse televisie?
Het pakket van dertig televisieprogramma's, doe ik in co-produktie met de NOS in Nederland, daarvoor was ik een week geleden nog in Brussel. Verder met de Canadese t.v., met de E.B.C. in de States, met de Zwitserse televisie en de Italianen, de R.A.I. Ik heb de leiding over de totstandkoming van de kontrakten voor de produkties.

Wanneer en hoe begon U met televisieprodukties en van welk idee ging U daarbij uit?
Dat loopt al enkele jaren. Op een gegeven moment moest ik in twee jaar dertien programma's zien te realiseren. Dat vereiste een goede tijdsverdeling. Zo moest ik 2 maanden naar de V.S. om vijf programma's voor te bereiden. Dan vlug weer terug naar Frankrijk voor allerlei besprekingen, om vervolgens weer naar Amerika af te reizen om aanwezig te kunnen zijn bij de opnamen en de voorbereiding van nieuwe programma's etc. etc. Ook dit jaar heb ik de produktie van vijf à

J.M. Charlier, zal als scenarist nauwelijks nog introductie behoeven. Zijn scenario's voor o.m. Blueberry en Buck Danny gaven hem ook buiten Europa grote bekendheid. Die roem geldt echter niet alleen binnen de stripwereld. Niet velen zullen weten, dat hij zich al geruime tijd op andere gebieden oriënteert. Niet verwonderlijk gezien zijn veelzijdigheid en tomeloze ondernemingslust. Eigenschappen, die binnen de wereld van de strip, maar gedeeltelijk tot hun recht kunnen komen. We grepen tijdens het congres van Angoulême 1977, de kans om Charlier over zijn veelzijdigheid aan het woord te laten.

Volgens afspraak maakten we de ochtend van de 23 januari onze opwachting in de sjeke ontvangsthall van 'Hotel de France' in Angoulême.

Na ongeveer een half uur floepten de liftdeuren open en na enig aarzelen stapte Charlier ons parmantig en breed grijnzend tegemoet. Hij was nog kleiner en korpulenter dan we ons hadden kunnen voorstellen. Hij bleek nog niet te hebben ontbeten en nodigde ons uit zijn 'petit déjeuner' met hem te delen. Na wat vriendelijkheden over en weer, besloten we met het eigenlijke interview te beginnen. We wilden het nu eens niet over Buck Danny hebben. . .

Jean Michel Charlier.

zes programma's op me genomen, die ditzelfde jaar ook nog opgenomen zullen worden. Tussen de voorbereidingen en opnamen door werk ik dan nog aan mijn stripscenario's.

Het lijkt me dat U weinig aan slaap toekomt?

Hahaha, ja daar zou je wel eens gelijk in kunnen hebben.

Wat is buiten Uw inbreng als mede-producent uw belangrijkste aandeel in de documentaires? Draaiboekschrijven of meer in de richting van art-director?

PANCHO VILLA EN ZAPATA

Ik stel het draaiboek samen. Bovendien zoek ik de juiste personen die in de programma's moeten gaan optreden, vergaar de oude documentaires, interviews en nieuwsuitzendingen die ingepast moeten worden. Het is erg hard werken maar ook erg interessant. Zo doe ik af en toe aardige ideeën op voor strip-scenario's. Twee jaar geleden heb ik 2 programma's gemaakt over de Mexicaanse Revolutie van 1910, over Pancho Villa en Zapata. Ik kwam bijvoorbeeld in contact met een van de generaals van Zapata, de rechterhand-secretaris van Pancho Villa, en met een van de moordenaars van Pancho Villa! Ook ontdekte ik een nog in leven zijnde familielid van Zapata. Deze mensen bezorgden me fantastisch materiaal voor stripscenario's en drie maanden geleden ben ik dan ook met Victor de la Fuente begonnen een en ander uit te werken.

Wordt het in Pilote gepubliceerd?

Nee, waarschijnlijk in Zack in Duitsland. In Frankrijk weet ik het nog niet. We hebben nog geen keuze kunnen maken tussen de stripbladen die geïnteresseerd zijn. Het komt ook in Zweden en Italië uit.

Heeft U al kontakt gehad met Nederlandse jeugdbliden voor publikatie?

In het stadium dat we daar aan dachten, moest ik voor twee maanden naar de V.S. en bovendien was de formule van de strip nog niet helemaal rond. Dat is nu wel zo en ik kan nu kontakten gaan leggen.

FICTIE

Wordt het een geheel nieuwe serie met geheel nieuwe personages?

Ja, met geheel nieuwe helden.

Hoe gaat de serie heten?

... Oei, ... ongelooflijk ik kan het me niet herinneren. ... het is werkelijk ongelooflijk. ... Enfin, je moet het maar aan Fuente vragen, hij heeft nu de scripts. Zie je, ik schreef ze zes maanden geleden en wel eh. ... In ieder geval, in deze serie is het verhaal fictie, d.w.z. de twee hoofdpersonen zijn fictief, maar al de feiten zijn authentiek uit de Pancho-Villa en Zapatageschiedenis. De andere figuren zijn zo waarheidsgetrouw mogelijk overgenomen met behulp van bestaande films uit de tijd rond de Mexicaanse revolutie. De films geven als geheel een erg incompleet beeld en zijn erg subjectief. De historische gegevens benaderen waarschijnlijk meer de werkelijkheid en zijn bijna ongelooflijk. Zo ook de mondelinge overleveringen van de nog in leven zijnde getuigen.

LOS DORADOS

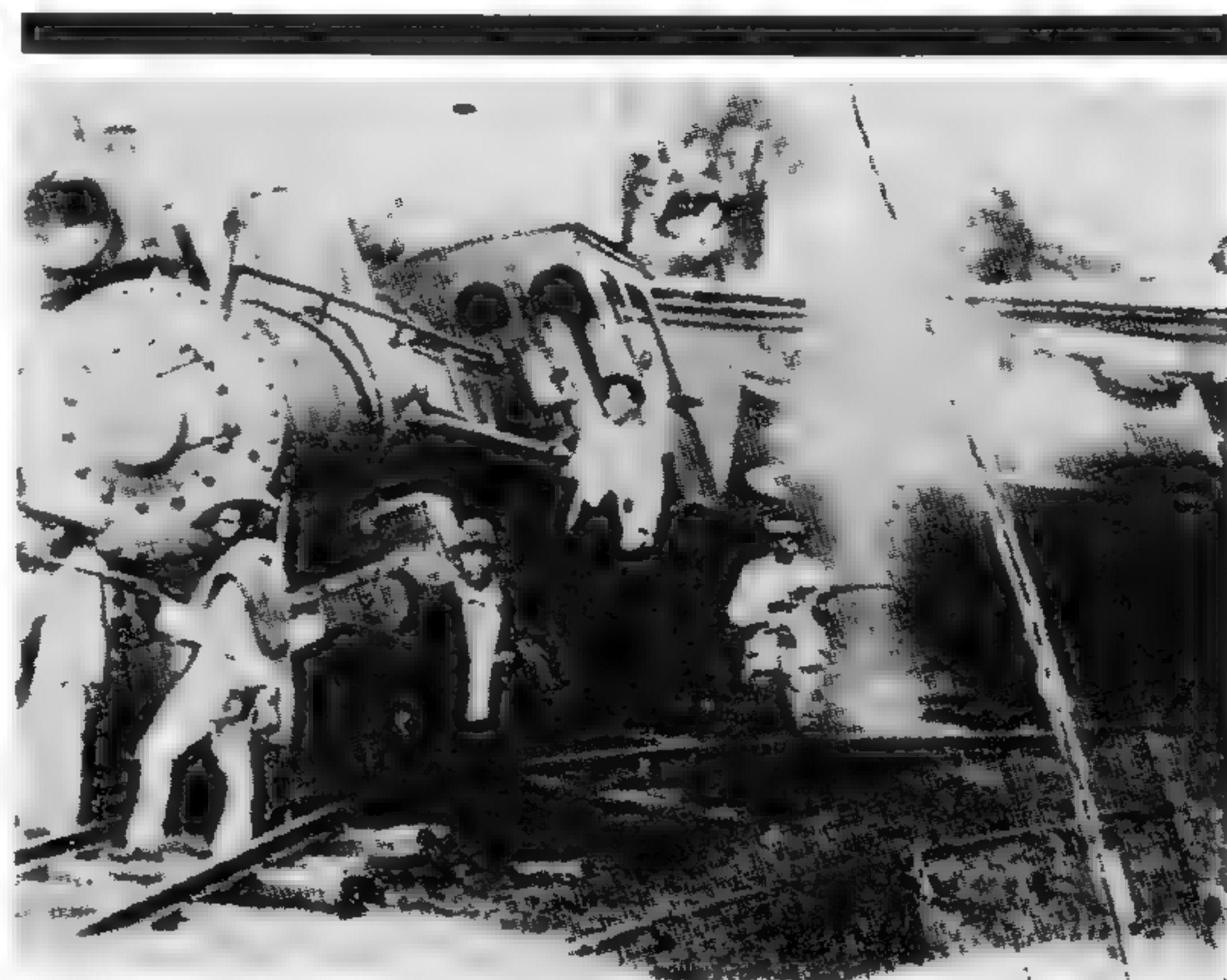
In Chihuahua ontmoette ik een van de nog in leven zijnde weduwen van Pancho Villa. Hij had vier vrouwen moet je weten. Hij dwong ze gewoon, als dat nodig was, onder bedreiging met zijn geweer om met hem te trouwen. Je zult begrijpen dat geen vrouw daar verweer tegen had. Als hij wat gedaan wilde krijgen, deed hij dat omringd door 300 persoonlijke lijfwachten, gestoken in blinkende goudkleurige uniformen. Goudkleurig omdat hij vond dat zijn bodyguards zich duidelijk van de anderen moesten onderscheiden en vooral indruk moesten maken. Vandaar trouwens de naam 'Los Dorados'. Stel je maar eens voor, 300 in de zon blinkende gouden ruiters, heel angstaanjagend. Op die manier wel een gemakkelijk doelwit voor de vijand natuurlijk. En zo kunnen we wel doorgaan. Allemaal fantastisch materiaal voor een scenario.

Komt dat allemaal in uw scenario's, als een soort geschiedkundige 'rode draad' die U door de verhalen heen laat lopen?

Nee, het is hoofdzakelijk mijn verhaal, mijn fictie, waarbij het verhaal gelardeerd wordt met historische feiten. Je moet je

Zapata. . . .

Net een western. . . .

natuurlijk wel realiseren, dat zoveel details en personen zo ongeloofwaardig zijn, dat het onmogelijk is ze in je verhaal te gebruiken als je het aannemelijk wilt laten blijven. Een van de hoofdfiguren, Pancho Villa, had zijn 'buitenlandse legioen'. Mensen uit Noord-Amerika, Fransen, Engelsen, etc., die zich bij hem aansloten. Enkele trokken dag en nacht met hem op. Er is genoeg om Pancho Villa als hoofdfiguur te typeren. Het hele verhaal van de Mexicaanse Revolutie is eigenlijk een soort Western, goed bruikbaar om in scenario-vorm te gieten.

Het lijkt me echt iets om in Pilote te publiceren. Dat is trouwens altijd wel een buitenbeentje geweest onder de jeugdbliden. De oprichting daarvan is ook niet eenvoudig geweest, dacht ik?

SYNDICAAT

Uderzo, Goscinny, nog een aantal tekenaars en ik, hadden legio ideeën, die blijkbaar niet in de gedachtenwereld van de gangbare bliden paste. We konden dan ook geen uitgever vinden die ons werk wilde publiceren. We zaten zonder werk en kwamen toen bij elkaar. We besloten uiteindelijk een geheel nieuw blad te beginnen. Dat was in 1958. De uitgevers wilden ons daarvoor bovendien geen werk geven omdat hen ter ore was gekomen, dat we een soort syndicaat wilden vormen. Ze waren daar erg gebelgd over. Toen Pilote startte, werkten we vooral met bevriende tekenaars, die in dezelfde benarde positie zaten. Daarna zijn we naar andere jonge tekenaars gaan zoeken. Ik had nogal wat ervaring met de gang van zaken bij het runnen van een stripblad. Hiervoor was ik immers zes à zeven jaar art director van Spirou/Robbedoes geweest, waar ik veel tekenaars aan een vaste job geholpen heb.

Het begin van de jaren vijftig als ik het goed begrijp. Met mensen als Attanasio. . . Inderdaad, Jean Graton, Mitacq, Uderzo, Weinberg, etc. en de tekenaars van de verhalen van Oom Wim. Het was voor mij zoals U ziet niet nieuw om nieuwe tekenaars te recruter.

Je zou kunnen zeggen dat Spirou/Robbedoes een meer opvoedende taak had, vooral de Oom Wim verhalen getuigen hiervan. Bij Pilote is die formule toch wel anders.

Ja, ik geloof niet dat je de jeugd een denk- of leefwijze door middel van je strips kan en zou moeten opleggen. Ik geloof ook niet dat die invloed groot zou zijn. Je kan ze moeilijk dwingen iets te lezen. Ze lezen toch wat ze fijn vinden.

Maar de kinderen in de leef-

tijsgroep van 8, 9, 10. . . Evenmin zie ik beïnvloeding in die leeftijdsgroep. Ik zal U in dit verband een ervaring vertellen. Bij Pilote heb ik wel eens steekproeven gehouden als ik mijn bedenkingen had over bepaalde strips, of ze wel of niet gelezen werden en wat de kinderen ervan vonden. Op een vooraf bepaalde dag stalde ik Pilote-nummers uit op een rijtje en liet kinderen uit verschillende leeftijdsgroepen, die ik natuurlijk daarvoor uitgenodigd had, de studio binnenkomen. Tussen de Pilote's had ik Robbedoes en Kuifje gestopt. Ik zei niets en liet ze maar bladeren. Onderwijl lette ik goed op waar hun aandacht het meest naar uitging. Na afloop ging ik met ze praten over het wel of niet goed vinden van een bepaalde strip. Hun oordeel was over het algemeen verrassend zelfstandig, er bleek maar heel weinig van beïnvloeding door de inhoud van een strip. Ook jonge kinderen blijken toch reeds het vermogen te bezitten om afstand te kunnen nemen tot wat ze lezen. Je legt kinderen toch niet gemakkelijk je wil op. Dat kan ook niet de bedoeling van een blad zijn. Neem bijv. de heisa die er in het begin is geweest over wel of niet lang haar en wat daar mee samenhang. In Nederland misschien minder, maar in Frankrijk zeer sterk. Welke autoriteit er ook aangewend werd, degenen die persé met lang haar wilden lopen, deden dat tóch.

Men kan spreken van een nieuwe verschijningsvorm van stripbladen, wat meer voor volwassenen. Noem maar op, Circus, L'Echo de Savannes, Fluide Glacial, Metal Hurlant. Wat is uw oordeel daarover, vooral met betrekking tot bladen als Robbedoes en Kuifje, bladen die een sterke teruggang vertonen.

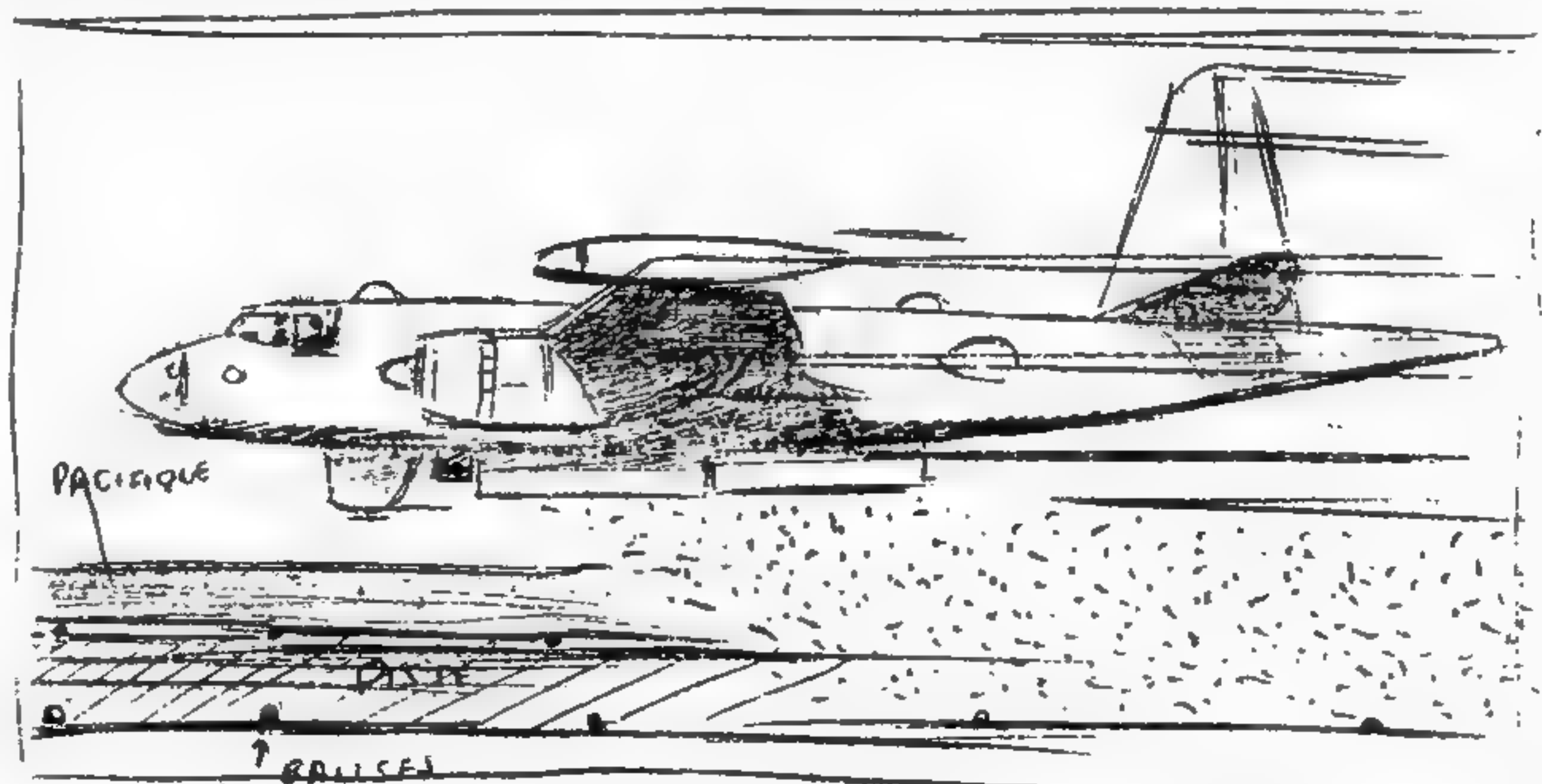
HIERARCHIE

Wel, dat zal ik U zeggen. Het probleem is als volgt. Als je met een blad sukses wil hebben moet je op voorhand al kiezen tussen een blad voor volwassenen of voor de jeugd. Je hebt dan in de eerste plaats tekenaars nodig. De meeste tekenaars zijn echter een beetje wereldvreemd. Naast de tekenaars heb je een beheerder, een directie nodig, dat is de rol van de uitgever. De uitgever moet ze duidelijk zien te maken op welke manier ze bezig moeten zijn. Bovendien bestaat er het probleem van de papierkeus, administratie, verkoop etc. Wat er nu gebeurt bij de oude jeugdbladen, is dat de direktie/uitgever de enige autoriteit is geworden. Die hiërarchische scherpe scheiding - het zijn niet meer de tekenaars die hoofdredaktie zijn - draagt er voor de tekenaars nu niet bepaald toe bij creatief en

betrokken bezig te zijn. Het wordt allemaal erg star door die bestuurspolitiek. In het geval van Metal Hurlant e.d. ken je een dergelijke hiërarchie niet. De tekenaars zelf zijn degenen die de inhoud bepalen, die buitengewone dingen doen. Natuurlijk hebben zij de extra problemen van papierkeuze, druk, administratie etc. Het juiste raamwerk voor een goed blad, is er natuurlijk een, waarbinnen de tekenaars en scenaristen de inhoud bepalen en de tekenaars kunnen maken wat ze willen. Op gelijke voet heb-

Het is natuurlijk ook zo dat het zo goed als verboden is. Ik weet dat er mensen zijn die dat zeggen. Maar uiteindelijk kan je ze toch krijgen. Ze zijn niet echt verboden, maar er zijn wel allerlei problemen. Een groot aantal verspreidingsorganisaties weigert ze op te nemen in hun pakket. Dat is een duidelijk verschil. Ze worden wel verkocht. Ze draaien toch wel, ook zonder die grote verspreiders. Er is echter volgens mij wel sprake van één grote fout en dat is dat er tussen de bladen van de nieuwe

een documentaire had gemaakt en het geheel ging monteren, was ik in de belendende studio getuige van de opname van een pornografische film. Slechts in acht dagen is alles opgenomen, zonder een duidelijk scenario. In die acht dagen moesten ook nog diverse spelers worden aangetrokken. In één dag werd het geheel gemonteerd en zo op de markt gegoooid. De porno om de porno, zonder enige rechtvaardiging met betrekking tot de inhoud. Het gaat alleen maar om het geld.

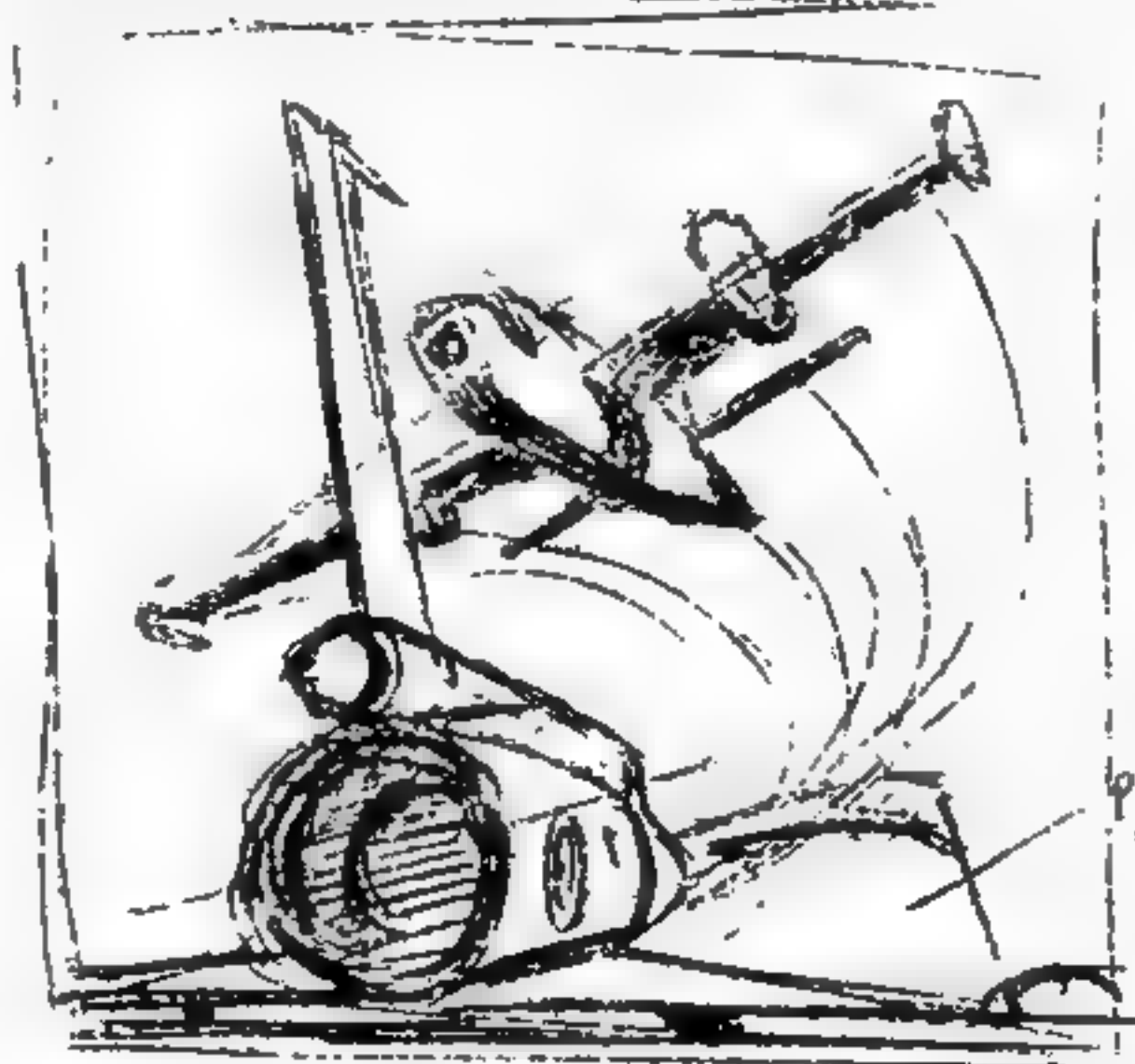

CASE 7 et moitié de 8

TEXTE : Brutalement, à la dernière limite, le pilote ennemi

a tiré sur le manche, arrache son avion, sous le nez de Tanguy, tombé à toute vitesse!!!...
DESSIN : Voir ci-contre.

VOIX DE TANGUY - " Ouf!!!...C'est lui qui a lâché !!!...Une seconde de plus et o'était la catastrophe...OH !!!...
~~ENLEVEZ VOS MAINS DE MON AVION~~ !!!...

2e MOITIÉ de 8

DESSIN : Gros plan du visage de Tanguy, les yeux exorbités d'épouvante et poussant un hurlement.

TANGUY - " ?!?!...IL...IL A SEUL QUELQUE CHOSE SUR LA PISTE !!!...~~PREPAREZ-VOUS~~ STOPPER !!!...VITE!!!..."

MIRAGE TANGUY

Deel van een scenario van Charlier

ben ze daarnaast echter wel een directie nodig. Een blad wat werkelijk aktueel en creatief is, is Metal Hurlant, maar jammer genoeg altijd in één richting. Ze zijn erg gespecialiseerd, ze beperken zich nogal. Ik geloof dat vooral daarin het verschil ligt met Kuifje of Robbedoes. Jammer genoeg missen op het ogenblik de nieuwe bladen nog een basis van duurzaamheid. Ze bezitten nog niet die structuur financiële- en administratieve organisatie om sterk naar buiten te treden.

Bovendien bestaat er het probleem van de verspreiding. Ja, maar dat heb ik meer gezien. De tekenaars denken eerst aan de vormgeving en inhoud van het blad, daarna pas aan de verspreiding ervan. Een slechte organisatie, dus een slechte verspreiding.

stroming een sterke concurrentie bestaat. De een wil nog gedurfter en origineler zijn dan de ander. Dat werkt nu niet bevorderend voor de motivatie van elk blad op zich. Het is bijna een spel geworden. Neem nu de sex in die bladen, het ligt nu niet bepaald in het verlengde van de verhalen die ze brengen. De sex heeft er zo lijkt het, vooral het doel in zich, maar ook de mensen ermee te shockeren of ze zelfs te benauwen.

DE PORNO OM DE PORNO

Werkelijk. . . ? Zeker, ze kunnen het niet rechtvaardigen, zowel niet met betrekking tot de creativiteit, als tot het verhaal. Het is zo'n beetje als met de pornografiegolf in Frankrijk, die altijd te sterk, te veraf van de werkelijkheid is geweest. Toen ik eens

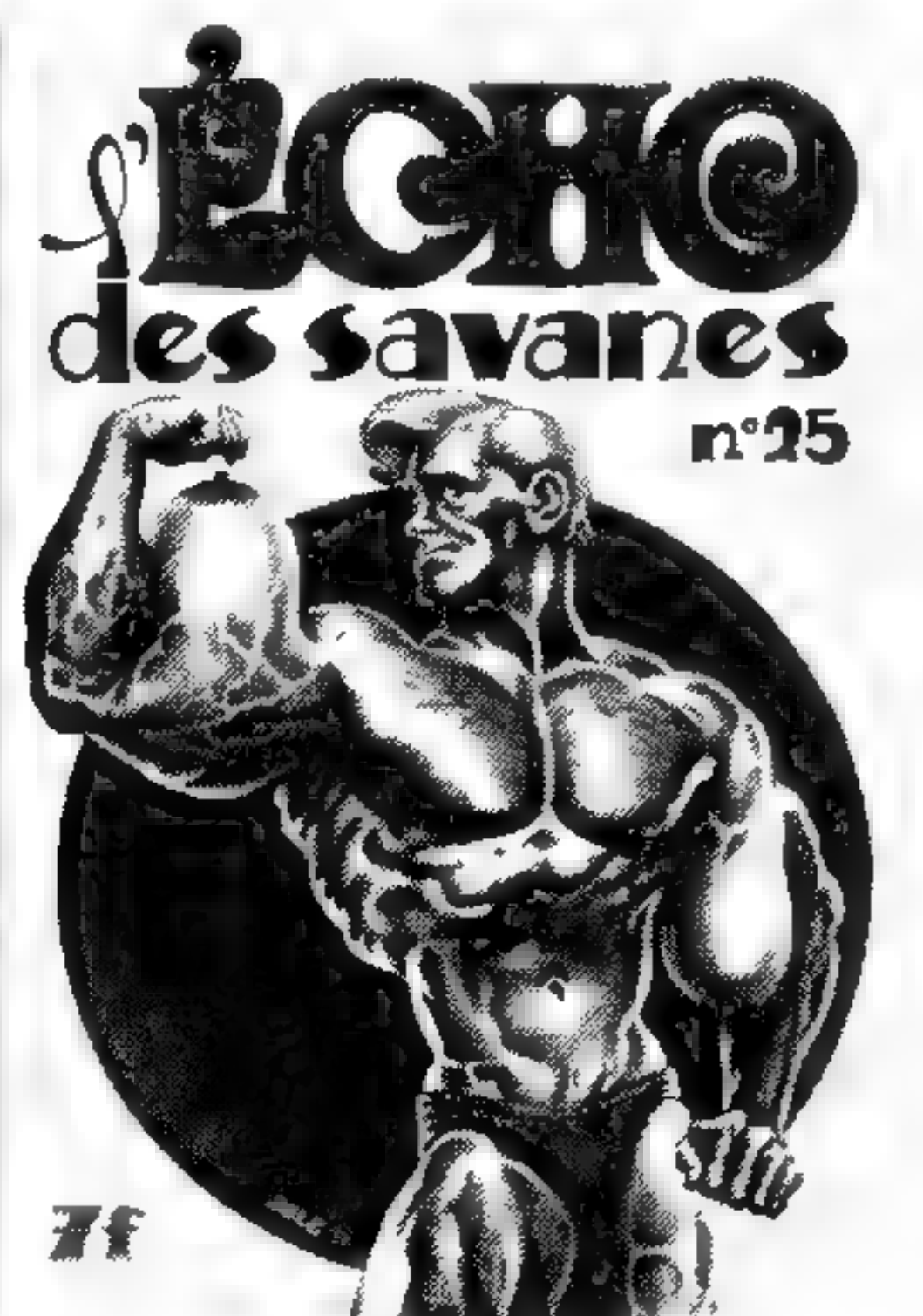
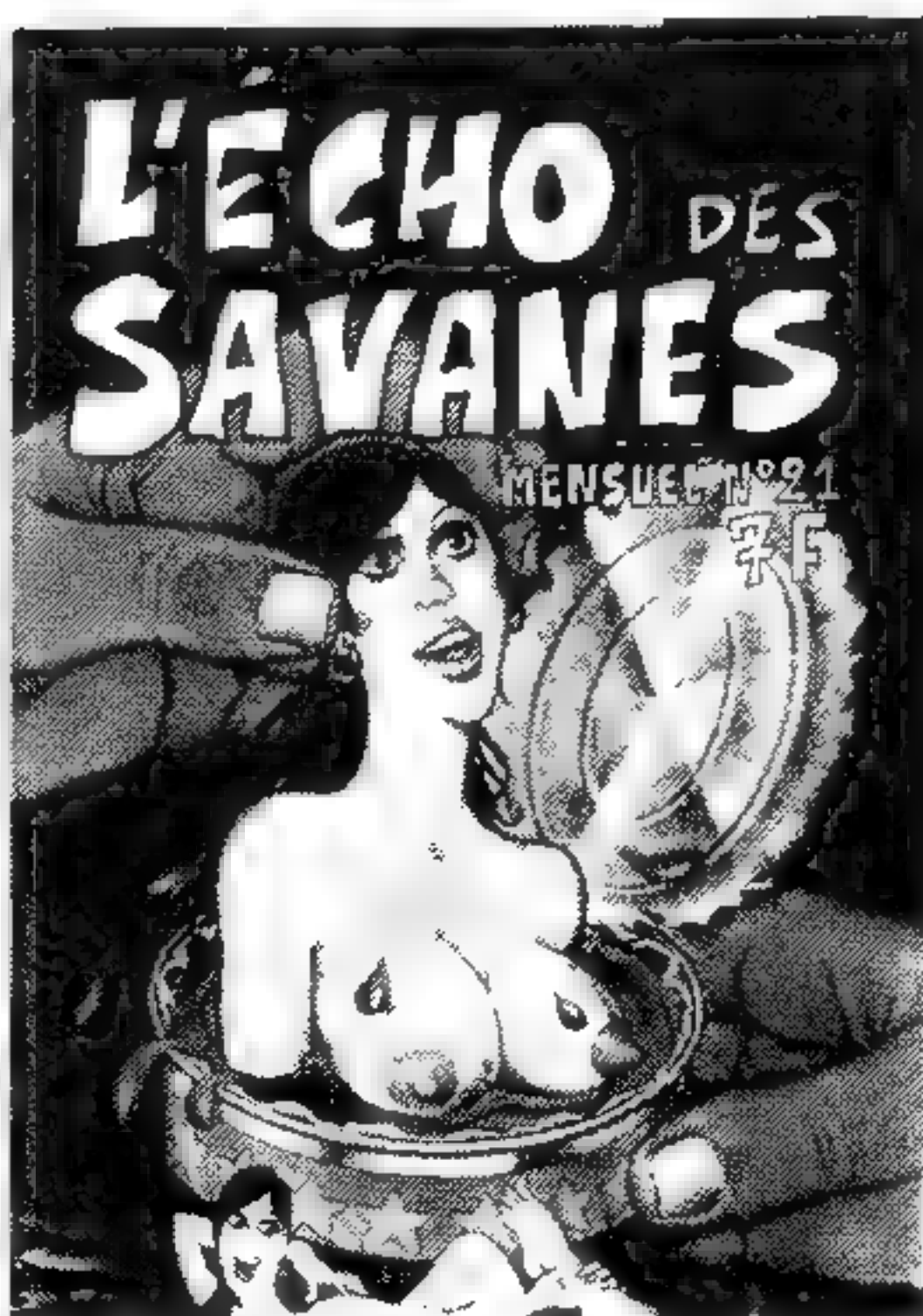
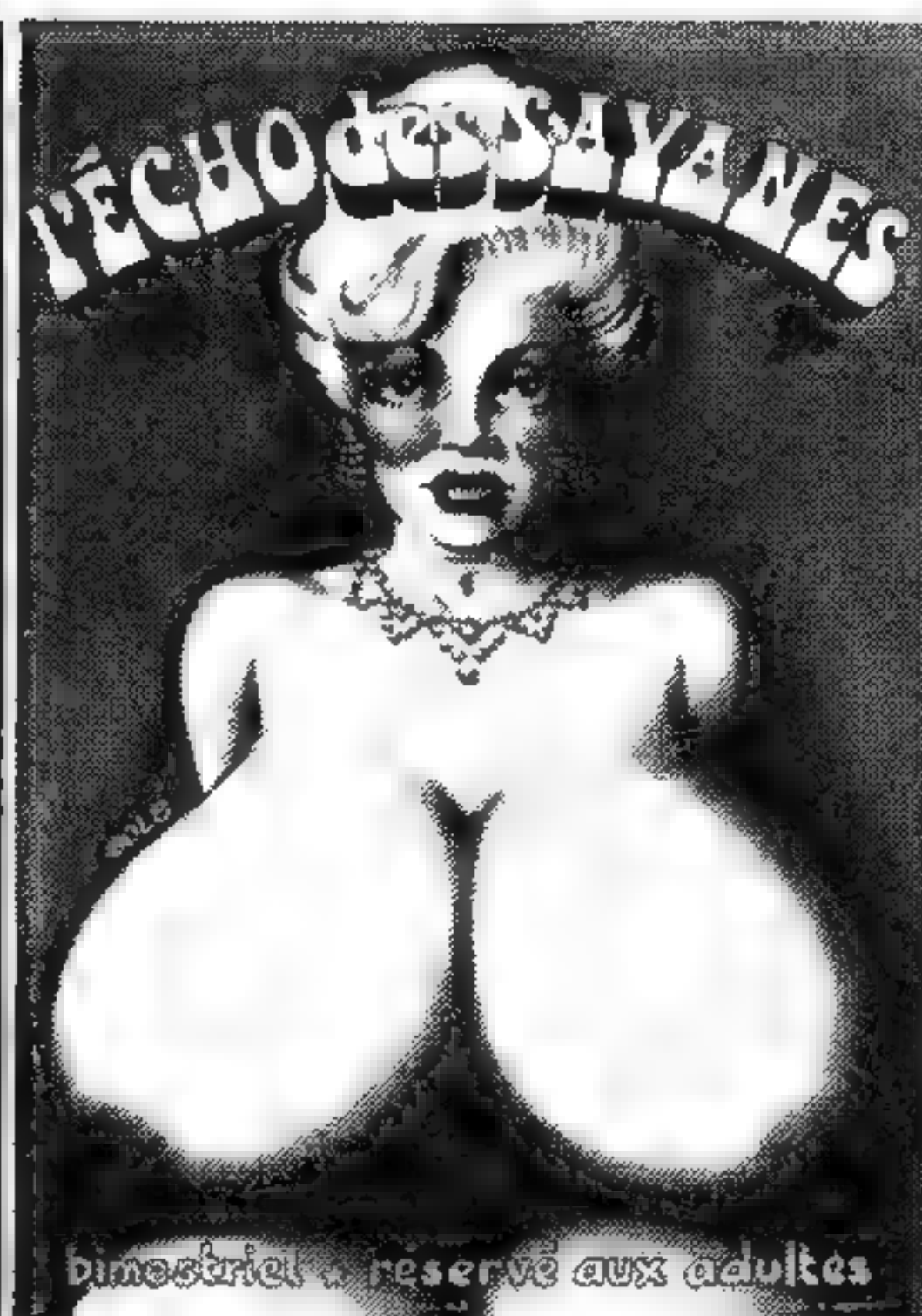
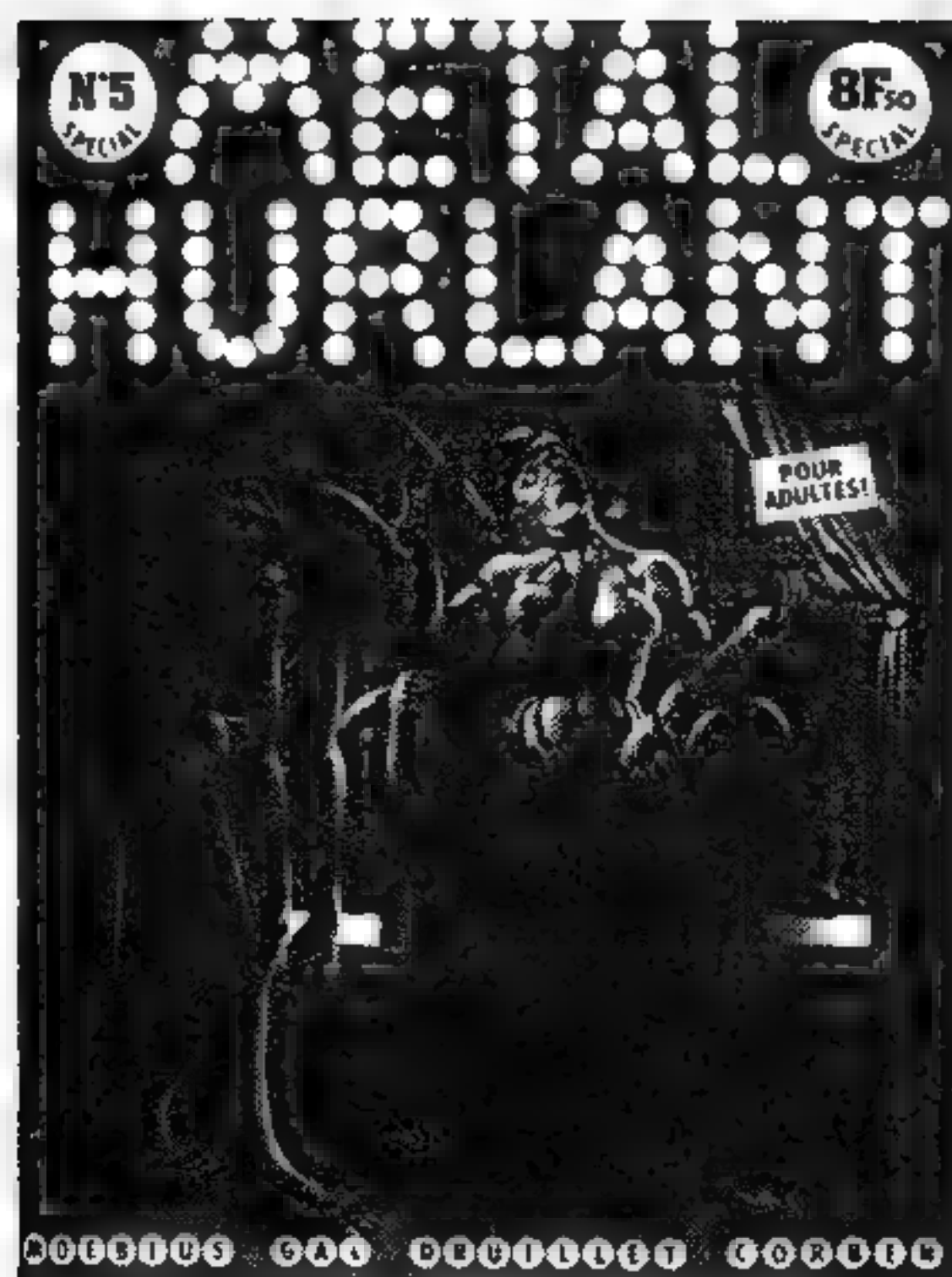
Maar dat gaat toch niet helemaal op voor de bladen, want. . .

Jawel, je kan het er best mee vergelijken. Veel geweld, veel porno, maar weinig of geen goede verhalen en geen enkele rechtvaardiging voor wat ze brengen. Je hoeft ze niet op een hoop te gooien en te verbranden, maar veel positiefs is er nu ook niet te onderkennen, op een enkele uitzondering na.

Het lijkt me niet dat dat voor alle bladen van de nieuwe stroming geldt. Zoals ik U hoor heb ik de indruk, dat U die bladen wel vlug ziet verdwijnen.

DE PENNINGMEESTER IS ER MET DE KAS VANDOOR

Nee, nee. Ik geloof één ding. Het werkelijke probleem is dat ze een stabiele financiële basis

... om de mensen te shockeren of zelfs te benauwen. ...

moeten vinden. Ze hebben veel succes, dat wil ik best beamen, vooral Metal Hurlant. Dat succes is lange tijd beperkt geweest door het gebrek aan organisatie. Neem het geval L'Echo des Savannes (Charlier bedoeld waarschijnlijk Canard Sauvage, red.). Ze hebben iets gedurfd, iets geprobeerd en hebben redelijk succes, maar vergeten zich te organiseren. Op een gegeven moment gaat er iemand met de kas van door. . . Het was niet meer te financieren en er was niets om op terug te vallen. Bovendien is een formule, die alleen stoelt op de tekeningen met een flinke portie geweld en porno, te mager voor continuïteit. Ze zullen toch met werkelijke verhalen moeten komen. Gotlib b.v. heeft goede scenario's en heeft dan ook medewerkers. Philippe Druillet daarentegen - die ik erg bewonder om zijn buitengewone tekenwerk - heeft geen goede scenario's. Op de dag dat dergelijke tekenaars in één blad samengaan en goede uitgebalanceerde verhalen maken, geloof ik pas dat het echt serieus wordt. Nu geloof ik nog niet zo dat dat zal gebeuren. De meeste tekenaars zijn nog te jong en hebben nog niet die ervaring en discipline om tekenen echt als vak te beoefenen.

En misschien is de kracht van Kuifje en Robbedoes nu juist de aanwezigheid van de financiële organisatoren

GROTEN?

Ja, maar er zijn er teveel. Er zijn bijna geen creatieve figuren meer, geen werkelijk vernieuwende impulsen. Alle tekenaars zitten teveel in een star systeem gevangen en de werkelijk groten onder hen komen niet vlug meer tot nieuwe verrassende dingen. Bijv. Peyo - maar je zou er nog ettelijke kunnen noemen - tekent Smurfen, Smurfen en nog eens Smurfen. Graton maakt al twintig jaar vrijwel alleen Michel Vaillant. Dat is erg jammer. Vooral omdat ze zich ze door het systeem laten opslokken, de macht van directie en uitgevers zo op zich laten neerkomen.

LUIHEID EN LAKSHEID

Maar U praat nu over mensen als Roba, Peyo en Franquin, die zelf beweren te oud te zijn om nog iets nieuws te bedenken. Dat de tijd dat ze op hetzelfde moment aan 2 of 3 verhalen tegelijk werkten voorbij is.
Dat geloof ik helemaal niet:

Het geeft eerder aan hoever ze zich door het systeem hebben laten beïnvloeden en hoe willoos ze erdoor zijn geworden. Het is omdat ze er geen zin meer in hebben. Kijk bijv. maar naar de grote filmers. Op zeer hoge leeftijd komen ze nog steeds tot nieuwe en verbazingwekkende creaties. Iedere schrijver die een nieuw boek schrijft, creëert iets nieuws, hoe oud hij ook geworden is. Een schilder of een beeldhouwer blijft werken tot hij sterft maar presteert toch steeds iets origineels. In de stripwereld is het zo dat het systeem van de grote uitgeverijen, luiheid en laksheid in de hand werkt. Als een serie goed loopt, waarom zou een tekenaar dan iets nieuws beginnen? Het verkoopt toch goed? De uitgever vraagt er toch naar? Bovendien is het gemakkelijker dan iets nieuws te bedenken. Ze hebben er geen zin meer in, omdat ze voor de uitgevers moeten werken, de uitgevers die het beleid bepalen. Ze vragen geen nieuwe series van de tekenaars. Wat ze willen is twee nieuwe albums van elke goed lopende serie, want dat verkoopt zo goed. Van een nieuwe serie moet je maar afwachten of ie loopt. De uitgevers moedigen de tekenaars daarin dan ook niet vlug aan.

Ze stellen zich tevreden met de exploitatie van wat al loopt.

Dat geldt dus ook voor de jonge generatie tekenaars, die eigenlijk alleen de oude tekenaars in tekenstijl en scenario-inhoud volgen.
Precies. Ook zij zitten klem in dat systeem. Het is makkelijker om als Peyo of Franquin te tekenen, als met iets nieuws te komen. Bovendien als ze iets nieuws bedenken, staan de uitgevers er vlug wat angstig tegenover. Het kan immers zijn dat het niet past in de oude vertrouwde formule? Wat hun gevraagd wordt zullen ze moeten tekenen.

Geloof u daarom niet, dat bladen als Metal Hurlant erg belangrijk zijn? Tekenaars kunnen daarin gelukkig hun gang gaan, zonder het gevoel te hebben onder druk te staan van een overvoerd systeem.

IN SLAAP GESUST

Zeker. Ik juich het dan ook toe. Van tijd tot tijd zet het de tekenaars tenminste aan het denken. Ik geloof, dat de verschijning van dergelijke bladen, heel wat tekenaars de mogelijkheid heeft gegeven, zich op verschillende manieren te ontwikkelen, nieuwe uitdrukkingvormen te ontdekken, tot een geheel nieuwe tekenstijl te komen. Als zulke bladen niet waren verschenen - maar de opkomst ervan lijkt me een onvermijdelijk iets - dan was de stripwereld flink in slaap gesust geweest. En wat dat voor gevolgen zou hebben gehad. . .

Misschien dat U ter afsluiting van het interview nog iets wilt zeggen, met betrekking tot de toekomst van het beeldverhaal b.v.

De strip zit op het ogenblik in een periode van ongelooflijke bloei en wordt vrijwel door alle lagen van de bevolking geaccepteerd. Aan de andere kant kan men spreken van een crisisperiode, een ernstige crisisperiode, omdat er een overproduktie is en te weinig vernieuwing. De schijnbare bloei van de strip, bergt naar mijn mening, een nog niet waarneembare crisis in zich. De hoofdredakties, uitgevers en ook tekenaars, moeten er zich van bewust worden, dat de strip een nieuwe impuls moet gaan krijgen. Actualiteit, vernieuwing, het onderkennen van de wensen van het nieuwe jonge publiek, zijn niet weg te cijferen facetten. Het zich genoegzaam koesteren, in de zon van de hedendaagse bloei van de strip, zonder vooruit te kijken, is misschien de grootste fout op dit moment van de stripmakers van het oude systeem.

Marcel van der Hoff
Wim van Helden
m.m.v. F. Hansen

VAN POKERFACE TOT ANGELFACE

In het volgende album zit hij in een onmenselijke strafgevangenis, sterk vermagerd en zonder zijn grote bos met haar: hij heeft stekeltjes gekregen. Alle handelingen die Blueberry in dit album gaat plegen blijken van te voren door een ander te zijn gepland. Als hij voorbeeld geheel zelfstandig ontsnapt denkt te zijn, blijkt dit allemaal van te voren geregeld. Aan het einde van dit album blijkt hij te moeten opdraaien voor de moord die men op president Grant gaat plegen. Of zal Blueberry dit weten te voorkomen?

Het kan toch zo niet doorgaan, hij zal toch weer een keer gerehabiliteerd moeten worden en al die vervelende plakaten met 'Wanted, Mike Steve Blueberry alive 20.000 dollar' kunnen tenminste weer van de

bureaus van de kantoren van de sheriffs in Amerika en Mexico. Maar wat dit laatste album ons ook brengt, geen rehabilitatie. In tegendeel. Hij weet weliswaar de moord op Grant te voorkomen, maar door een ongelukkig misverstand krijgt hij wél de schuld van de aanslag. En het gaat verder bergafwaarts met onze held. In het vorige album begon hij de whiskey al uit de fles te drinken, in dit album schiet hij mensen in de rug en moet hij zelfs door kinderen en een oude vrouw geholpen worden. Aan het einde van dit verhaal smijt Blueberry, nu vermomd als Charles Bronson, een militair een tas met zijn opsporingsbiljetten in het gezicht, voorkomt voor de tweede keer de moord op Grant, duwt terloops het engelengezicht van Angel Face in de stookplaats

van een locomotief en verdwijnt dan vervolgens met een ontploffende trein geheel van het toneel. Prachtig! Dat is pas verhalen vertellen. Charlier overtreft alles wat hij daarvoor maakte. Ik zie *Buck Danny* nog niet aan de drank raken. Als Blueberry met de trein is omgekomen, is dat het meest briljante wat hem verder nog kon overkomen: sterven! Hoe is dit allemaal zo gekomen? Het is helemaal nieuw voor de Belgisch-Franse benadering van het realistische beeldverhaal. Welke scenarist durft het aan om de held van het verhaal vijf albums lang alleen maar op z'n donder te laten krijgen? In vroegere artikelen werden ook series als Bernard Prince (Prins Bernhard), Comanche en Archie Cash bij het nieuwe realisme gerekend. De laatste drie zijn *helemaal* niet zo vernieuwend kwa realisme. Oké, de heren helden krijgen baarden als ze een tijdje door de woestijn rijden, hun broeken worden wat smeriger als die van Jerry Spring, en er vallen wat doden, maar *kwa verhaal* is er bij deze series niet zoveel veranderd. De helden mogen dan wel in moeilijkheden komen, maar uiteindelijk komt alles altijd goed terecht en krijgen we meestal nog een moralistische boodschap te verwerken ook (kwaad straft zichzelf en dergelijke). Vooral Greg heeft daar een handje van, zijn scenario's voor Herman zijn pure pornografie. Uiteindelijk is de Blueberry-serie de enige waarin iets wezenlijk nieuws is geprobeerd. (Dan ga ik wel helemaal voorbij aan Hugo Pratt, die ook een nieuwe wijze met het realistische bezig is). Het nieuwe in Blueberry is voornamelijk te danken aan de invloed die Giraud ongeveer vanaf de mijn van Prosit op het scenario van Charlier is gaan uitoefenen. In de andere series zijn die vernieuwende impulsen namelijk niet te zien. Ter afsluiting: Blueberry is natuurlijk helemaal niet dood, eigenlijk jammer. . . Charlier en Giraud bereiden een nieuw verhaal voor. En dat is toch eigenlijk ook wel weer fijn. Ik hoop alleen dat Giraud het onzalige plan om Blueberry op Carlos-Castaneda-achtige wijze te gaan maken, opgeeft.

Hans Frederiks

NADER TOT BLUEBERRY

Hoe Blueberry aan zijn naam komt is bekend: op de vraag naar zijn naam antwoordt Blueberry, onderwijl naar bosbessen (= myrtilles = blueberries) kijkend: 'Heu, eh Blueberry sir.' In het album *Angel Face* zit Blueberry een bosbessen-taart te verorberen en men vraagt hem weer eens naar zijn naam. Nu antwoordt hij: 'Heu, eh Jones, madame'.

In Fort Navajo (het eerste album) treffen we Blueberry op een van de eerste plaatjes achter de poker-tafel aan, een sigaar in de mond: *Jean Paul Belmondo*, verdwaald in een western. In die eerste paar albums is Blueberry een snelle, populaire jongen, geliefd bij zijn kameraden en bij zijn superieuren, ondanks zijn wat ongedisciplineerde gedrag. Want hij is een echte held, snel met de revolver en zo handig in het onderhandelen met die weerbarstige indianen. In, wat ik maar de eerste cyclus zal noemen, speelt hij het in zijn eentje toch maar klaar om een indianenoorlog te voorkomen. In 'De man met de zilveren ster' zuivert hij bijna helemaal alleen, nou ja geholpen door een oude dronkaard en een schooljongen, een stadje van een gevaarlijke bende. In deze eerste albums is Blueberry een irritante vent, met nog weinig karaktertekening. Een *klassieke* held in het Jerry Spring-genre. In het begin van de tweede cyclus lijkt het nog goed te gaan voor Blueberry, maar al gauw beginnen zijn superieuren hem niet meer te vertrouwen. 'Waar is die zak met geld?' Op het nippertje wordt hij gerehabiliteerd, maar hij weet toch niet meer de afslachting van een indianenstam te voorkomen. Dit blijkt een voorbode, vanaf nu wordt hij alleen nog maar gemanipuleerd. Het gaat nog slecht met hem aflopen. In de twee volgende albums zet de verloedering door [tegen zijn zin is hij, met zijn drankzuchtige kameraad McClure, als sheriff aangesteld in een of ander gat]. Deze albums lopen nog tamelijk goed af, maar met de laatste cyclus [Chihuahua Paerl t/m Angelface] zijn we waar we wezen willen: de totale ontluistering van onze held. Hij is warempel een *anti-held* geworden, een echt *mens* bijna. Natuurlijk kan hij nog wel snel schieten, maar al zijn vernuft en handigheid helpen hem in het geheel niets meer. Hij krijgt alleen nog maar op zijn donder. Het ene moment wordt hij bruut met een revolver op zijn hoofd geslagen, dan wordt hij weer op wrede wijze achter een paard door de woestijn en de distels gesleept, dan komt er weer een chinees, die hem met hete poken wil gaan martelen. En alsof dat allemaal nog niet erg genoeg is wordt hij op gruwelijke wijze door alles en iedereen gemanipuleerd. b.v. door de regering, voor wie hij dat goud moet gaan halen; dat goud bestaat dus niet meer; in de steek gelaten door zijn vrienden (hij krijgt zelfs ruzie met Redneck, die opmerkt dat dit de laatste keer is dat hij wat voor hem gedaan heeft) en verraden door El Commandante Vigo, wordt hij veroordeeld tot dertig jaar gevangenisstraf.

PRODUKT IS INTERESSANTER

De functie van de stripschrijver is uit nood geboren.

Ideaal is het, wanneer een strip-tekenaar zijn eigen verhaal schrijft en tekent. Eén verhaal, één verteller; dat is je ware! Gelukkig zijn er vele striptekenaars, die zo werken. Het kan gebeuren, dat zo'n tekenaar toch samenwerking zoekt met een schrijver, want twee weten (soms) méér dan één. En mits de partners goed op elkaar zijn afgesteld, kan onderlinge beïnvloeding ten goede komen aan de kwaliteit van het verhaal.

Maar veelal is pure noodzaak de aanleiding tot een taakverdeling tussen schrijver en tekenaar. In de meeste gevallen komt het door tijdgebrek. De tekenaar is zeer wel in staat zijn eigen verhaal te maken. Maar hij ziet geen kans om binnen de gestelde tijd het vereiste aantal tekeningen én het verhaal te maken. Het kan ook gebeuren, dat de tekenaar moeite heeft met verhaal en tekst, of die helemaal niet aankan. In dat geval wordt hem

Bommel is aanmerkelijk amusanter dan Toonder

een schrijver toegeschoven. De schrijver kan soms volstaan met het leveren van ideeën of verhalen. Maar meestal wordt van de schrijver meer verwacht. Hij verzint het verhaal. Hij maakt een globale indeling, zodat het in het vereiste aantal afleveringen verteld kan worden. Dan verdeelt hij het in scènes, die de story op een duidelijke, spannende, amusante of romantische manier vertellen. Tegelijkertijd stelt hij zijn teksten vast. Hoe duidelijk de beelden mogen zijn, er blijft altijd een hoeveelheid informatie nodig, die alleen in tekst verstrekt kan worden. Behalve een verduidelijkende functie heeft de tekst een dramatische

taak. Hij moet het karakter van de figuren ondersteunen: sfeer, humor of spanning aanpunten. Het is gebruikelijk, dat hij dit alles verwerkt tot een scenario, waarin plaatje voor plaatje wordt beschreven waarin dialoog en tekstbloks worden vastgelegd. De schrijver heeft een dienende taak ten opzichte van de tekenaar. Bij de scènebeschrijving moet hij weten, wat tekenbaar en tekenachtig is. Als hij bovendien rekening houdt met de wensen van de tekenaar, diens sterke en zwakke zijden, strekt hem dat tot eer.

De teksten moeten kort zijn. Een strip, die topzwaar is van de praatbellen, is een onding.

Alle onnodige woorden moeten worden uitgeweid. Pogingen om 'knap' of literair te doen, zijn uit den boze.

Indertijd zijn wel eens pogingen gedaan om echte literatoren aan te trekken als stripschrijver. Dat had weinig succes. Heel begrijpelijk, overigens! Een schrijver, wiens denken zich afspeelt in de wereld van woord en taal, past er wel voor om zijn sprankelende volzinnen af te knippen, teneinde plaats te bieden aan een tekenaar. En toch, bij de strip moet dat. Want hier is de tekenaar DE verteller. Hij wekt het sluimerend scenario tot leven. Hij maakt de spelers in het drama zichtbaar, laat ze lijden en lachen. En bij dit alles ontwerpt hij de passende decors. Zodra de tekenaar spreekt, zwijgt de schrijver in gepaste bescheidenheid.

Maar ook van de tekenaar wordt enige bescheidenheid verwacht. Zowel schrijver als tekenaar dienen zich ondergeschikt te maken aan het verhaal. Een tekenaar, die geen verhaal wil vertellen, die alleen maar 'mooie' plaatjes wil tekenen, is geen striptekenaar. Een schrijver die zijn woordenvloed niet weet in te dammen, late zich omscholen tot glazenwasser. Tekenaar en schrijver dienen te beseffen, dat ze slechts leven in de schaduw van de door hun geschapen hoofdfiguur. Diens karakter, belevenissen en emoties zijn alleen van belang.

Want Mickey Mouse is belangrijker dan Disney; Ollie B. Bommel is aanmerkelijk amusanter dan Marten Toonder zelf. Het produkt is interessanter dan de maker.

Andries Brandt

JE MOET IN BEELDEN DENKEN

Jaren geleden, toen ik nog maar kort bij de Toonder Studio's werkte, rekende ik de

heer Back voor, dat een forse verhoging van mijn honorarium een welkome aanpassing zou zijn van de verhouding tussen prestatie en contraprestatie. Toen sprak hij de gevleugelde woorden: 'U moet niet in getallen, maar in woorden denken'.

Achteraf bekeken, was deze opmerking niet helemaal juist. Een stripschrijver moet niet in woorden, maar in beelden denken. Want een strip is niet een verhaal met plaatjes, maar verhalende plaatjes met tekst. De tekst moet daarbij niet nog eens verhalen, wat in de plaatjes reeds te zien is, maar de situaties aanpunten, zodat er een zekere spanning tussen beeld en woord ontstaat. Als bijvoorbeeld op het plaatje te

zien is, dat iemand schuimbekkend van woede tegen het plafond springt, zou het nogal dor functioneel zijn, om daarbij te schrijven: 'hij werd woedend'. De stripschrijver kan dan b.v. beter een understatement gebruiken, zoals: 'een lichte geprikkeldheid maakte zich van hem meester'. In het aanpunten en kleuren van de situaties heeft Marten Toonder in de tekststrip een eigen stijl ontwikkeld, waarin hij onovertroffen is gebleven. Zijn teksten hebben een beeldend vermogen en een klank-kleur, die een extra dimensie aan de plaatjes geven. Het is een wisselwerking tussen verhalend beeld en beeldend woord die zijn figuren bijna tastbaar maakt.

In ballonstrips krijgen de tekeningen een nog groter verhalende rol. De schrijver kan zich hier veel minder uitleven in boeiend woordenspel, maar moet zich beperken tot sterk visuele plotjes en pittige dialogen.

Er wordt wel eens beweerd dat een ballonstrip meer 'strip' is, dan de tekststrip. Ik deel deze mening niet. Volgens mij kun je van een echte, goede strip spreken, wanneer daarin met woord en beeld een effect wordt bereikt, dat men niet zou kunnen verkrijgen met uitsluitend tekst of uitsluitend tekeningen. Een goede strip is een verhaal met een extra dimensie.

Lo Hartog van Banda

DIONNET

EEN BELANGRIJK MAN

Wat deed je voordat jullie Metal Hurlant begonnen?

Ik werkte voor Pilote. Pilote verscheen toen wekelijks. Vijf of zes jaar geleden kwamen er plotseling nieuwe tekenaars (o.a. Druillet) en schrijvers. Het werd toen een heel ander blad. Goscinny vond het eng om Pilote zo te zien veranderen. Mandryka, Gotlib en Brétécher gingen toen weg om hun eigen tijdschrift te gaan beginnen (Echo des Savanes). In het begin zei iedereen: 'Dat lukt nooit' en niemand wilde er bij betrokken raken. Iedereen was ervan overtuigd dat het binnen een paar maanden op de fles zou gaan. Maar het liep prima. Ze hebben me toen gevraagd of ik voor hun wilde werken. Ik ben toen wat verhalen voor ze gaan schrijven en ik verrichtte wat redactionele werkzaamheden. Daarna zijn we Metal Hurlant begonnen.

We zijn Metal begonnen omdat we bij Pilote bepaalde verhalen niet kwijt konden. Als we bij Pilote een verhaal wilden maken dat moeilijk was of erg somber, dan zeiden ze altijd: 'Nee, men wil leuke dingen'.

HIERARCHIE

Giraud mocht nooit b.v. science fiction tekenen bij Pilote?

Nee, we kwamen dan met een science-fiction verhaal bij Goscinny en hij zei dan: 'Nee, ik heb al genoeg sf, ik wil humor!'. Het leuke was ook nog dat hij zei: 'Waarom werk je met hem (= Dionnet), hij is nieuw hier'. Er was daar een soort hiërarchie.

Charlier zei ook al zoiets: de tekenaars tegenover de redacteur, die bepaalde wat en wie wat deed.

Ja, bij Pilote kon je wel zeggen dat je je verhaal door die bepaalde tekenaar getekend wilde hebben. Maar dan zeiden zij: 'Oh nee, misschien deze tekenaar of die'. Zij hadden in ieder geval de laatste keus.

En toen werd Pilote ineens maandelijks?

Het werd maandelijks omdat het niet meer goed verkocht. Er was een moment geweest waarop er 200.000 per week werden verkocht. De oplage zakte naar 80.000 en toen stonden ze voor de keus, helemaal stoppen of er een maandblad van maken. En ze besloten het laatste, want je kunt niet alleen maar albums uitgeven. Je moet een blad hebben om je materiaal en je tekenaars te

Jean Pierre Dionnet is een van de vroegere Pilote-scenaristen. Hij ging voor het blad werken in de tijd dat ook Druillet er bij kwam. In zijn begintijd leverde hij veel scenario's voor de 'actuele pagina's'. Wat later maakte hij met Jean Solé het lange verhaal 'Jean Cyriaque', dat later in albumvorm werd uitgegeven door Les Humanoides Associes.

In 'l'Echo des Savanes' nummer negen staat op diverse plaatsen vermeld: een Mandryka-Dionnet produktie. In dit bewuste nummer staan vier pagina-grote advertenties, die het verschijnen van vier nieuwe bladen aankondigen. Een grap? Ik weet het nog steeds niet. Het eerste aangekondigde blad heeft een omslag die later L'Echo nummer 12 zou gaan sieren. Het tweede blad zou Super Ringard gaan heten. Het derde blad zou Le Zonard gaan heten en daarvan kwam de omslag om L'Echo 14 (zie afb.). Het meest intrigerende is het vierde blad, dat Metal Hurlant heette en stond aangekondigd als een nieuwe uitgave van 'Les Editions du Fromage'. Twee maanden na het verschijnen van L'Echo 9 lag Metal I in de winkels en was het een uitgave van de nieuwe uitgeverij Les Humanoides Associes.

Dionnet was uit Echo verdwenen en was een van de belangrijke mannen achter deze uitgeverij.

Ik trof hem in de bijna geheel verlaten hal van Hotel de France in Angoulême. Hij had maar weinig tijd, want zijn vrouw zou over een kwartier een lezing houden over de verhouding vrouwen en strips. Tijdens het gesprek bleken we meer over zijn functie als uitgever te praten, dan over zijn taak als scenarist. Hij klaagde er wel een beetje over dat hij door de sores van het uitgeven bijna niet meer toe kwam aan het maken van scenario's, net nu de scenaristen eindelijk wel vrij waren om te doen te laten wat ze wilden.

door: Hans Frederiks

promoten. Het blad loopt trouwens toch nog steeds niet.

Ze hebben alle goede series er ook uitgegoid.

Ze hadden wel met die verhalen door kunnen gaan, maar de redactie geloofde dat de lezers geen vervolgstrips meer wilden, alleen nog maar complete verhalen. Misschien is het idee overgenomen uit Amerika: de comics, maar het is een slecht idee.

Tja, als je met onderzoeksbureaus werkt en je vraagt 5.000 mensen naar hun mening dan krijg je zoiets: er moet 10% hiervan in, 5% avonturen, 3 1/4% sex enz. En dat gaat nooit op, je krijgt een vaag image. Het is niet zoals het kan zijn, je bent achter met je blad en je moet je publiek een beetje voor zijn. Je moet zorgen dat ze jouw dingen leuk

gaan vinden.

Zo is het ook met bladen als Kuifje en Robbedoes. Ze zijn niet creatief bezig, ze herhalen alleen de oude succesformules...

Het enige blad waar nog wat gebeurt, is Kuifje, daar hebben ze tenminste nog Derib en Auclair. Bij Kuifje ben je ook wat vrijer als bij Robbedoes.

Had je bij Pilote last van censuur?

Nou nee, er was geen echte censuur. Het was meer dat ze niet van een bepaalde succesformule af wilden wijken, dat ze geen nieuwe dingen wilden proberen.

Wat doe je nog meer bij de Humanoides Associes?

Ja, ik heb het nogal druk met de uitgeverij. We bereiden op

het ogenblik wat nieuwe boekuitgaven (strip- en tekstboeken) en wat nieuwe bladen voor. Ah! Nana is een van onze nieuwe uitgaven.

Waarom moest er een speciaal vrouwen-stripblad komen? Al die verhalen hadden toch ook in Metal of L'Echo kunnen staan?

Dat geloof ik niet. Trouwens de vrouwen wilden geen blad waar een man tegen hun zou hebben gezegd, doe zo'n verhaal of zo een. Ze wilden geen verhalen voortgekomen uit

GEWELD

mannen-breinen, geen mannen-fantasieën. Ze hadden Nicole Claveloux bijvoorbeeld nooit gepubliceerd in L'Echo, want daar zou gezegd zijn, dat het teveel 'fantasy' was. We hadden het ook niet in Metal kunnen plaatsen omdat het geen sf was. In ieder geval Nicole Claveloux was waarschijnlijk nooit strips gaan tekenen - ze is illustratrice - als er niet een blad was geweest als Ah! Nana. Je neemt een meisje, stopt haar in Metal tussen al die mannen, dan verdwijnt ze. Ze valt niet op. Vrouwen tekenen nog maar zo kort strips, dat je niet overal maar tussen kan gaan stoppen.

Tja, strips is een mannen-aangelegenheid...

Precies en daarom ontstaan er van dit soort bladen. We dachten eerst dat alleen mannen Ah! Nana zouden gaan kopen, maar veel vrouwen schafften het ook aan. Vrouwen lezen weinig strips, maar met dit blad kunnen we eens gaan kijken of ze het wel willen. De meeste gewone strips gaan over mannen, met veel geweld enz. Maar vrouwen zijn niet geïnteresseerd in revolver-gevechten of mannen in grote auto's, dat zijn hun fantasieën niet.

Jullie zijn van plan om nog meer bladen uit te geven?

Ja, we willen een blad met puur en alleen maar avonturen verhalen. Met tekenaars als Alex Toth, Joe Kubert, Tardi en Hugo Pratt. Want volgens ons kan je avontuur ook op een nieuwe manier benaderen. Hugo Pratt maakt avontuur, maar wel op een hedendaagse manier.

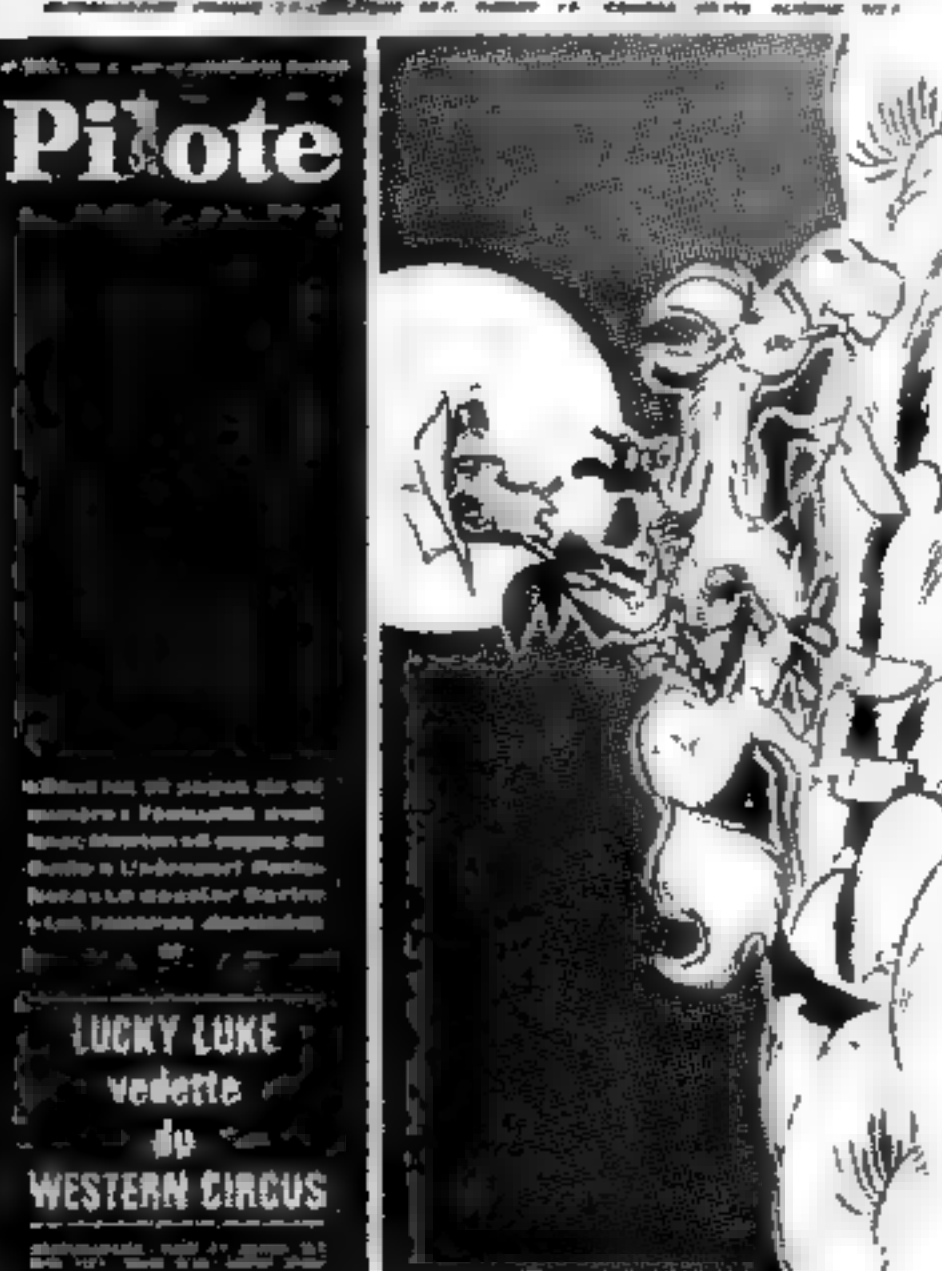
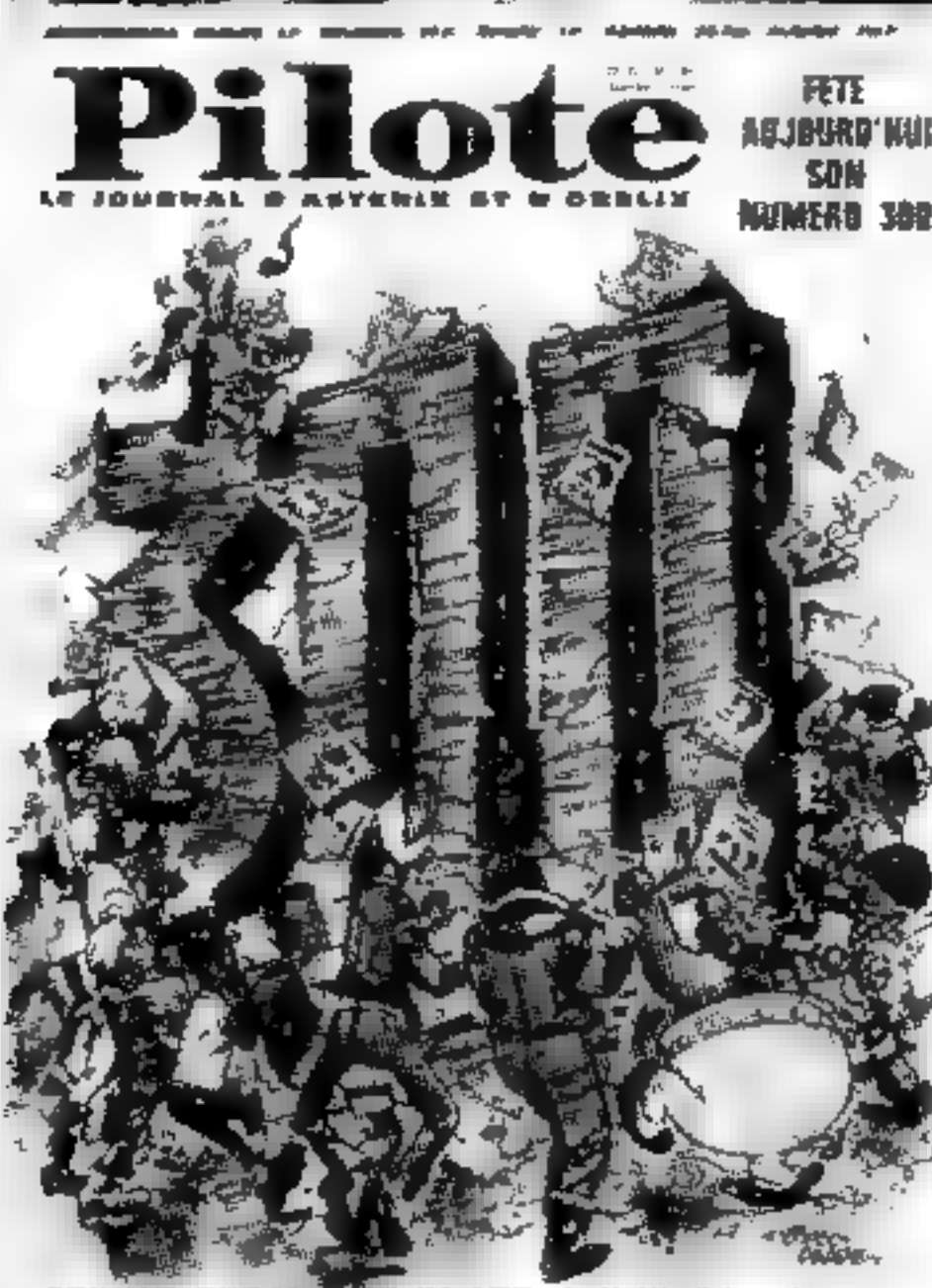
Een laatste vraag. Charlier had het over de crisis in de stripwereld, bestaat er zo'n crisis?

De crisis is het volgende: oude bladen lopen niet meer en van de nieuwe weet je niet of ze dat gaan doen.

LA FRANCE? OH LALA!

Pilote

Wanneer U de scheiding tussen de oude en nieuwe stripmakers in Frankrijk nog niet helemaal duidelijk was, dan blijkt uit dit nummer van Stripschrift wel dat er twee richtingen te onderscheiden zijn: de oude generatie, vertegenwoordigd door Greg - Charlier en de nieuwe generatie, vertegenwoordigd door Lob-Dionnet en Moebius. Ofwel: Robbedoes-Kuifje tegenover L'Echo des Savanes - Metal Hurlant. Een generatie-kloof. Op de bodem van deze generatiekloof bevinden zich de resten van het eens zo succesvolle weekblad Pilote, een blad dat zowel een *bindende factor* is geweest tussen de generaties, als ook de *oorzaak van afsplitsingen* als Metal Hurlant en L'Echo des Savanes. Het eerste nummer van Pilote verscheen in oktober 1959. De belangrijke mannen achter het blad waren vanaf het begin Goscinny, Uderzo en Charlier. De eerste twee gaven het blad de waanzinnig succesvolle strip Asterix (Goscinny was bovendien hoofdredacteur) en Charlier zorgde voor legio scenario's, voor strips als Tanguy en Laverdure en Blueberry.

Pilote viel, door een voor die tijd althans revolutionaire aanpak, op in de overvolle Franse stripmarkt. Het richtte zich op een wat volwassener publiek. Buiten de *normale* series kwamen er de zogenaamde *actuele pagina's*, volgetekend door o.a. Reiser, Gébé en Alexis. Het lezerspubliek groeide met het blad mee en uiteindelijk durfde Goscinny de deuren te openen voor tekenaars als Mandryka, Druillet en Brétécher. Omstreeks dit tijdstip (midden jaren zestig) naderde het *hoogtepunt* van het blad, maar er was ook een voorbode van de latere *moeilijkheden*: de meirevolutie van 1968 in Parijs. Die warme meidagen van '68, toen we dachten dat vanaf nu alles anders zou gaan worden. Bij Pilote brak ook de koorts uit: het blad verscheen twee weken niet en een aantal tekenaars, aangestoken door de democratiserings-koorts wilde de almacht van Goscinny beknot zien.

Toen de straten weer schoon waren en de stencils gelezen, bedaarden de gemoederen. Goscinny was echter niet vergeten wat er gebeurd was en besloot op te stappen. Maar zelfs tekenaars, die om zijn hoofd gevraagd hadden, verzochten hem terug te keren. Hij stemde toe en een periode van vier zeer succesvolle jaren brak aan. De *echte* moeilijkheden begonnen in '72. Mandryka, Brétécher en Gotlib hadden er een beetje genoeg van, dat er regelmatig verhalen werden afgewezen, omdat die te politiek waren of op andere wijze te ver gingen. Ze gingen weg bij Pilote en richtten hun eigen blad op: L'Echo des Savanes. De meeste andere tekenaars namen eerst een afwachtende houding aan ('Dat lukt jullie

toch nooit'). Maar toen ze zagen dat L'Echo aansloeg, verlieten al gauw meer tekenaars het nu langzaam zinkende vlaggeschip van de Franse strip. Nieuwe bladen schoten als de welbekende paddestoelen de grond uit: het succes van Pilote was geëindigd. De oplage liep zo verschrikkelijk terug, dat uitgever Dargaud zich genoodzaakt zag de verschijningsfrequentie van het blad terug te brengen tot één per maand. De meeste populaire series verdwenen er uit, het blad was onherkenbaar veranderd.

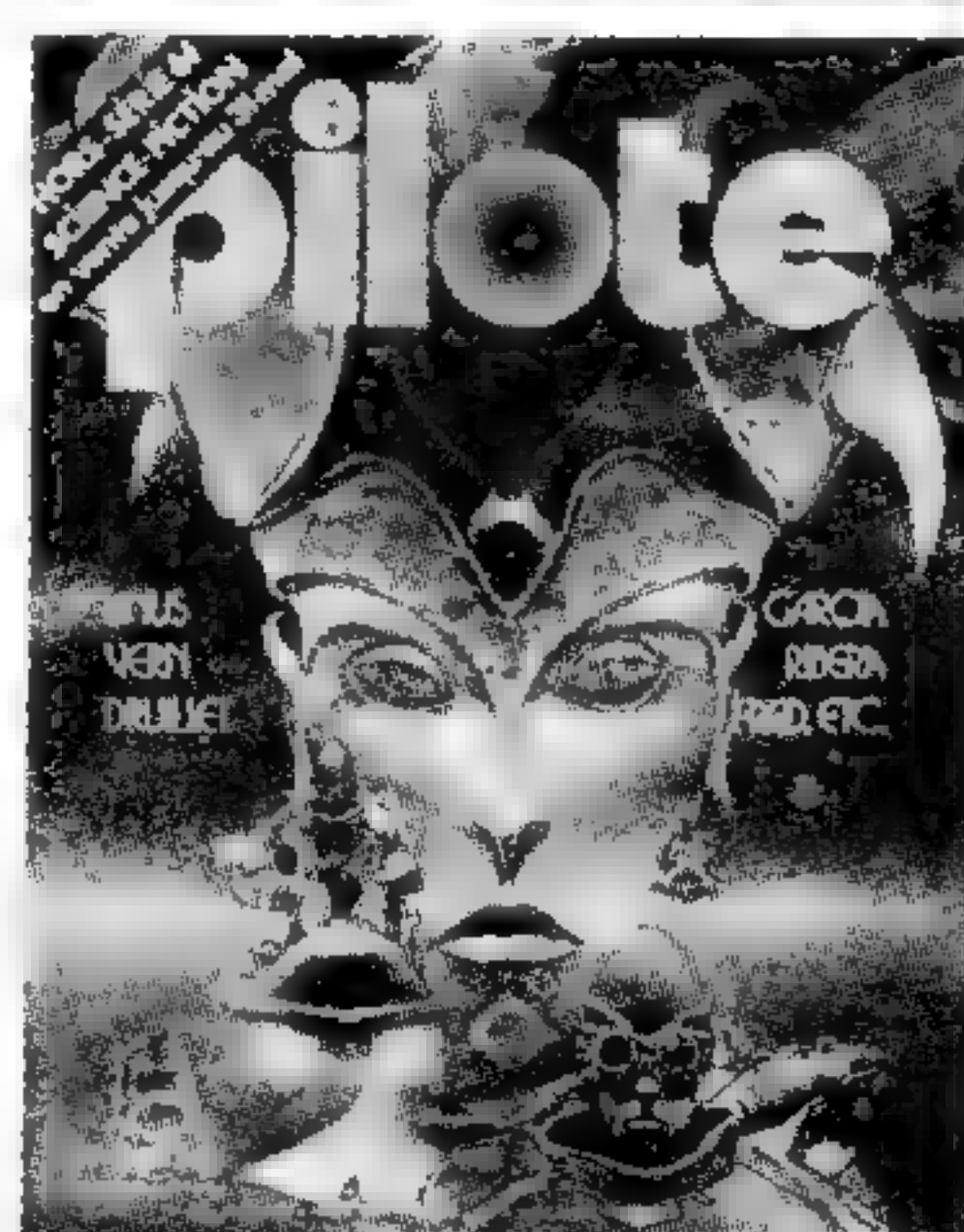
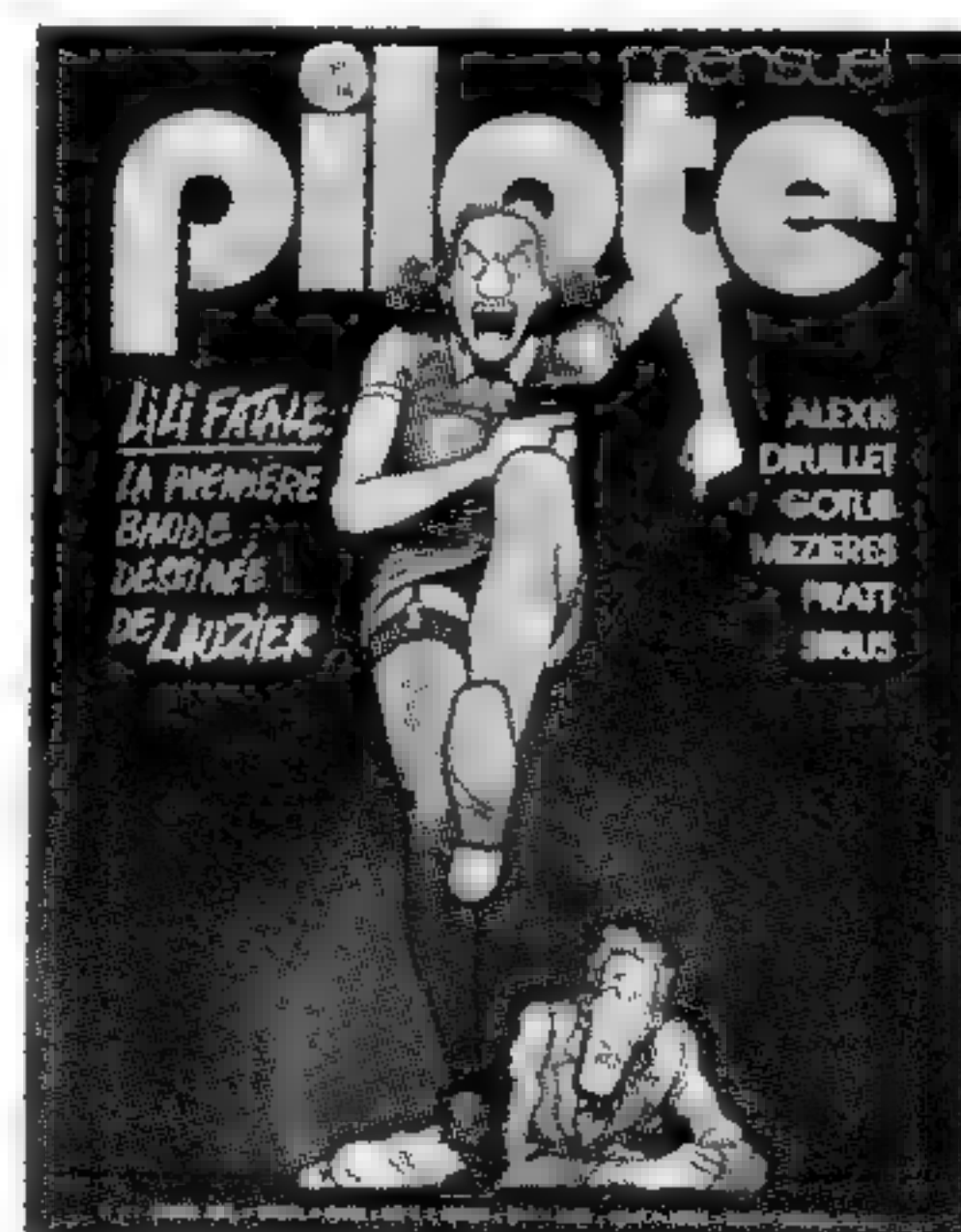
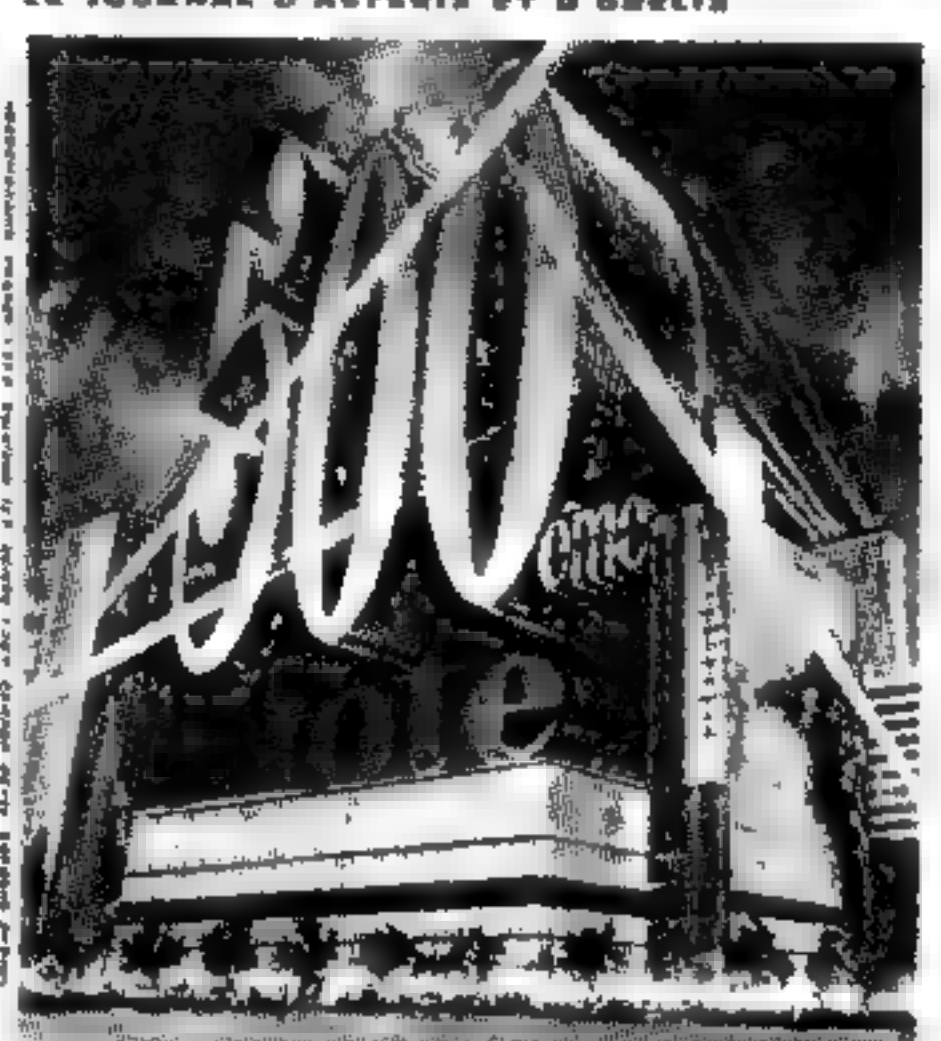
Nu in de nadagen is er een boek verschenen, dat de geschiedenis van Pilote behandelt: alsof het blad al helemaal niet meer bestaat. Wie had verwacht dat de ontstaansgeschiedenis van het blad in dit boek uitvoerig zou worden behandeld en geanalyseerd, gelardeerd met smeuge anekdotes, komt bedrogen uit. Het is een boek geworden voor lijstjes-freaks, zij zullen zich likkebaardend aan deze uitgaven kunnen verlustigen. Har Brok komt ook nog aan zijn trekken met een heuse grafiek: het aantal strippagina's per nummer uitgezet tegen het aantal jaren!

In het boek worden ook de uitgaven van Dargaud behandeld, zoals de albums en enkele andere bladen: het Lucky Luke-blad en het Olivier Blunderblad. Het is natuurlijk een prima naslagwerk dit boek, maar wat meer informatie buiten de lijstjes om was wel leuker geweest.

Henri Fillipini, Histoire du Journal PILOTE et des publications EDITIONS DARGAUD. Uitgave Ed. Jacques Glénat, Grenoble. Prijs in Nederland f 37,50.

Hans Fransen

Pilote

Geen vertaling van deze strip: wie spreekt er geen Amerikaans vandaag de dag? Als we ervan uitgaan dat taal alleen maar dient om informatie over te brengen, dan is het waanzinnig onconomisch om al die verschillende talen maar steeds in stand te houden. Wat zou het niet veel makkelijker zijn als iedereen Engels sprak - of Frans, of Nederlands? Dan zou je het liefdevol geproduceerde Deense fanzine (spreek uit fenzien, het is afgeleid van magazine) 'Carl Barks & Co' ook kunnen lezen. En hoever ligt Denemarken nu helemaal?

Eens een leraar, altijd een leraar, daar helpt helemaal niets tegen. Er worden nog vreselijk veel fouten gemaakt door de stripliefhebbers. Zo hoorde ik iemand spreken over Phoebe Zeitgeist, en tussen al zijn engels zei hij 'feube' in plaats van 'fiebie'. Diezelfde man, een Disney-freak, kon dus ook nooit gesnapt hebben, waarom een sleepboot in een Mickey- en Goofy avontuur de 'Phoebe B. Beebe' heette: Fiebiebiebiebie!

Geen Disney-studio verzinsel overigens, want er bestaat al jaren een Engelse limerick:

A Certain young chap, named Bill Beebee
Was in love with a lady named Phoebe
'But', said he, 'I must see
What the clerical fee
Be before Phoebe be Phoebe B Beebee'.

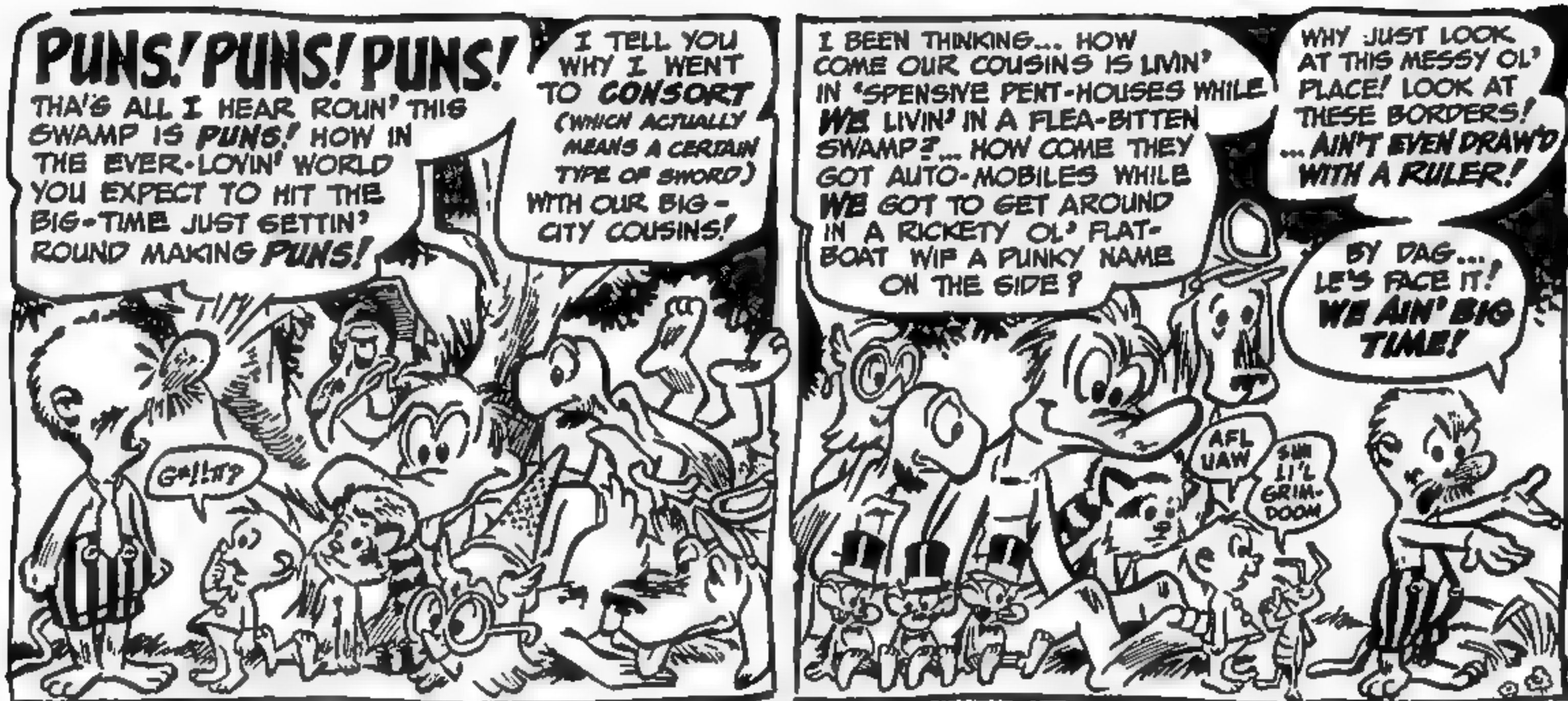
De tekst van de Gopo Gossum-strip is van de veelzijdige Harvey Kurtzman, die de leiding van MAD had in de begintijd. Hij schreef voor alle strips de scenario's, en maakte vaak nog lay-out schetsen voor de plaatjes. Toch presteerde Bill Gaines Jr (de huidige eigenaar van MAD) het om in de pocketbooks met herdrukken nergens zijn naam te noemen. Begrijpelijk, na de ruzie die ze hadden.

In plaats van vertalingen dus kanttekeningen, gerangschikt per strookje.

The following type of story is the kind where they don't make men act like animals . . . they make the animals act like men! Now why in the heck it's the thing to make animals act like men . . . and it ain't never the fashion to make men act like animals . . . beats us. . . . Anyhow . . .

Bijgaande strippersiflage 'Gopo Gossum' laat ons Pogo zien in zijn 'optima forma-crisis'. De strip werd door Harvey Kurtzman (scenario), en Wallace Wood (tekeningen) voor het blad MAD (am.) gemaakt en is uit de later verschenen pocket 'MAD-strikes back', een uitgave van Balantine Books N.Y. (eerste druk juni 1975), overgenomen. Red.

3

SWORD - wordt bijna zo uitgesproken als 'sort', anders zou het niet komisch zijn.

PUNKY - een 'punk' is een puisterige, zijkerige teenager, thans weer in de muziekmode. In teenager-strips uit de 50er jaren rijden de jongens altijd rond in vervallen auto's met geestige opschriften zoals: CAPACITY 5 GALS, LET'S PERCOLATE, BORED OF EDUCATION, LET'S BEAT FEET of DATE BAIT. Punky names on the side!

AFL-VAW - klinkt als een vakbondsnaam, en het diertje wordt aangesproken als grimdoom (grimmig noodlot) inplaats van grundoon - wat kennelijk het jong is van een woodchuck, een Amerikaans knaagdier. En nu we het TOCH over woodchucks hebben: in 'POGO', het eerste en verreweg het beste Pogoboek, probeert Beauregard de hond tevergeefs het volgende nonsens-vers (a tongue twister) te reciteren:

How much wood would a woodchuck chuck
If a woodchuck would chuck wood?
maar hij bakt er niets van. (blz.30)

4

Hier wordt gesproken over de verborgen politieke bedoelingen in de strip. Pogo begrijpt dat zijn neven uit de grote stad hem aanraadden in de politiek te gaan en zich bij een partij aan te sluiten.

De kevertjes maken intussen weer puns: 'implications' zijn 'vacations' voor 'imps' (kabouters), en 'platitudes' is het tegenovergestelde van 'plongitudes' (latitude en longitude zijn lengte- en breedtegraden). Zulke grappen zijn in Nederland óók nog eens modern geweest: een draaiorgel onder de tram: experiment
een stewardess in een helicopter: wentelteefje.
Spits!

GOP - Grand Old Party = republikeinse partij

5

THE REAL McCOY - betekent 'de enige echte' - hier nog overdrevener: 'the real 100% McCoy'. Niemand weet meer naar welke McCoy uit de geschiedenis de uitdrukking verwijst.

7 O'CLOCK SHADOW - of 5 o'clock, al naar gelang de sterkte, is een baard die na het ochtend-scheren om 7 uur 's avonds al weer te zein is.

BALONEY - is de goedkoopste worst die in Amerika te krijgen is. De naam komt van Bologna, wie weet het recept óók. Rube Goldberg, de cartoonist van de ingewikkelde machines, maakte er in de twintiger jaren een denigrerend woord van, dat 'onzin' betekent. 'That's a lot of baloney! '.

De laatste ballon van Pogo is wel fiks ingewikkeld, want Walt Kelly voerde ooit de communis-tenjager senator Joe McCarthy uit de jaren 50 in zijn strip op onder de naam Simple J. Malarkey, en Kurtzman haalt malarkey en baloney weer door elkaar.

B.O. - body odeur, reclame-euphemisme voor zweetlucht. 'Do you have B.O.? Use Life-buoy! ' of iets dergelijks.

6

Senator McCarthy is hier getekend als de buiksprekerspop Charlie McCarthy, die een hoge hoed en een monocle droeg. Edgar Bergen was de bijbehorende buikspreker en in Amerika had hij wonderlijk genoeg een programma op de radio, waar natuurlijk niemand kon controleren of hij zijn lippen niet bewoog. Maar zijn teksten waren wel grappig.

FDR - Franklin Delano Roosevelt

7

POTRZEBIE - één van de telkens terugkerende Kurtzman-nonsens-woorden, zoals 'Furschlugginer'.

SPCA - Society for Prevention of Cruelty against Animals: de dierenbescherming. In Engeland koninklijk, dus RSPCA.

8

BOB AND RAY - een legendarisch, nog steeds actief duo radio-komieken, die schetsen doen door allerlei stemmen te produceren. Ze hebben een zeer bizar gevoel voor humor, door de werkelijkheid net even te ver door te trekken. Het voorwoord uit 'MAD STRIKES BACK', het pocketbook waar deze Gopo Gossum uit overgenomen werd, is van Bob and Ray. In FURORE 7 schrijft Leny Zwolve een aanstekelijk artikel over de heren.

NOW DON'T GET CUTE!
DON'T... DON'T GET CUTE WITH
ME! IT'S VERY CLEAR WHAT
YOU'RE UP TO!... IT'S VERY
CLEAR THAT BY GETTING CUTE,
BY FALLING IN WATER, ETC.,
AND ACTING CUTE, YOU SNEAK
ACROSS YOUR SENILE IDEAS...

YOU DON'T
FOOL ME!... YOU
DON'T FOOL ME
FOR A MINUTE!
YOU'RE ALL
DEMOCRATS!
YOU DON'T
FOOL ME,
MISTER!

ZWICKR

...TALKS
JES' LIKE
BOB AN'
RAY!

NAME
CALLING!
NAME
CALLING!

...OH NO! OH NO DON'T
PULL THAT ON ME!... YOU'RE
ALL A BUNCH OF SOUTHERNERS!
IT'S PLAIN BY YOUR ACCENTS
YOU'RE A BUNCH OF
SOUTHERNERS! A
BUNCH OF SOLID-
SOUTH DEMOCRATS!
SENILE DEMOCRATS!

DIS-
RE-
SPECT!

DIS-
RESPECT!

CENSURE!
CENSURE!

BOY WHAT
GOOD DRAWING!
NOT LIKE COMIC-
BOOK TRASH!

CIA

Hol' on, men! Ain't you
read the papers last election?
...Ain't no more solid south!
You is split wide open!

RIGHT!
ALL
REPUBLICANS OVER
HERE, BY
DANG!

10,000,000
U.S. RED-BLOOD-
ED BOYS FOR
MCCARTHY!
SIGN PETITIONS!

AIN'
BUT I
DOZEN IN
THE WHOLE
SWAMP!

HE TALK
MIGHTY FINE!

AIN'T IT GRAND
THE WAY THE
LETTERING IS!

TVA

Then again... all this
foolishness done bust
the Republican party
wide open too!

HOORAW!!

LIBERAL REPUB-
LICANS BACK!
BACK!

INDEPENDENTS
TOO!

SAY IT
PURTY, MAN!

SNAP THEM
GALUSES!

PLEASE!
EVERYBODY
PLEASE
DON' GO
MESSIN'
ROUN'
WITH
POLITICS!

VEEP

...Then there's
the talk about a
third party!

BY NEDDY-DINGO!
THIRD PARTY!
OVER HERE!

SONCHAKANNONDA!

PARTY
SONG TO
CAMP
NT-66-01-66T...
OVER HERE!

N YELNGET

PDQ

HOOP! HOOP!
WE IS BUSTED
INTO A
MESS O'
PARTIES!

RIGHT!
...EACH
PARTY
GOT
ONE
MEMBER!

MY
PARTY
DOUBLED!
WE GET
TWO
MEMBERS!

AN'
MY
PARTY'S
THE
BEST!

NO NINE!

NINE!

WAIT!
YOU AIN'T
HEARD
THE
WORST!

DOA

PDQ - Pretty Damn Quick. 'Do it on the PDQ'.

DOA - Dead on Arrival: term in het rapport van een politieman die een lijk aantreft. Ook de titel van een pas verschenen undergroundcomic van Jim Osborne bij Krupp Comic Works. Deze Krupp (Denis Kitchen) liet onlangs oud werk van Kurtzman drukken in 'KURTZMAN KOMIX', en is een herdruk van 'The Executive's Comic Book (een verrukkelijke samenwerking tussen Kurtzman en Elder) van plan!

SONCHAKANNONDA, NIT-GE-DIG-ET ontgaat me helaas.

REKKONIZE - recognize.

AKCHOOPLY - actually

De melk en .4 zijn vast toespelingen op Mendes-France, wie heeft daar verstand van?

WATERHOLE NEHRU - Jawaharlal Nehru

CHANGE-KI-CHECK - Tsjang Kai Check

CHEW-AN-PLAY - Tsjoe En Lai

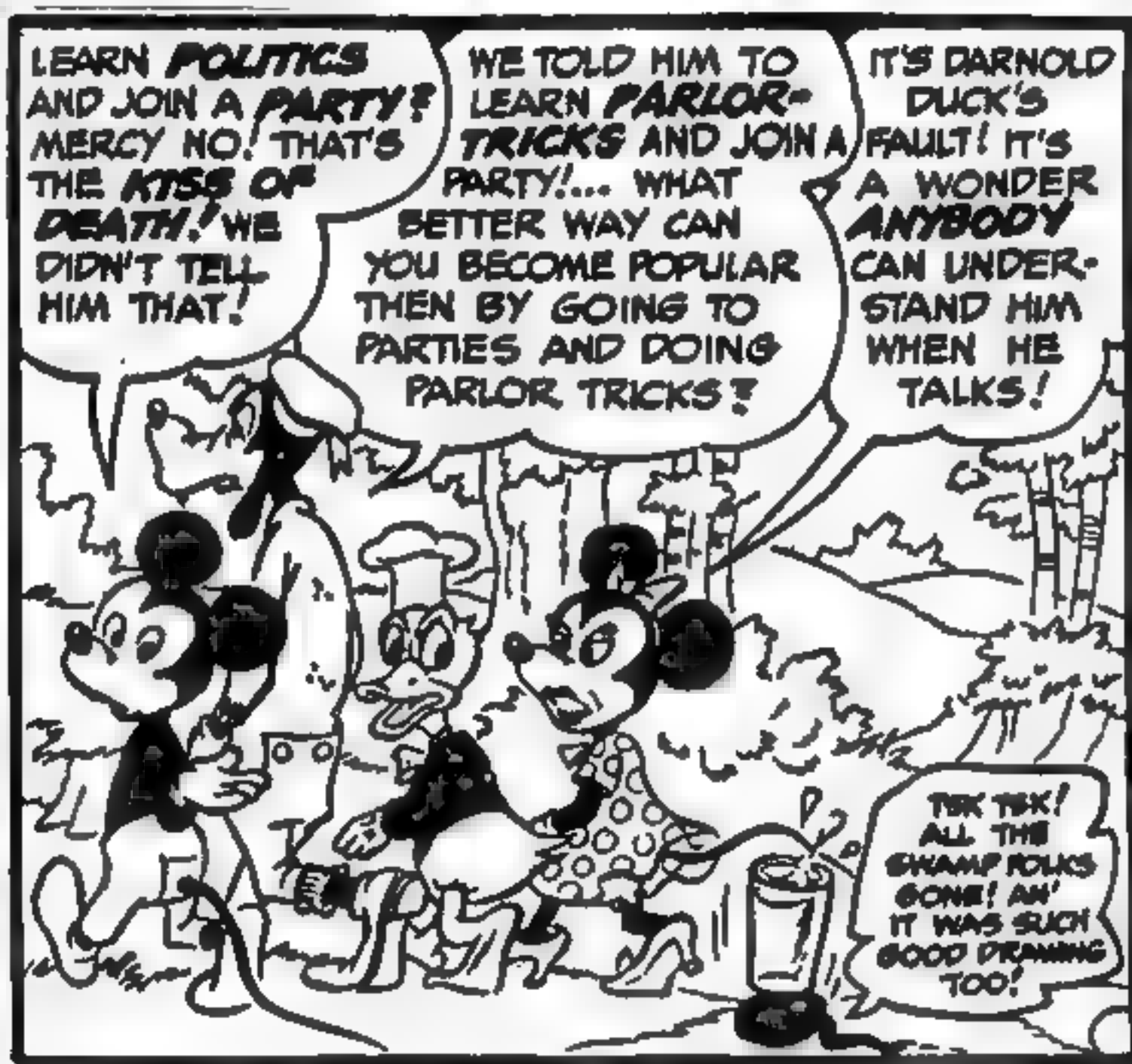
GEORGIA MELLONCOUGH - Malenkow.

Hier blijkt het misverstand: de Disney-dieren uit de grote stad bedoelden geen politicus maar parlor-tricks (goochelen thuis). De Amerikanen spreken de 'o' zo open uit, dat de woorden bijna alleen verschillen in de 'r' van 'tricks'.

Hou zou u dit vertalen: geen politiek, maar Pools Antiek?

Donald Duck heet hier Darn Old Duck. Alweer Darn!

Evenals Minnie heb ik me vaak afgevraagd of alle Amerikanen de film-Donald verstaan, zo zonder ondertitels. . .

NASCHRIFT

Na mijn vorig stukje over Pogo zag ik plotseling overal het woord 'Tammany', terwijl ik geschreven had er het fijne niet van te begrijpen. Het is slechts een schrale troost dat NIEMAND blijkbaar wist, dat één van de eerste strips (van Swinnerton) 'Little Bears and Tigers' was, waarin de hoofdrol voor Tammany Tiger was weggelegd.

1967 TIEN JAAR HET STRIPSCHAP 1977

nederlands centrum voor belangstellenden in strips

POSTBUS 11335 AMSTERDAM

1977 - 10 JAAR STRIP-SCHRIFT

10 evenementen gedurende 10 maanden.
10 speciale jubileum-aanbiedingen gedurende 10 maanden.

AGENDA

Amsterdam: 24 juni t/m 5 augustus, Albert Hahntentoonstelling. Universiteitsbibliotheek, Singel 425, maandag t/m vrijdag, van 10.00 tot 17.00 uur.

Amsterdam: 4 september 1977; Ruilbeurs Richard

Deventer: 10 september 1977; Ruilbeurs in café De Keizer, Keizerstraat 1. Zaal open 9.30 uur; aanvang 10.00 uur tot ca. 16.30 uur.

VASTE RUILBEURZEN

Amsterdam: iedere eerste zondag van de maand van 10.30 tot ± 16.00 uur ruilbeurs van Stripantikwariaat Richard, te houden in Clubhuis Hupé Kwartier, Rombout Hogerbeetsstraat 109, Amsterdam. Te bereiken met bus 21 en/of 33. Uitstappen: Hugo de Grootplein.

DE AVONTUREN VAN TOM POES

Iedereen die ingeschreven staat voor de laatste sets O P Q ontvangt gelijk met set Q, welke eind juni/begin juli zal worden verzonden, een vervolgacceptgirokaart voor de sets R S T. De vergeetachtige lezertjes onder u gelieven f 19,50 over te maken, teneinde deze sets R S T toegezonden te krijgen. Betalingen zoals gewoonlijk via storting op postgiro 3291121 tnv Het Stripschap, Postbus 104 te Uithoorn.

OBERON NIEUWS - zwart/wit albums

Door technische moeilijkheden zal het geplande Matho Tonga-album 'Het Arendsjong' van Hans G. Kresse pas in het najaar verschijnen.

Door deze mutatie wordt de nummering in de zwart/wit reeks als volgt:

Nr. 13 - Joris P.K. - Het goddelijk profiel (P.de Smet)

Nr. 14 - De Broertjes Samovaroff & Co. - Het wolvenjong (F.Julsing)

Deze albums kosten f 4,95; Stripschapsleden genieten de gebruikelijke korting.

Door storting op postgiro 3291121 tnv Het Stripschap, Postbus 104 te Uithoorn kunt u deze twee albums in het bezit krijgen.

I.v.m. portokosten minimaal twee albums bestellen.

SPECIALE JUBILEUM AANBIEDING VAN DE MAANDEN JULI/AUGUSTUS

PILOOT STORM, uitgave Skarabee, de delen 1, 2, 3 en 4. Prijs per stuk, afgehaald voor leden f 4,-. Toegezonden voor leden: f 5,50.

Afhalen is mogelijk op Stripschapsruilbeurzen.

Deze aanbieding is te verkrijgen door overmaking op Postgiro 3291121 tnv Het Stripschap, Postbus 104 te Uithoorn.

Ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Kuifje in Rotterdam', georganiseerd door de Rotterdamse Kunststichting van 5 februari t/m 14 maart 1977 in het Lijnbaanscentrum, heeft het alom bekende 'Kuifje-Kollektief' wederom toegeslagen.

Ernst Pommerel, Har Brok en Joost Swarte hebben er gezamenlijk voor zorggedragen, dat niet alleen de Kuifje-freaks wezenloos over de Lijnbaan stapten, neen, zelfs de andersdenkenden, de a-kulturelen, moesten het izegrimmig toegeven: 'hier was kunst gebaard'.

Zo langzamerhand weet iedereen dat eerdergenoemde heren zich in vier 'schriften' uit de serie achtergronden van het beeldverhaal hebben uitgeleefd op DE PADVINDER VAN DE 20e EEUW, KUIFJE.

Titels en inhoud:

1. Kuifje, zijn vrienden, zijn vijanden.
(de belangrijkste personages komen voor het voetlicht)
2. Oostindisch blind
(De vooroorlogse realiteit en de door Hergé aangebrachte na-oorlogse wijzigingen; let speciaal op de speciale cover van Joost Swarte)
3. Kuifje is geen enigst kind
(andere geesteskinderen van Hergé zoals: Kwik en Flupke, Leo en Lea; Jo, Suus en Jokko)

4. De klare lijn
(Tekenaars die Hergé hebben beïnvloed, gevolgd door de tekenaars uit de zgn. Hergé-school).

Het behoeft geen betoog dat men deze juweeltjes in huis moet halen om eeuwig te koesteren.

Prijs per set (4x) afgehaald op de beurzen, voor leden f 10,-; toegezonden, voor leden f 13,50.

Betalingen:

Deze aanbieding is te verkrijgen door overmaking op postgiro 3291121 tnv Penningmeester Het Stripschap, Postbus 104 te Uithoorn.

VAKANTIES

Ook uw bestuur gaat met vakantie en verzoekt u vriendelijk er rekening mee te willen houden dat uw brieven en bestellingen in de periode half juni tot eind augustus met vertraging zullen worden behandeld.

Hans Stoovelaar

stripboekenwinkel

CALVO

grote keuze antiquariaat stripboeken

geopend:
vrijdag 12.00 - 18.00 uur
zaterdag 10.00 - 17.00 uur

Telefoon 010 - 84 06 36

Sandelingplein 2
Rotterdam-Zuid

HET STRIPSCHAP

Prijs f 5,- voor leden en f 7.50 voor niet-leden voor maximaal 40 woorden. Tekst op achterkant van girokaart
Gironummer 209948

AANGEBODEN

Beverpatroelje 11; Dan Cooper 5a-15; Eppo Extra 2; Jimmy Brown (Het goede boek Bussum) 2, 4, 9, 11; Kappie: Avontuur in China/De vliegende Hollander- en de kostbare sleep, en de schrik der zeeën; Kari Lente 1.9-3.2; Karl May 1, 3, 9; Lefranc 1a; Ong. Fav. reeks 31; Oscar en Isidoor 3-4. J.G.M. Hermens, Kloosterstraat 35, Blerick

GEVRAAGD:

Panda: Nederlandse en buitenlandse boekuitgaven, Tom Poes: legpuzzles, Blader Meeboekjes, Victoria-filmboekjes, knipsels uit Wereldkroniek, kaarten.

AANGEBODEN:

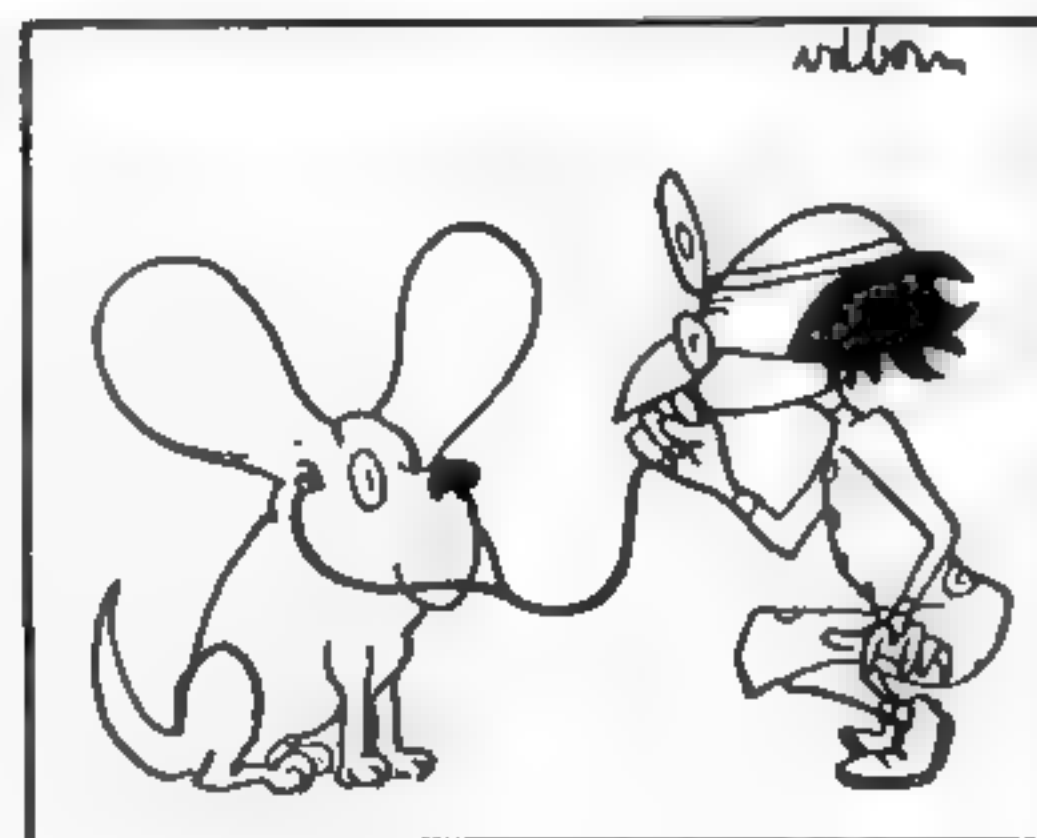
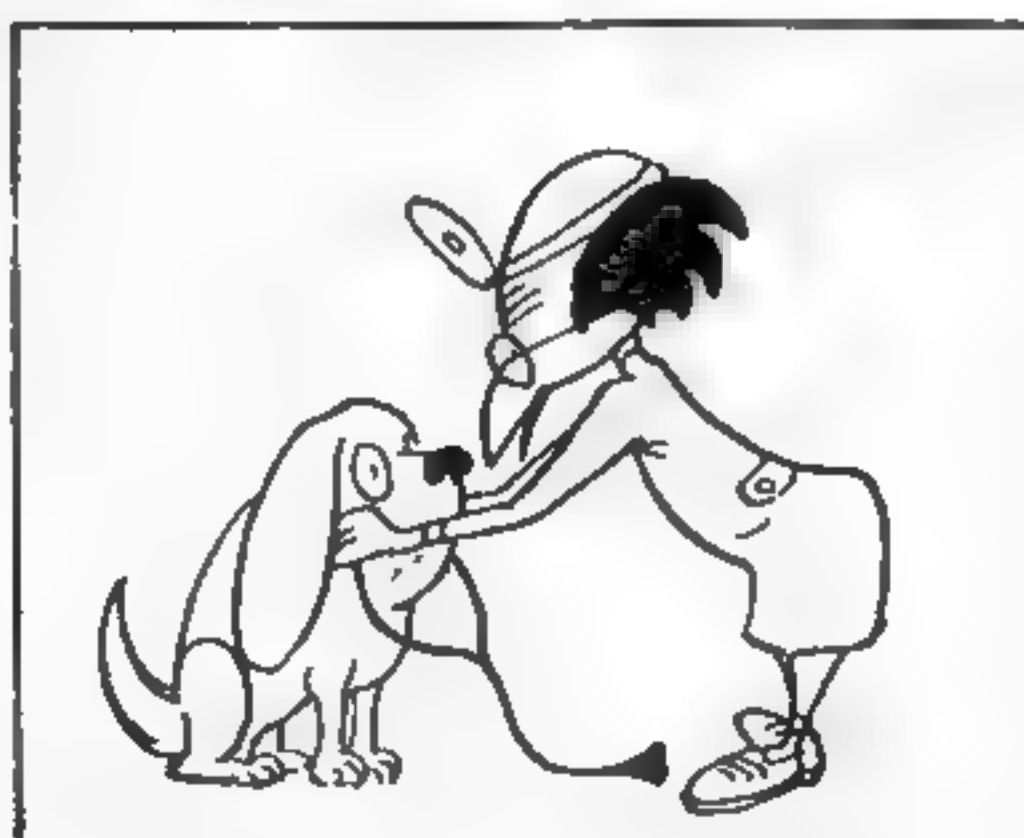
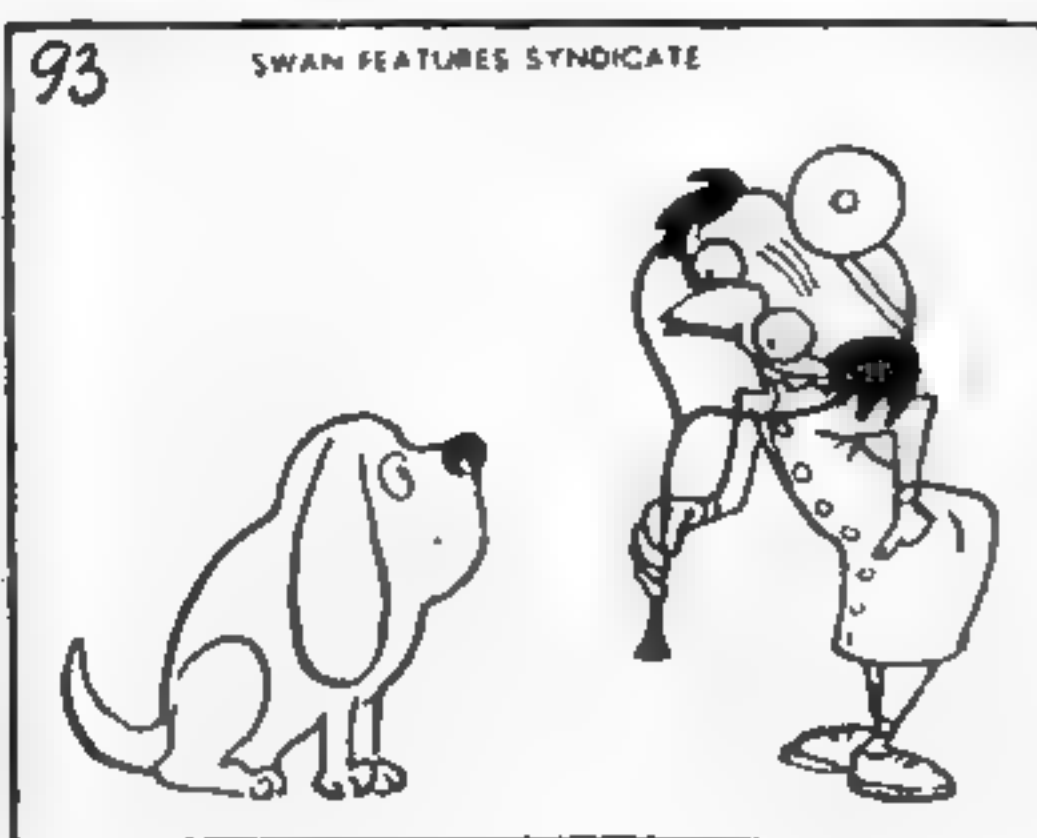
veel Tom Poes-materiaal o.a. B4.1 t/m 6, losse nrs. T.P. weekblad 1e jrg., Tom Poes-spel enz.

J.F.Rook, Julianalaan 6, Vlaardingen, 010/35 00 33.

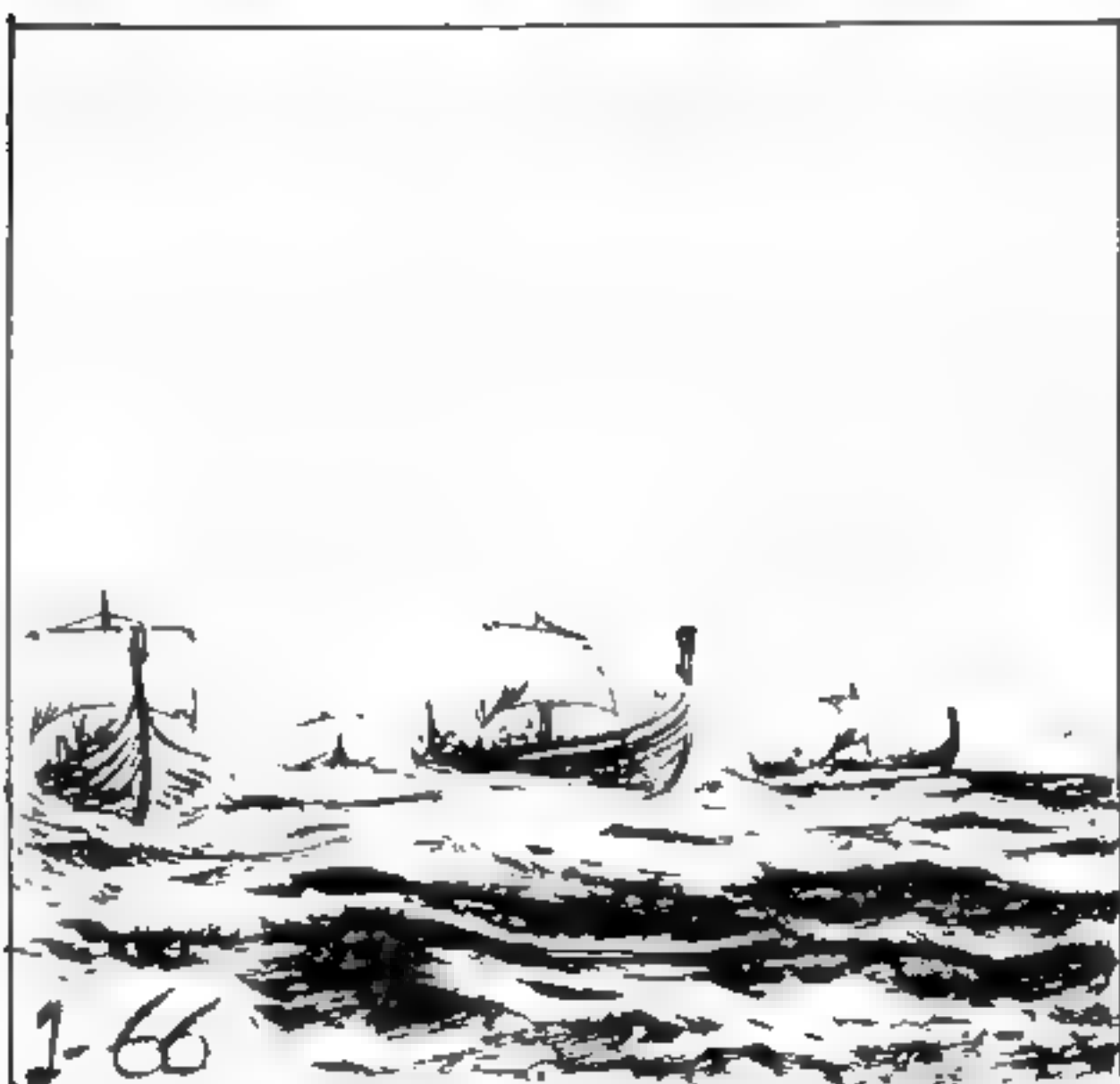
Op de volgende pagina's start de herdruk van het zes-en-zestigste - en laatste - Eric de Noorman-verhaal 'De Eerloze krijg!'

Dank aan Hans G. Kresse en de heer J. de Zwaan voor hun onbaatzuchtige, welwillende medewerking.

professor pi

De eerloze krijg

Over de grauwe woelige Britse zee zoekt een vloot van 14 sterke Noorse schepen moeizaam zijn weg naar het Westen. Trots overziet vanaf het voorste schip Erwin, de zoon van de Noorman, zijn krijgs-macht. Het is hem - alle tegenwerking ten spijt - toch maar gelukt uit Noorwegen weg te komen en nu, nu gaat voor hem pas het leven beginnen. . . een beter leven. . . even verduistert zijn blik als hij aan de eenzame vrouw denkt, die - ver weg op de Noorse koningsburcht - vergeefs op een levensteken van haar zoon zou wachten. Maar het kon niet anders en Erwin klemde de lippen opeen - zo is het leven mompelt hij, men moet soms hard zijn. Nu kan ik tonen wat ik waard ben, nu krijgt ook mijn leven betekenis, ook voor haar! Hij glimlacht, als hij Ingrid zijn vrouw wat bleek en huiverend in haar berenmantel op hem

toe ziet komen - dat is wat anders hé, dan dat nutteloze rondhangen in de burcht van vader roept hij - bij Thor! dit is pas leven, ik ben daar jaren lang begraven geweest. . . zei knikt dapper hem lachend toe maar in haar hart sluimert de vrees. . . deze bemanning, wat een ruwe kwanten. . . goed het zijn mannen van Erwin en het lijdt geen twijfel of zij zullen voor hun heer door het vuur gaan maar. . . zijn al deze ijzervreters nodig, op de vreedzame reis naar hun toekomstige koninkrijk? of . . . is het wellicht allemaal niet zo heel vreedzaam? - Erwin, begint ze aarzeland. . . hij kijkt haar onderzoekend aan maar een forse stem, ergens boven haar in de masttop schreeuwt iets, er glijdt een verheugde lach over Erwins gezicht, 'zie toe meisje, ons land, ons land. . .'

Zonder erg te hebben in de uitdrukking op Ingrids gezichtje, tuurt Erwin gespannen vooruit. De afspraak met de Picten luidde dat deze hen op zee zouden opwachten, om hun naar de verborgen landingsplaats te leiden maar nergens vertoont zich een zeil en Erwin begint zich af te vragen wat er nu moet gebeuren, als hij eensklaps een kleine dampende stip op zee ontwaart. 'Bij Thor,' prevelt hij, 'zijn ze dat soms?' Met een soort wrevelige bewondering slaat hij even later het nietige roeischeepje gade dat - als een notendop heen en weer gesmeten op de zware golfslag - er toch in slaagt naderbij te komen. Een van de waaghalzen daar aan boord staat te zwaaien met een speer, en Erwin geeft het sein aan de andere schepen door. Ze veranderen hun

koers en voorgegaan door het bootje - dat soms geheel verzvolgen lijkt te zullen worden door de hoge golven - bereiken ze een brede baai, waar ze al gauw door talloze kleine Pictenscheepjes omringd zijn. 'Wat een kerels,' hoort Erwin een van zijn mannen mompelen, 'maar met een boot omgaan kunnen ze. . .'. De baai vernauwt zich en nu zien ze ook een plumpe sterkte hoog op een der klippen. Hier komt het bootje langs Erwins schip en lenig klautert een donkere afzichtelijk beschilderde krijger aan boord. 'De grote koning Camlech, vorst van alle Picten groet U door mijn mond,' zegt hij stijfjes. 'Alle man aan boord! Hier zult ge wachten tot bericht komt van de machtige Camlech wat er verder gebeuren moet!'

'Je toon bevalt me niet, kerel', mompelt Erwin, als de Pictenkrijger na zijn boodschap snel weer van boord gaat. 'Niets bevalt mij hier, Erwin', klinkt zacht Ingrids stem aan zijn zijde. 'Ach het is nog een beetje onwennig,' antwoordt hij iets te luchthartig. 'Het komt allemaal wel in orde, wachten wij dus!' Lang duurt dit wachten niet, enkele uren later reeds wijken de Pictenbootjes die de Noorse vloot omringen uiteen en ten tweede male komen een paar krijgers aan boord. Hun diep liggende ogen nemen de Norenschepen aandachtig op. 'Bevel van de grote Camlech,' zegt dan één van hen: 'Alle vreemde krijgers moeten hun schepen verlaten en met ons meekomen'. Argwaan neemt bezit van de Noorse Prins, maar voor hij antwoorden kan, vervolgt de Pict: 'Besef, vreemdeling, dat dit een blijk van vriendschap en gastvrijheid is, zoals Camlech - die vreemdelingen haat - zelden geeft. . .'. 'Het zij zo,' knikt Erwin, 'al dien je te beseffen dat een goed

Noor zeer gehecht is aan zijn schip. Dat wij deze uitnodiging aanvaarden is dus een teken van onze vriendschap.' Met een ondoorgrondelijk gezicht staart de Pict Erwin even aan. Het bevel van boord te gaan wordt doorgegeven naar de andere schepen en gadeslagen door zwijgende Pictenkrijgers gaat het Norenlegertje aan land, waar de woordvoerder der Picten met een frons op Erwin toetreedt. 'Het woord van Camlech luidde: Alle vreemdelingen, ik zie echter dat op iedere boot een groep van uw mannen achterblijft'. 'Natuurlijk,' zegt Erwin bits, 'de scheepswacht!' Er flikkert iets in de ogen van de Pict. 'Ge zijt toch niet op vijandig gebied, dat ge een scheepswacht nodig hebt, o vreemdeling? Alle vreemdelingen betekent alle vreemdelingen, zo wil het Camlech. Haal de wacht van boord. Onze eigen krijgers zullen de bewaking van uw schepen overnemen!'

Erwin aarzelt na de arrogante woorden van de Pict. 'Het is goed,' gromt hij dan en in dit korte ogenblik bepaalt hij zonder het te beseffen zijn verdere levenslot. Zo worden ook de laatste krijgers van de schepen gehaald en de hele troep - 500 man en 1 vrouw - gaat op mars. De argwaan die Erwin één moment besloep verdwijnt als hij ziet, dat slechts een viertal Picten hem vergezellen, maar Ingrids onrust wordt er niet minder om. Vol vrees houdt ze de kleine pezige gestalte van hun gidsen in het oog en als één af en toe haar richting uitkijkt trilt ze. Na enkele uren stevig doorstappen over het dunne laagje smeltende sneeuw bereiken zij een brede vallei aan het einde, waarvan zij op een steile klip een enorme plumpe burcht ontwaren. 'Hier kunnen uw krijgers een kamp maken', wijst de aanvoerder der Picten. 'En hier zullen wij wachten, terwijl gij met ten hoogste drie

van uw aanvoerders mij volgt, om voor de grote Camlech geleid te worden. Besef, welk een bijzondere eer u te beurt valt, want geen vreemdeling zag ooit het aangezicht van Camlech de Grote, zonder dat met de dood te bekopen.' 'De eer is te groot,' zegt Erwin, zonder een spier te vertrekken. 'Maar niemand mag vergeten dat ook ik niet de eerste de beste ben. En dit moet ik zeggen: Waarheen ik ga, gaat ook mijn vrouw.' 'Vrouwen,' valt de Pict uit, geen vreemdeling vrouw gaat in de aanwezigheid. . . 'Of zij gaat mee of ik ga helemaal niet,' snauwt Erwin, en de Pict die wel begrijpt dat dit zijn laatste woord is haalt de schouders op. 'Dan gaat zij mijnentwege mee, ge zult dan zelf wel ervaren hoe de grote Camlech hierover denkt.'

Met Brage, Harek en Cuttorm - zijn drie voornaamste aanvoerders - en Ingrid begeeft Erwin zich met zijn Pictengidsen naar de sombere burcht op de klip. Het smalle pad naar boven is vol met zwiigende Picten krijgers die de bezoekers met hun donkere schitterende ogen niet al te vriendelijk opnemen. . . Maar de Nooren storen zich er niet aan en ook Ingrid, dicht tegen Erwin aangedrukt, poogt zich een onverschillige houding te geven hetgeen haar maar ten dele lukt, want langs het weggetje maakt menig Pict duidelijk een spottende opmerking over haar. . . Bij het betreden van de hoofdtoren maakt de Pictengids een gebiedend gebaar. . . 'Gij volgt mij,' wijst hij naar Erwin, die bij deze behandeling zienderogen roder wordt, 'de anderen wachten hier. . .'

De Noorse Prins perst de lippen opéén, en weet zich te beheersen. . . Zo een doodongelukkige Ingrid en de drie aanvoerders, die zich ook weinig op hun gemak voelen achterlatende temidden van de samengestroomde donkere krijgers betreedt Erwin de burcht van Camlech. . . Langs smalle, lage gangetjes, waar de lange Noor ter nauwernood rechtop kan staan - bereiken ze de ingang van een grote ronde zaal, waar de gids met een schuwe buiging staan blijft terwijl hij Erwin met een stevige duw in de rug beduidt door te lopen. . . En ook de anders vrij onverstoorbare Erwin voelt zich ineens heel onplezierig, als hij de kleine pezige gestalte op de ruw stenen troon in het oog ziet. . .

'Nader,' zegt de schrale donkere gestalte op de stenen troon met een gebiedend gebaar. Een woedende blos vliegt over Erwins gezicht en hij negeert het bevel demonstratief. 'Ik heb er nu genoeg van om als een voetveeg behandeld te worden, waarde bondgenoot. 'Ga hier staan, blijf daar wachten, loop tot zover,' dat is alles wat ik te horen heb gekregen sedert wij hier aankwamen. Zo behandelt men zijn gasten niet en zeker niet als het bondgenoten zijn. Vergeet niet dat ik niemand minder ben dan de zoon van de roemruchte koning Eric. . . 'De Pictenvorst lacht spottend. 'De vader is roemrucht genoeg,' klinkt zijn toonloze stem, 'maar wat de zoon waard is moet nog bewezen worden.' 'Je zult gauw merken wat ik waard ben, waarde bondgenoot,' antwoordt Erwin bits. 'Als we tenminste tot overeenstemming

kunnen komen en dan moet je beginnen mijn vrouw, die buiten als een slavin staat te wachten, met wat meer eerbied te behandelen!' 'Vrouw?' herhaalt Camlech en voor het eerst klinkt zijn stem wat minder monotoon. 'Geen van mijn krijgers heeft mij over de aanwezigheid van uw vrouw ingelicht Noorman, een vergrijp dat ik straffen zal. Laat haar binnen'. Even later stapt Ingrid beschroomd de sombere ronde zaal binnen en haar ziende rijst Camlech half uit zijn zetel overeind. 'Ach welkom, schone vrouw,' zegt hij, 'vergeef mij duizendmaal dat ik U heb laten wachten.' Erwin fronsd argwanend de wenkbrauwen want de Camlech die hij nu te zien krijgt, lijkt hem nog honderdmaal gevaarlijker dan zijn eerste indruk was.

7-66
'Ga daar maar zitten, Ingrid,' zegt Erwin snel tot zijn vrouw en hij leidt haar naar een der stenen banken tegen de muur. 'Zo bondgenoot, thans willen wij terzake komen,' wendt hij zich dan tot de Pictenvorst. Deze staart afwezig langs hem heen naar Ingrid en er is een glinstering in zijn ogen die Erwin helemaal niet bevalt. . . 'Terzake komen,' prevelt Camlech dan. 'Zeker Noorman, dat zullen wij, maar noem mij geen bondgenoot, want dat zijn wij niet. De verhoudingen en krachten liggen anders. Bondgenoten zijn elkaars gelijken, nimmer kan een Noorman evenveel waard zijn als een Pict en bovendien vergeet niet dat gij betaalt krijgt voor de eh - diensten, die gij en uw mannen

mij zullen verlenen.' De pezige arm van de Pict maakt een allesomvattend gebaar. 'Het gehele land en alles wat zich daar op bevindt staat onder mijn gezag. Noren vormen daarop geen uitzondering.' Driftig gooit Erwin zijn hoofd in de nek en zijn ogen fonkelen onheilspellend. . . 'Genoeg,' snauwt hij, 'hebt ge mij dan met valse voorwendsels hierheen laten. . .'. Op dat moment horen zij buiten op de gang een heftig kabaal en even later dringt zich Harek, een van Erwins aanvoerders - door een kwetterende troep Picten heen, naar binnen. 'Er is iets aan de hand,' schreeuwt hij, 'wees op je hoede Zwarte Prins, één van onze mensen ligt buiten de poort. . . met een pijl in de rug. . .

8-66
In de geladen stilte die op de woorden van de Viking valt, staren Erwin en Camlech elkaar bijna als vijanden aan. De Pict is de eerste die handelt. Hij stormt de zaal uit, op de voeten gevolgd door Erwin, Ingrid en de Noren. Een smalle wenteltrap voert naar de weergang bovenop de enorme toren. En daar ziet Erwin met eigen ogen dat Harek de waarheid sprak. Een van zijn mensen ligt daar, omringd door Picten op de grond. Met een snelle blik op Ingrid, die bleek terzijde staat, slikt Erwin zijn woede en argwaan weg. Hij rent achter Camlech, die zelf ook nogal van zijn stuk gebracht is, de eindeloos lijkende wenteltrap af naar beneden en naar buiten. De Picten wijken zwijgend en onderdanig uiteen bij de nadering van hun vorst. 'Wat is dat

voor een pijl?' spreekt Erwin onheilspellend kalm. 'Dat?' buigt Camlech zich voorover, 'dat is - hoe vreemd ook - een Pictenpijl'. 'Vertel mij dan snel wat deze moord te betekenen heeft, heer Camlech,' bitst de Noorse Prins met opkomende drift. 'De hele toestand bevalt mij niet. Eerst die vernederende ontvangst, het onbeschofte gedrag van iedereen hier en nu. . . dit. Ik begin te betreuren dat ik hier gekomen ben, kan ik nu zeggen.' 'Brand!' roept op dat moment een schrille stem langs de wanden van de klip. En zich omwendende ziet Erwin een tweetal van zijn mensen, zwaaiend met de armen, langs het rotsige pad naar boven stormen. 'Verraad, wees op je hoede. Onze schepen branden!'

9-66
Als één man sluiten de vier Noren zich aaneen om de doodsbanne Ingrid. En Erwins hand zweeft dicht bij het gevest van zijn zwaard, als hij Camlech met toegeknepen ogen in het ondoorgrondelijke gezicht kijkt. 'Bewaar uw kalmte' klinkt dan de stem van de Pictenvorst. 'en onderzoek eerst voor ge beschuldigt. Ik begrijp net zo min als gij wat er gebeurd kan zijn.' Met een bevelend gebaar zendt Camlech zijn krijgers weg om paarden te halen en dat hij zich daarmee ongewapend als hij is aan de vier woedende Noren overlevert doet Erwins achterdochtige woede snel bekoelen. 'Ge lijkt me een driftig opvliegend mens,' prevelt de vorst der Picten dan, terwijl hij de Noorse prins aandachtig opneemt. 'Een krijger die zijn kalmte bewaart, bewaart

zijn leven, zegt een oud spreekwoord van ons volk.' Erwin frons de wenkbrauwen. Schuilt hier soms een bedekt dreigement achter. De paarden worden gebracht, en met enkele Pictenkrijgers begeeft de troep Noren zich met Camlech opweg. . . Een razend snelle rit op de kleine taaie paardjes, brengt hen snel naar de kust en Erwin bijt de lippen opeen, als hij daar ziet hoe zijn prachtige trotse vloot door het wild oplaaiende vuur vernietigd wordt. 'Ik ben bang Erwin', klinkt aan zijn zijde Ingrids stem. . . De Noorse Prins geeft haar een bemoedigend schouderklopje en voegt zich snel bij Camlech, die met zijn Picten rond enkele stille gedaanten staan. 'Alweer mijn eigen mensen,' stoot Erwin uit. 'Alweer gedood door Pictenpijlen!'

(wordt vervolgd)

Nu worden wij in Nederland en Amerika de laatste jaren dood gegooit met 'vakliteratuur' op stripgebied. Vakliteratuur? Jazeker, dat woord lees ik zowel in buitenlandse als in Nederlandse tijdschriften regelmatig. Maar wie schrijft die vakliteratuur dan? Wie heeft er in strips gestudeerd? Het is aardig om dat eens nader te bekijken. In een overzichtelijk gebied als Nederland zie je dat de handboeken, de verplichte literatuur voor iedereen die iets meer over strips wil weten, zijn geschreven door een strip-antikwaar (Kees Kousemaker), een Neerlandicus (Rudolf Geel), een kunsthistoricus (Rudi Fuchs) en een journalist tevens ex-tekenaar (Ron Kaal). Ik noem hier alleen de schrijvers van boeken, ik tel gemakshalve de detailstudies en catalogi niet mee. Het gaat mij voornamelijk om de boeken die proberen iets over het fenomeen strip in het algemeen te zeggen. In het buitenland zie je het opmerkelijke verschijnsel dat er veel over strips wordt geschreven door striptekenaars, (Jules Feiffer, Martin Sheridan, Mort Walker, Stan Lee, Coulton Waugh), in goed leesbare boeken. Maar strips worden ook door sociologen onderzocht. Uiteraard in landen als Chili, Duitsland of Cuba die een maatschappijbeeld hebben dat er zich uitstekend toe leent om eens vergeleken te worden met de droomwereld van de strips. Geschiedkundige navorsingen vinden vooral plaats in de Verenigde Staten, waar het meeste originele materiaal nog voorhanden is. Pogingen om de strip als communicatiemiddel te doorgronden en te ontleden zien we in Duitsland en Nederland, waarbij vaklieden (Geel, Fuchs, Kaal) twee afzonderlijke delen waaruit de strip is opgebouwd, taal en tekening, onder de loep nemen. Daarnaast hebben talrijke journalisten en hobbyisten geschiedkundige werkjes en boeken met interviews op de markt gebracht. Zonder enig overleg, ieder uitgaande van het onderwerp dat hem op dat moment het meest interesseerde. De ideeën om vernieuwende elementen in de geschiedschrijving aan te brengen, zijn vaak gering. In vrijwel alle boeken die er in de afgelopen paar jaar zijn verschenen, kom je, in nauwelijks variërende bewoordingen, hetzelfde tegen. Een geschiedkundig cliché is bijvoorbeeld de verpletterende veroordeling van goedkope strips, de beeldromans zonder niveau, met de kreet: 'Als je er één gelezen hebt, ken je ze allemaal'. Welnu, datzelfde geldt zo langzamerhand voor de stripliteratuur. 'The Comics', an illustrated history of comic strip art', geschreven door Jerry Robinson, dat pas in paperback is verschenen bij Berkley Windhover Publications is daar geen uitzondering

VAN BATMAN TOT FLUBS and FLUFFS

Vakliteratuur! Het is een beladen woord dat ik slechts met moeite over mijn lippen krijg. En daarin ben ik niet de enige. Het is de afkeer, of beter de frustratie, van een generatie die stapels vakliteratuur heeft doorgeworsteld 'omdat het vroeger niet mogelijk was' en omdat 'je god op je blote knieën moest danken dat je in de gelegenheid werd gesteld te studeren.' Toegegeven, de voordelen zijn niet gering. Alleen dat woord, die betekenis, blijft nasudderen.

Vakliteratuur staat immer borg voor een avond moeizaam ontcijferen hoe één of andere vakidioot iets makkelijk heel moeilijk uitlegt. De schrijvers zijn vaak mensen die zich gespecialiseerd hebben in een bepaald vakgebied en die van iedere komma, iedere punt die zij aan de door hun geraadpleegde literatuur toevoegen, de wereld ogenblikkelijk op de hoogte willen stellen. Liefst met een fikse verantwoording en een enigszins andere volgorde van de feiten, zodat het lijkt of er méér nieuws onder de zon is, dan slechts een extra punt of komma. Doctoren doen haarfijn uit de doeken hoe je een mens het handigst opensnijdt en weer aan elkaar naait. Planologen schrijven over hun alles verhelderende plannen die vaak achterhaald zijn voor hun geschriften de boekwinkels bereiken, en meesters in de rechten schrijven over het recht zoals de Romeinen dat lang geleden toepasten. Ieder zijn eigen gebied.

op. Alle oude feiten krijg je als oudbakken patates frites met een nieuw opgespoten laagje mayonaise voorgeschoteld. Natuurlijk worden er wel nieuwe feiten aangedragen en nieuwe illustraties afgedrukt, want er is nog genoeg ongepubliceerd en niet achterhaald materiaal in Amerika, maar

opzienbarend is het niet. Ook de, op zich niet onaardige, methode om enkele strip-tekenaars een volle pagina tot hun beschikking te geven om iets te zeggen over het door henzelf gebruikte medium is niet nieuw. Waarom die kritiek? Achter op het boek staan zulke fraaie aanbevelingen!

Inderdaad, maar die moeten wel op hun juiste waarde geschat worden. Jules Feiffer, zelf cartoonist en schrijver van 3 geschiedkundige stripwerken, zegt: 'Robinson has captured the very life and vitality of the comic strip, past and present'. Waarom zegt Feiffer dat? Omdat Jerry Robinson een aantal meningen uit Feiffer's boeken onderstreept, en wat is er prettiger dan een mening publiekelijk bevestigd te zien? Ja maar, die recensent van de Chicago Tribune dan, die op de achterflap aangehaald wordt, die wordt toch niet in zijn ijdelheid gestreeld? Waarom schrijft die man dan: 'Inspiration, insights and a vast amount of original material. . . the most enterprising perspective to be undertaken by an insider.'? Die zaak ligt heel eenvoudig. Jerry Robinson is schrijver-cartoonist van *Still Life*, een politiek sociale dagstrip, die verspreid wordt door. . . juist, de Chicago Tribune New York Syndicate. Een syndicaat dat erg veel belang heeft bij de bekendheid van de bij haar onder contract staande Robinson. Nu klinkt dat allemaal erg negatief. Zo is het ook bedoeld, maar er zijn ook aardige dingen te vermelden. Jerry Robinson was bijvoorbeeld één van de 3 cartoonisten die destijds werd uitverkoren om Amerika te vertegenwoordigen in het Montreal Pavilion of Humor in 1965. Hij heeft een zoontje van 13 en zijn dochter, die reeds getrouwd is, heeft kunstgeschiedenis gestudeerd. Bovendien heeft Robinson als assistent gewerkt aan Bob Kane's *Batman*. Maar het kan niet op, Robinson is de geestelijke vader van het humorvolle gebeuren *Flubs & Fluffs*, dat in *New York News* verschijnt. In één opzicht verschilt Robinsons boek 'The Comics' wel degelijk van insgelijkte werken, het is met de pen van een tekenaar geschreven, en dat wil zeggen vakkennis, een portie humor die bij andere geschiedschrijvers ontbreekt en een bijzonder vlot leesbaar geheel. Wat betreft de inhoud blijf ik somber. Veelbetekenend voor het hele werk is de eerste zin van Robinsons voorwoord: 'In this history I try to relate the newspaper comic strip to literary and artistic traditions, to indicate its relationship to other media, from the novel to the film, radio and television, to suggest the social, political, and economic milieu from which it sprang; and to trace its origins, idiosyncratic development, and the impact on it of technology and syndication.' Toet, toet, bent u daar nog? Waar hebben we dat allemaal meer gehoord? Toch is het boek niet slecht, maar de overlappings zijn gigantisch. Het wachten is nog steeds op het ene grote, alles omvattende overzichtswerk, dat alle andere overbodig maakt. Kees de Bree

POSTRIP TUM

Mijne heren,

Het lijkt mij zinvol indien u officieel toegeeft dat de verschijningsfrequentie van Stripschrift tweemaandelijks is. De truc om niet meer te vermelden voor welke maand Stripschrift is bedoeld is wel erg doorzichtig. Ik kan mij voorstellen dat een maandelijks periodiek niet haalbaar is, maar een interessant blad is niet afhankelijk van verschijningsfrequentie. Volgens het betaalde abonnementsgeld voor een jaar (12 nummers indien de kreet 'ver-

schijnt maandelijks' inhoud heeft) heb ik dus nog recht op 9 nummers. Ik ben benieuwd. P.S. Ik ben er wel van overtuigd dat u uw best doet. R.D. Menko - Amsterdam.

EEN DOORZICHTSHALVE INKIJK

We hebben de zaken voor u op een rijtje gezet en zijn na telling tot de 'verrassende' konklusie gekomen dat u aardig gelijk hebt.

*De zaken zitten echter zo:
1. In het redactioneel van no. 100 hebt u inmiddels kunnen*

lezen, met welke moeilijkheden de redactie zoal te kampen heeft. Soms loopt daardoor de geplande verschijningsdatum zo uit dat een dubbelnummer (al of niet als zodanig vermeld - nr. 100 is een dubbelnummer -) soelaas moet bieden.

2. Tegelijk met de overgang van tweemaandelijks naar maandelijks bij Uitgeverij Kommiks B.V. in 1974 (SS 61) is ivm vakantieperiodes toen al besloten jaarlijks een dubbelnummer uit te brengen om de redactie en uitgeverij even op adem te laten komen. Sinds die tijd verschijnen er dus officieel jaarlijks 11 Stripschriften, een frequentie die ook door Uitgeverij Thespa sinds januari 1975 wordt gehanteerd.

3. Vaak gebeurt het dat (o.i.) interessante bijdragen niet geplaatst kunnen worden wegens ruimtegebrek, we komen dan veelal in overleg met uitgevers tot een vergelijk, waarbij zij uit welwillende vriendelijkheid en reclame-oogpunt een aantal pagina's extra voor ons betalen.

Voor de goede orde: zowel de uitgever van Stripschrift (Thespa) als de stripuitgevers hebben geen enkele invloed op de inhoud en strekking van het blad. Ook niet door het betalen van extra pagina's. Een duidelijk bewijs daarvan wordt geleverd door het Casterman-nummer (SS 89) waarin n.b. de 4 Heldenstrip volledig wordt gekraakt!

4. Ook gebeurt het wel - zie nr. 90/91 en nr. 100 dat we als daar aanleiding toe is (zie 1, 2, 3) twee nummers combineren! Het is echter hoe dan ook zo dat u per jaar tenminste 10 nummers ontvangt en u zult moeten toegeven dat dat aardig op maandelijks lijkt! Maandelijks is een toevoeging die om postale redenen en niet om de lezer om de tuin te leiden op de omslag staat vermeld. De maand zelf is ivm een gunstiger losse-verkoop-resultaat voorlopig van de omslag verdwenen, maar staat wel in het colofon op pag. 2 vermeld.

5. Overigens is het vaak zo dat extra pagina's - meer dan waarop de redactie en dus de lezer recht heeft - worden toegevoegd. (zie b.v. het Jijé nummer SS 96). Ook het te verschijnen Lombard/Kuifje Nederland/-Uitgeverij Helmond-nummer (SS 102) kan alleen 24 pagina's meer bevatten dank zij de volledige financiële medewerking van de betrokken uitgeverijen.

6. Hopende u in deze punten voldoende te hebben gerustgesteld en overtuigd te hebben van onze loyaliteit beloven we inhakend op het vriendelijke eind van uw brief dat we ons best blijven doen!

Redactie

NIEUWS

Nieuwsredactie: M.v.d.Hoff,
M.Washington, Postbus 9494

RUILBEURS

Voor de fanatieke verzamelaar - en wie is dat niet - is er op 1 oktober a.s. op ettelijke honderden kilometers afstand in Charleroi een ruilbeurs, daar moeten wel zeer zeldzame Vlaamse en Franse strips zijn, wellicht ook enkele tientallen zwart-wit Tintins, naast allerhande curiosa en antiquiteiten! Plaats: Rue Brouche-terre, Charleroi. Verdere inlichtingen: Jacques van der Perren, 104 Grand Rue 6080, Charleroi (Montignies-sur-Sambre Hainaut België tel. 071-311644.

BRUNA

Mogelijke herwaardering voor het werk van Benjamin Rabier staat ons te wachten met *Gideon in het Bos* (Gédéondans la Forêt) een kleurenherdruk van de originele Garnier-uitgave van 1930. Van deze Gideon - een vreedzame eend, die de

wereld rondom hem wil verbeteren - is het bekend, dat hij Walt Disney heeft geïnspireerd tot het ontwikkelen van zijn stripfiguur *Donald Duck*. Dit fraaie boekwerk gaat in gebonden uitvoering f 14,50 kosten. Omvang 48 pag. Form. 23 x 31 cm.

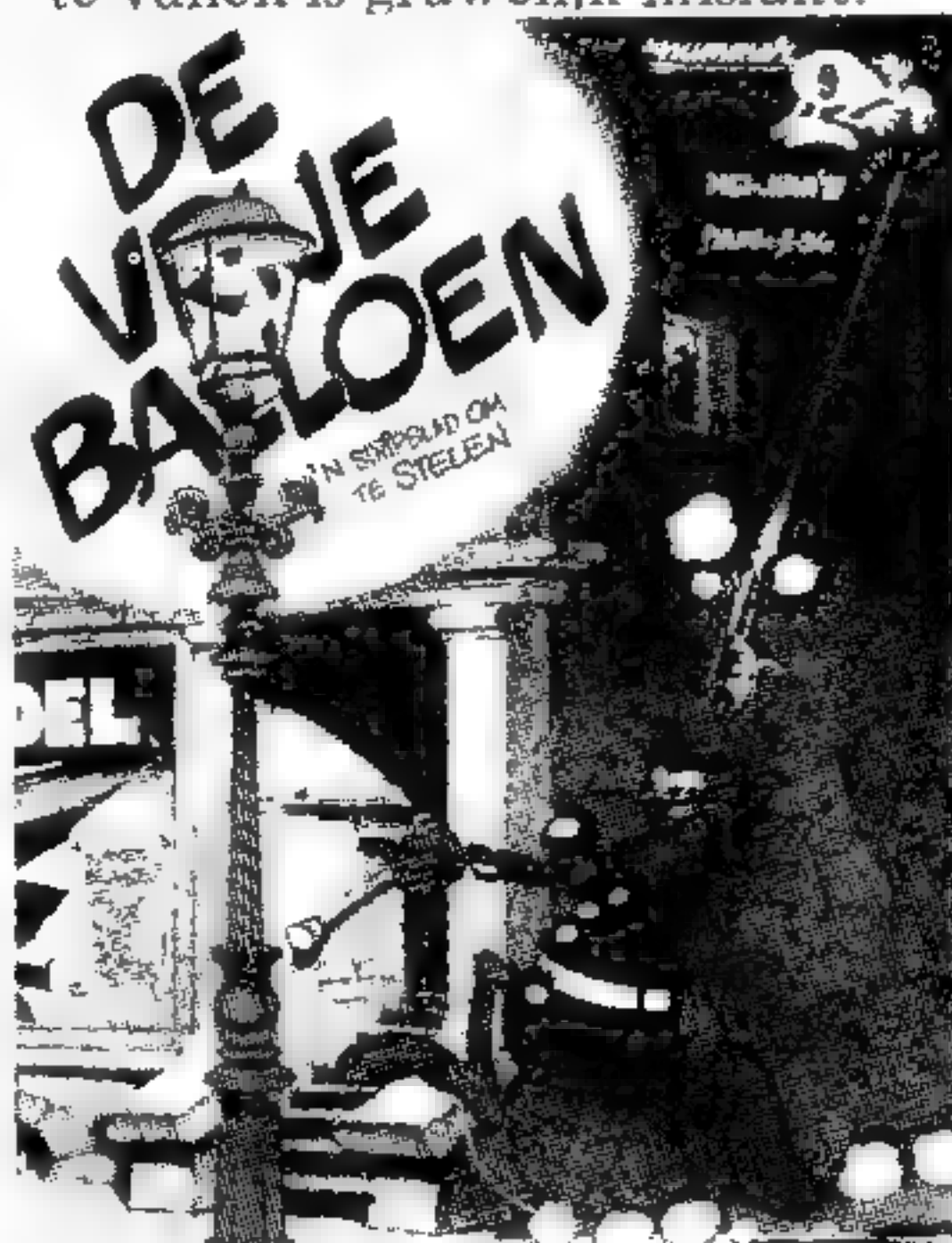
In juni verscheen al een voor kinderen bewerkte uitgave van Louis Caroll's *Alice in Wonderland*. De illustraties zijn van John Tenniel omvang 62 pag. paperback voor f 7,50. Eveneens in juni: *Piet de Smeerpoots* van Dr. Heinrich Hofmann. Kindergruwel uit 1845 terug in paperback voor f 6,50. En: *Max en Maurits* (Max und Mortiz) het roemruchte duo van Wilhelm Busch in een bewerking van Bertus Aafjes. De tekeningen zijn overgenomen uit een van de eerste, met de hand ingekleurde uitgaven uit 1870. Paperback van 72 blz. voor f 8,50.

SCIENCE FICTION

Te verschijnen bij RAJ-Publications, Boerhaavelaan 88 te Utrecht ter gelegenheid van de Stripdag 1977 in oktober: Jola en de Ruimte-race van Bert Bus (een science-fiction strip uit TINA)! Formaat gelijk aan Cliff Randall; prijs ca. f 10,-.

VRIJE BALLOEN no. 9

Het ontbreken van een bijdrage van The Tjong Khing maakt dit mei-juni-nummer wel erg mager. De vergeefse poging van Jan Steeman om met een Khing-imitatie deze lacune op te vullen is gruwelijk mislukt.

Het blad telt verder twee Hendrik J. Voš verhalen waarin

buiten slappe scenario's ook bepaald niet van boeiend tekenwerk te genieten valt. Het 'Europe in One Hour' mist de kracht van zijn duidelijk voorbeeld (Madtekenaar Aragones). Het zou echter veel te ver gaan het gehele nummer af te kraken: zeer verrassend is het werk van Wim Stevenhagen waarvan mij al geruime tijd werk bekend is uit o.m. de Hugo de Groot-buurtkrant. Zo is ook het twee paginaverhaal van Gerrit de Jager aantrekkelijk. Er is trouwens een treffende overeenkomst in stijl tussen die twee. Er is dus toch nog hoop voor de toekomst, en wat meer is: juist in de niet gevestigde orde ligt die hoop! Al met al dus nog geen negende kunst deze negende Vrije Balloen!

De Vrije Balloen is een uitgave van Kobold BV. Prijs f 3,25

NEEF IJSCO EN HET GEHEIM VAN DE DORSTVOGEL

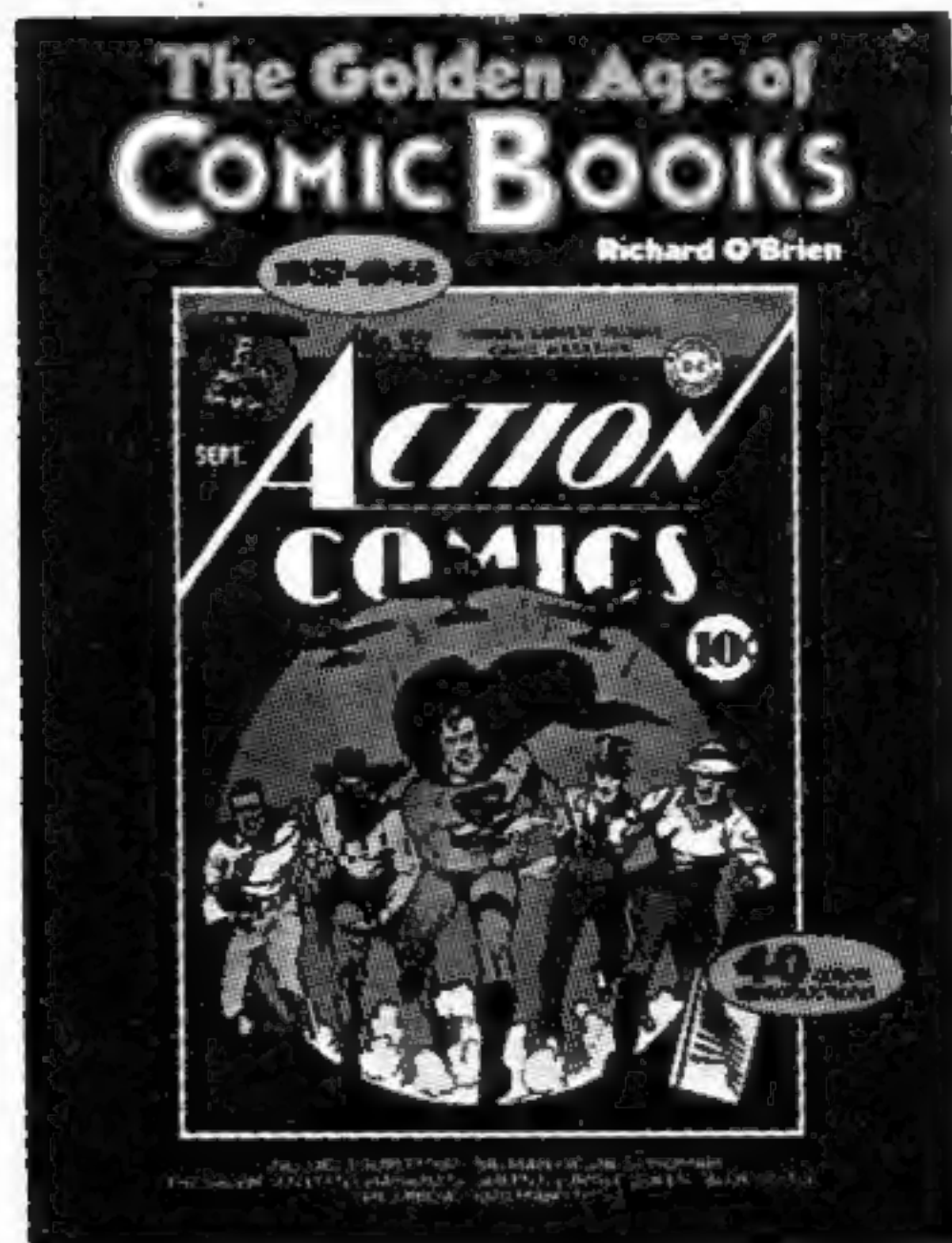
Reeds in april alweer verscheen bij uitgeverij Ploegsma een stripuitgave van Martijn Rijser en Hans Auer bedoeld voor kinderen (!), waarin deze op een speelse manier vertrouwd kunnen raken met een aantal facetten van de ontwikkelingsproblematiek. De geacquarelleerde plaatjes in naïeve tekenstijl spreken erg aan en de lettering is dienovereenkomstig. Beknpte inhoud: Oom John,

neef IJscó en hun huishoudster reizen naar Afrika om daar de droogte te bestrijden. Dit is nodig om de aanvoer van *zwamnoten* nodig voor de fabriek van Oom John te kunnen continueren. Uiteindelijk wordt de droogte overwonnen, maar daarbij wordt de dorstvogel in zijn leefklimaat verstoord. De vogel betovert de noten en iedereen die er van eet wordt gitzwart (. . .) Dat heeft de nodige gevolgen. Er worden in dit boek - een gezamenlijke uitgave van het Ministerie van Ontwikkelingshulp, Teleac en Ploegsma, een aantal aktuele Derde Wereld facetten aardig aan de kaak gesteld. Toch heb ik het gevoel dat het juist *voor kinderen* teveel zaken openlaat om zich een enigszins gefundeerd 'oordeel' te kunnen vormen over de problematiek. Voor het gebruik op scholen lijkt mij een goede begeleiding noodzakelijk. Alleen dan zal het boek een bruikbaar onderdeel van het pakket leermiddelen zijn. Neef IJscó en de Dorstvogel - Uitgeverij Ploegsma. Prijs f 4,95.

MvdH

THE GOLDEN AGE OF COMIC BOOKS 1937-1945

Ballantine is opnieuw met een fraaie uitgave op de markt gekomen. Wie zich de uitgave van Ballantine uit 1976 met de Science Fiction covers voor de geest kan halen, kan zich daarmee tevens een beeld vormen van de uitgave van dit nu door Van Ditmar in het verspreidingspakket opgenomen nieuwe boekwerk.

In feite bestaat het boek uit twee delen: auteur Richard O'Brien opent met een diepgaande en grondig gedocumenteerde verhandeling over de wordingsgeschiedenis van de comic: 1932 Funnies on Parade; 1934 Famous Funnies en het werkelijke begin van de rage in 1938; met Superman in Action Comic no. 1 etc. De tekst wordt geïllustreerd met full-page zwart-wit coverreproducties van o.a. Wonder Comics 1 en Jack Pot 1. Dit alles op stevig pulpachtig papier. Het grootste deel van deze uitgave wordt echter ingenomen door 40 reproduc-

ties van Whiz en Action Comics op prachtig zwaar hagelwit papier waardoor de kleurnuances nog eens extra goed tot hun recht komen. Onder deze reproducties vinden we er maar liefst tien van Will Eisner (periode '39-'40), maar ook de covers van Joe Shuster (Superman), Bob Kane (Batman), en Jack Cole (o.a. Silver Streak). De serie eindigt met een voor Target Comics geproduceerde omslag voor Spacehawk van de hand van Basil Wolverton uit 1940!)

In de V.S. worden oude comics ook alleen om hun covers verzameld en er zijn er zelfs die ze na 1 à 2 keer (of helemaal niet) gelezen te hebben inlijsten en er hun wand mee verfraaien, het is weer eens wat anders als het Melkmeisje van Vermeer! Echter niet alleen voor *hen* is deze uitgave aantrekkelijk: het sfeervolle beeld dat O'Brien in sappige bewoordingen van deze periode weet op te roepen, vermeerderd met de wetenschap een stuk stripgeschiedenis in handen te krijgen, maken het tot een *must* voor elke zichzelf respecterende stripliefhebber.

The Golden Age of Comic Books 1937-1945, Richard O'Brien. Uitgave Ballantine Books - New York, in Nederland verspreid door Van Ditmar. Prijs f 24,75. MvdH

KLEURIG

Met ingang van no. 102 wordt Stripschrift 4 pagina's dikker in gekleurde omslagen.

UITGAVE CLASSICS BLIJFT

Classics Lektuur, uitgeverij van beeldverhalen en andere ontspanningslektuur, wordt wat de uitgeverij-activiteiten betreft, voortgezet door Weekend (dochteronderneming van de Nederlandse Dagblad Unie). Aldus meldt het reclameweekblad Adformatie.

Zoals bekend raakte Classics te Naarden in financiële moeilijkheden, hetgeen uiteindelijk leidde tot een faillissement. Een deel van het personeel kan nu in de nieuwe opzet aan de slag blijven. De eigen distributie-activiteiten van Classics zijn stopgezet en overgenomen door Bètapress in Tilburg. G.C.J. Roord houdt de leiding over het Classics-bestand binnen Weekend.

PIETJE PIENTER

'De lotgevallen van de heer Pietje Pienter met de Postgiro' was de titel van een aantal voorlichtende stripadvertenties van de Postcheque- en Girodienst in het stripblad Donald Duck. Omdat deze advertenties-in-stripvorm volgens ons door opmaak, presentatie en inhoud onvoldoende duidelijk te onderscheiden waren van de overige inhoud van Donald Duck, dienden wij een klacht in bij de Reclamecodecommissie.

Die was het met onze klacht eens. De Postcheque- en Girodienst had duidelijker moeten laten uitkomen, dat het om een reclameuiting ging. Tegen deze uitspraak tekende de girodienst echter beroep aan bij het College van Beroep van de Commissie tot Handhaving van de Nederlandse Code voor het Reclamewezen.

Dat heeft ons nu opnieuw in het gelijk gesteld. Volgens het College van Beroep bezitten de jeugdige lezertjes voor wie de advertenties bestemd waren, nog onvoldoende onderscheidingsvermogen om de commerciële Postgirostrip te kunnen onderscheiden van de andere stripverhalen in Donald Duck. Vooral omdat de advertenties telkens met een iets andere inhoud herhaald werden en daardoor het karakter van een vervolgverhaal kregen.

Dat andere stripfiguren werden gebruikt dan in de 'normale' stripverhalen van Donald Duck en dat boven de strips het woordje advertentie stond, veranderde niets aan dit oordeel. Het College van Beroep vond, dat de Postcheque- en Girodienst onvoldoende voorzichtigheid in acht had genomen, om te voorkomen dat misbruik wordt gemaakt 'van de onkunde of goedgelovigheid van diegene tot wie de advertentie zich richt.'

uit: *Consumentengids juni 1977*

STRIPFLITSEN

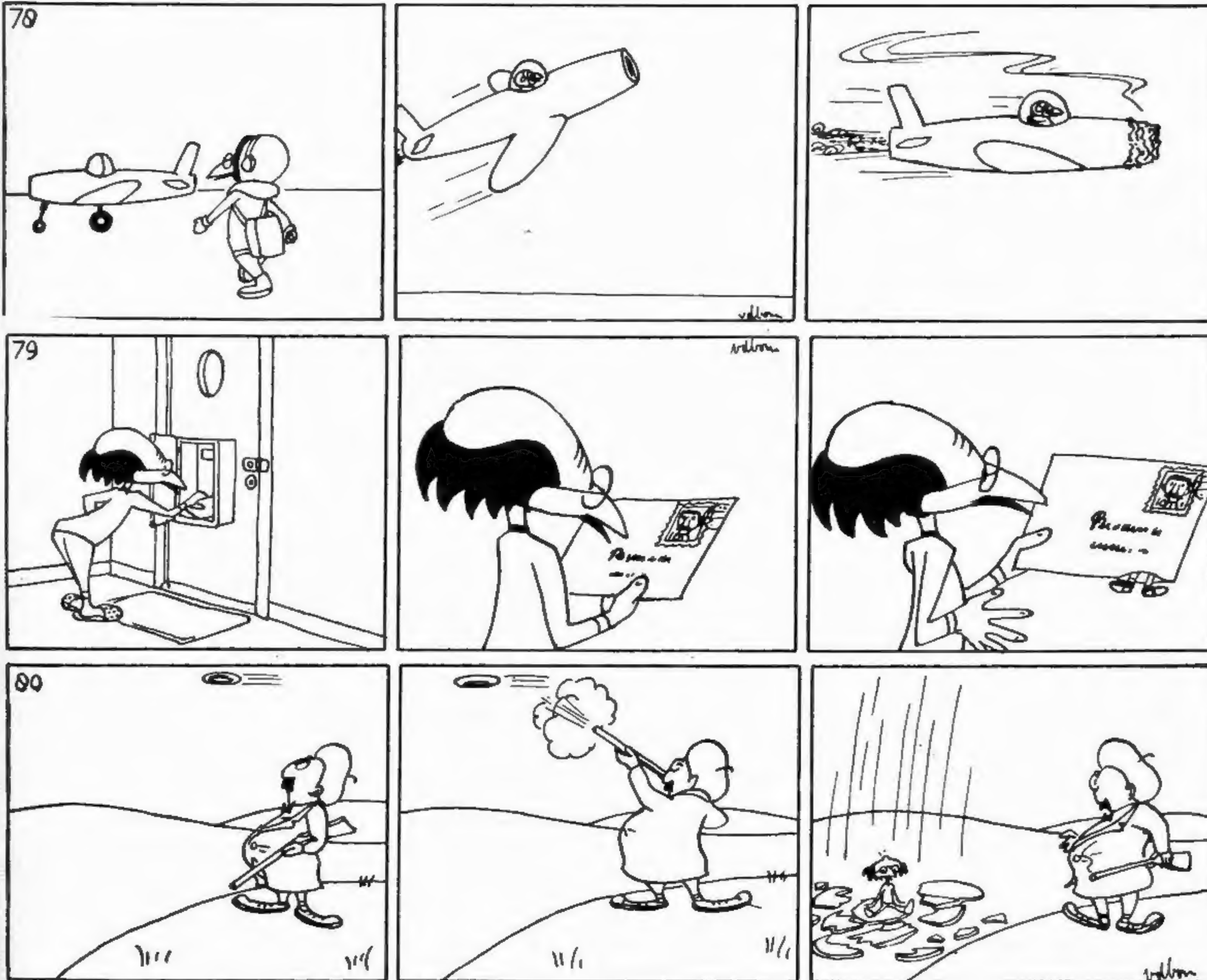
Inkt, nieuwe inkt is al jaar oud! *Gummi* nu verbruikt? *Gevonden* Harry Thomas verkent boy-scouts en vindt zijn pad in de stripwereld, tijdens een arrgh plaatje (pag.46) waarop Rahan van voren en van achteren benaderd *Of het gedrukt staat*. Drukker drukt van Stripschrift no. 100 balkenbrei. *Zack*. Gezet heer steekt tekst in Zack *Sterren stralen overal*. Stripschrift met sterretje nu al net zo goed als Bobo? *YRRAH*, over zijn liefde voor de natuur. 'Ik vind het prachtig hoor de natuur, zo zitten in het park met een duif naast je op de bank, maar als ik in mijn handen klap, dan moet hij wel onmiddellijk wegvliegen!' *Trekken maar*. Trekpleister van Vrije Balloen is lijsttrekker . . . *Rectificatie*. Komt Modesty Blaise bij Oberon in de zwart-wit reeks, omdat de Stripschrift-redactie dat zo graag wil? *Witte reus in vestpak*. Op een borrel ter ere van de verweking van De Stripkoerier, verscheen Matla in vestpak omdat zowel witpak *nog* als bruinpak *nu* in was was *Toeval?* Wist u dat het omgekeerde van Ari Matla is Altamira *Bud Segar*. Dronken layout man plakt van Elzie Segar en

Bud Sagendorf in Stripkoerier Bud Segar *Wout*. Evenzo van Wout naar Wout's Huilboekenbeurs *Redactioneel I* Kees de Bree leest nu urenlang Stripschrift. Waar gaat dat heen? *Redactioneel II* Redactioneel van no. 100 strooit zout in open wonden, velen voelen zich aangesproken. *Persweeën* Persjuffrouw weent blijde door stripflits. *Dierenstrips*. Bestaan er ook strips in het dierenrijk, nee want dat heb geen nut. Vrij naar Sjef van Oekel *Rondje*. Beschonken penningmeester rekent opmerkelijk nuchter af met wonde plekke en geeft rondje *Pandofiel*. Harry Thomas nu ook pandofiel in het gezicht van een blad? *Code*. Gelezen: Plebs 1, 3168, Poen 2, Spec 3, wat is dat nu voor wartaal? *Feliciteit*. Hartelijk dank voor uw felicitaties met het verschijnen van Stripschrift no. 100. *Ambonnement*. Ambonees neemt abonnement op Tussen de Rails *Lek Lek* Oberon Condoom verantwoordelijk voor Gummi? *Onder kartoenenisten gehoord*: 'Ik ben benieuwd wie van ons als eerste zelfmoord pleegt'... *Witte Reus weer in bruinpak*. Op een borrel ter ere van SS 100 verscheen Panda weer in bruinpak, 1977 feestmaand? *Dronken tekenaar en hoofdredacteur maken samen nieuwe westernstrip*.

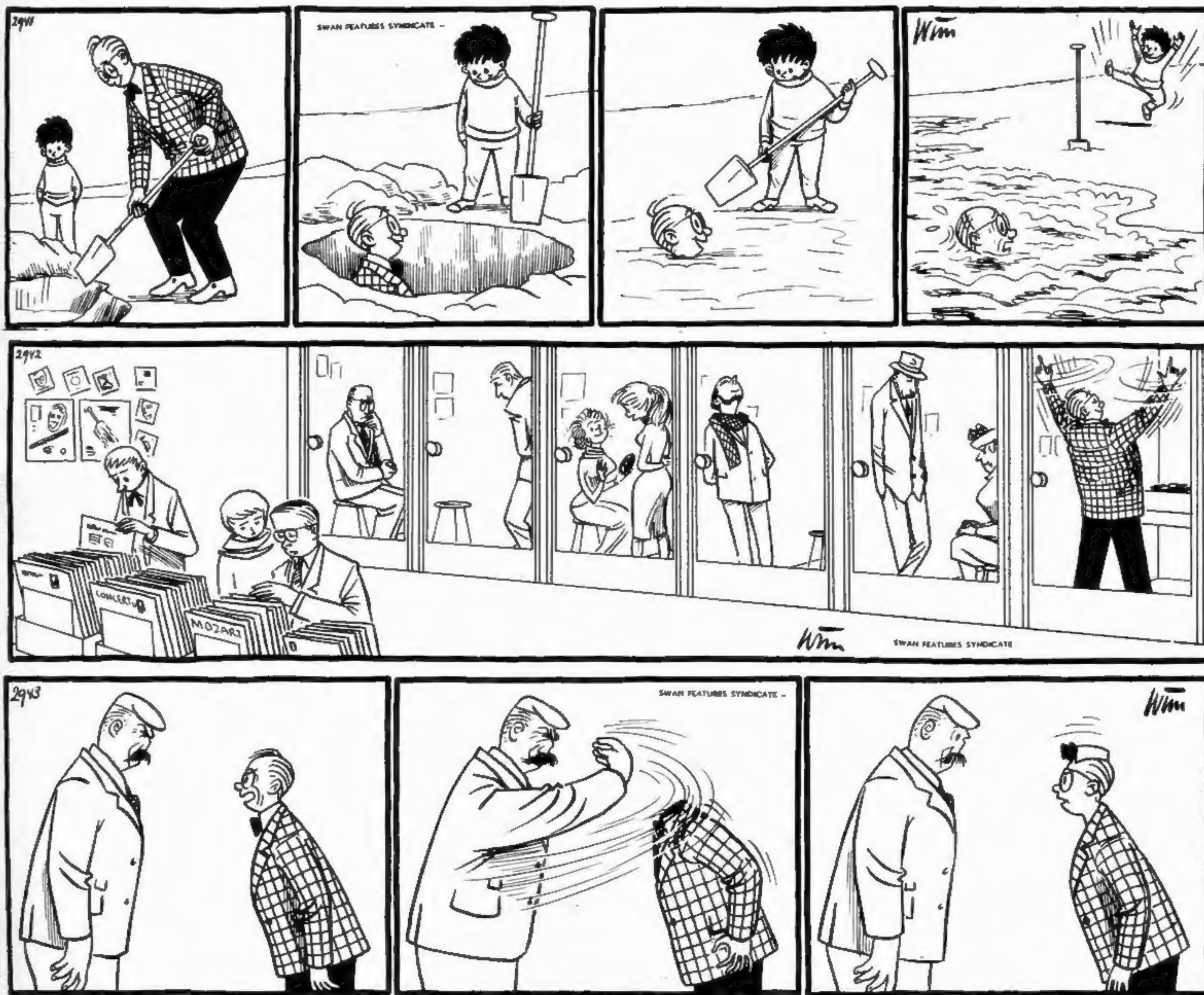

In deze eerste aflevering vraagt ober, tussen puinhopen omgeworpen glazen en stoelen: 'Wie moet er koffie?' Wordt vervolgd? Ook meespelende antikwaar krijgt het kwaad te verduren en zaait olie op de golven met warme speech *Correcties*. Brokstukken worden heimelijk op secrete gecorrigeerd. *Liefde*. Intense wanhopige liefde vertraagt voor het laatst Stripschrift? *Smaakmaker*. Khing Allurex-epigoon smaakt naar wrang! . . *Pico Bello*. Vrije Balloen Pico zeker niet Bello, Bello met penisneid weggehapt! *Politiek*. Lambiek nu ook politieke invloed! Keert Den Uyl niet terug, moeten er koppen rollen? . . . Lees het in het clubblaadje van de stripverhalen vereniging Lambiek. . . . *Vaillant*. Die vrouw op de cover van die nieuwe Julie Vaillant uitgave is de enige

professor pi

simpelman

echte in het album, maar dan ook niet van G(r)aat-on Fort de France. Wel ontzettend mooi hoor die omslagen van de nieuwe Oberon uitgaven, maar het impressionistisch genrestuk 'De bevrijding van Fort de France', dekt de lading natuurlijk niet.

Tabernakel. In het zeven tempels verhaal van Bob Morane (1968), zijn de meeste bekende figuren terug te vinden: Kim Devil, Takatakata (pag.21), Timoer, Buck Danny. Lettering. Staat op pag. 29 2e strook rechts nu echt billen rose zakken

Liefde. Romantische liederen heb ik vroeger ook gezongen, dat maakt allemaal niets uit!

Borrel. Subersieven drinken borrel op kosten Thespa, smooky-day!

Pinkelmop Bij Elsevier verscheen derde (veel te dure) deel van de avonturen van Pa Pinkelman en Tante Pollewop, tekeningen Carol Voges, tekst Godfried Bomans

Hoofdredacteur droomt zich af in de bocht en trapt in zure druiven.. Gefrustreerde hoofdredacteur van 'Het zwarte schaap' verklaart teleurgesteld aan leer-gierige dagbladjournalist over Stripschrift no. 100 'De Stripschapuitgave Stripschrift is nu een vrij onnozel uitzien blaadje geworden, wij zijn zo duidelijk op de goede weg, dat is een heidens werk'. En deze is ook leuk: 'Veel redacteuren van het Stripschrift kunnen in de artikelen hun politieke opvattingen niet buiten beschouwing laten, helaas' (zouden ze met Stripschrift dan toch een echt blad maken?) 'Het doel van ons blad blijft ongekleurde informatie!' Geïnteresseerden in 'Het zwarte Schaap' kunnen het wel opgeven bij de administrateur Postbus 136.

Pseudoniem. De bekende levenskunstenaar Mattenmaar zorgt voor vrolijke opwindning bij tafelrede.

Sprokkelen Harry Brokkelpak?

Stripschrift. Om te lachen, ons op te winden of desnoods beide tegelijk.

Hersenbreker. Strip - kunst - tekenaar. Stripkunst? Striptekenaar? Kunststrip? Kunstenaar? Stripkunstenaar? Stripmartelaar!

Bijsmaak. Hoera we hebben weer een feestje!

STRIPSCHRIFT NO 102, verschijnt ivm de vakantie in de tweede helft van augustus, met aandacht voor:

- **UITGEVERIJ HELMOND, ED. du LOMBARD en KUIFJE NEDERLAND.**
- D.m.v. interviews met:
- **E.P.JACOBS, BOB DE MOOR en AUCLAIR.**
- **RIK RINGERS GEWOGEN**
- **KUIFJE WEEKBLAD NADER BEKEKEN.**
- **HERDRUKKEN JACOBS, DE MOOR en KRESSE.**
- **POGO, NIEUWS, ETC.....**

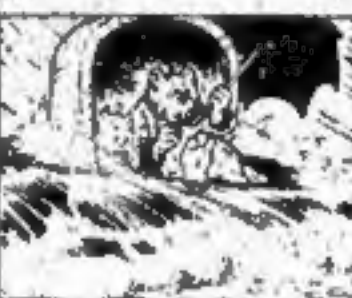
DIT VERHAAL "TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS," KUNT U NOG COMPLEET KRIJGEN IN DE OUDE

TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS

1610 TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS

1611 TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS

1612

De eerste aflevering van het verhaal "Tom Poes en de Schoonschijners" is nu verkrijgbaar. Het verhaal is geschreven door de bekende auteur van de strip "Tom Poes". Het verhaal is een avontuur van Tom Poes en zijn vrienden. Het verhaal is geschikt voor kinderen van 10 jaar en ouder. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette.

De tweede aflevering van het verhaal "Tom Poes en de Schoonschijners" is nu verkrijgbaar. Het verhaal is geschreven door de bekende auteur van de strip "Tom Poes". Het verhaal is een avontuur van Tom Poes en zijn vrienden. Het verhaal is geschikt voor kinderen van 10 jaar en ouder. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette.

De derde aflevering van het verhaal "Tom Poes en de Schoonschijners" is nu verkrijgbaar. Het verhaal is geschreven door de bekende auteur van de strip "Tom Poes". Het verhaal is een avontuur van Tom Poes en zijn vrienden. Het verhaal is geschikt voor kinderen van 10 jaar en ouder. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette.

De vierde aflevering van het verhaal "Tom Poes en de Schoonschijners" is nu verkrijgbaar. Het verhaal is geschreven door de bekende auteur van de strip "Tom Poes". Het verhaal is een avontuur van Tom Poes en zijn vrienden. Het verhaal is geschikt voor kinderen van 10 jaar en ouder. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette.

De vijfde aflevering van het verhaal "Tom Poes en de Schoonschijners" is nu verkrijgbaar. Het verhaal is geschreven door de bekende auteur van de strip "Tom Poes". Het verhaal is een avontuur van Tom Poes en zijn vrienden. Het verhaal is geschikt voor kinderen van 10 jaar en ouder. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette.

De zesde aflevering van het verhaal "Tom Poes en de Schoonschijners" is nu verkrijgbaar. Het verhaal is geschreven door de bekende auteur van de strip "Tom Poes". Het verhaal is een avontuur van Tom Poes en zijn vrienden. Het verhaal is geschikt voor kinderen van 10 jaar en ouder. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette.

Voor een groot aantal oude nummers van **Stripschrift**, teruggaand tot in 1970, hoeft u geen antikwarische prijzen neer te leggen; dat is een tragisch en kostbaar misverstand dat nu maar eens voorgoed de wereld uit moet. Bij Thespa zijn heel wat nummers verkrijgbaar en om u een indruk te geven van wat daarin te genieten valt, hieronder een lijst van wat nog leverbaar is met een globale keuze uit de inhoud. Een volledig inhoudsoverzicht van de nrs. 49/50 - 84 is opgenomen in **Stripschrift 86**; beginnen dus met de aanschaf van dat nummer!

De hieronder genoemde nummers kunt u bestellen door overmaking van het betreffende bedrag op girorekening 209948 van **Stripschrift**, Koninginneweg 164, Amsterdam 1007 (met vermelding van de door u gewenste nummers).

- 16 (f 2,25): **Secret-Agent X9**-herdruk (Alex Raymond) van 1934, Dick Matena; Amerikaanse undergroundstrips...
- 18 (f 2,25): 50 jaar **Bruinje** met herdruk van de eerste 2 verhalen; Disney-tekenfilms.
- 19 (f 2,25): Kabouterstrips met herdruk van het **Paulus de Boskabouter**-verhaal nr. P.14; John Bakker...
- 20 (f 2,25): **Prins Valiant** door Harold R. Forster met een herdruk van **Aanval op de Neveleilanden** (1960); Thé Tjong Khing...
- 33/34 (f 3,25) Ketelbinkie-nummer met herdruk Ketelbinkieverhaal, Jan Kruis, Wim Heuldijs, De Jeugd van Eric de Noorman en Jijé.
- 36 1/2 (f 1,50): **Mad**-poster & gemengd nieuws...
- 37/38 (f 3,25): Alles over de **Broynestein** met herdrukken van de Broynestein-romans van Sebaldus de Noorman; herdruk van **Heer Bommel en zijn Iksel** (1876-1883)...
- 38 1/2 (f 1,50): Het pikante

- Lucky Luke**verhaal **Luke se défoule** (1966) op poster-formaat & gemengd nieuws...
- 43/44 (f 3,25): Huiveringwekkende beschouwingen over gruwelstrips met herdrukken van Reed Crandall (**Tales from the Crypt**, 1954), Archie Goodwin/Dan Adkins (**Creepy** nr. 1) en Gore (**Slow Death**, 1970); **Fritz the Cat** Timmer; **Heer Bommel en zijn Iksel** (1900-1907)...
- 45/46 (f 3,25): Superhelden; **Octobriana**; **Guus Slim's** Tillieux met herdruk van **Felix**; **Heer Bommel en zijn Iksel** (1908-einde)...
- 47/48 (f 3,25): **Peyo** met herdruk van **De groene Draak** (Johan en Pirrewiet, uit **Sprint**; **De Blauwblozen** van Salverius; **Giles**; herdruk **De valstrik van de Rode Kreek** (Timmer, 1956); tekenfilm en pornostrip...
- 51/52 (f 3,75): Alles over Marc Sleen met **Nero**-bibliografie en **Oktaaf Keunink**-herdrukken; **Börge Ring**; **Gotlib** met fraaie herdruk van een onfris verhaal...

- 53/54 (f 3,75): De complete herdruk van het eerste **Baard (en Kale)**-verhaal uit 1938, **Peanuts**; **Pep**; bijna alles over **Alex** van Jacques Martin; **Nader tot Kuifje 1** over **Het Zwarte Goud**...
- 55/56 (f 3,75): Special over Peter de Smet met een herdruk van de oer-**Generaal** en van zijn **Fulco** en de **Miesmannetjes** (uit **ft Kapoentje**); Druillet met adembenemende herdruk (1969); striptekenaars aller landen verenigt u...
- 57/58 (f 3,75): Erg veel over Marten Toonder, met name zijn jeugdwerk (**Thijs IJs**); **Buck Danny** en dus ook Victor Hubinon; Daan Jippes (2 voor t) Richard Corben met een gruwelijke herdruk...
- 59/60 (f 3,75): 50 jaar Disney-tekenfilms, een tussensprint van Kees de Bree; Daan Jippes over Carl Barks met unieke **Donald Duck**-herdruk van Barks, **Donald-Duck**weekblad en een heel klein **Kuifje**...
- 61 (f 2,25): **Peanuts**; **Maroto**; **Bernard Prince**; **Marc Smeets**...
- 62 (f 2,25): hé **Tjong Khing** en Hartog van Banda met de herdruk van het eerste verhaal van **Arman en Ilva**, Justin Green...
- 63 (f 2,25): De **Indianenstrips** van Hans G. Kresse en bovendien het begin van een herdruk van zijn **Eric de Noorman's De Wonderen van Mu** uit 1948 (11/1-11/20); **Natasja** en **Walthéry**...
- 65 plus (f 2,25): Interview Tibet met herdruk **Rik Ringers leidt de dans** (1955); **Chick Bill**; **Tina**;

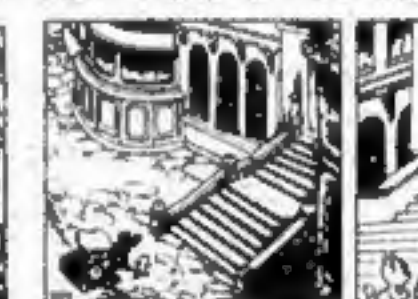
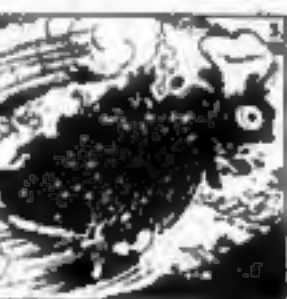
- Jay Linch door Evert Geradts; **De Wonderen van Mu** (11/33-11/44)...
- 66 (f 2,25): Interview Franquin met uitvoerige bibliografie én herdrukken **Guust Flater The Spirit** van Will Eisner; **Dick Matena** (over de **Macaroni's**); **De Wonderen van Mu** (11/45-11/49)...
- 67 (f 2,25): **Nader tot Kuifje 3** over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal **Roba** met **Bollie en Billie** en **De Sliert** en een bibliografie; **De Wonderen van Mu** (11/50-11/70)...
- 68/69 (f 3,75): De Marten Toonder-story deel 1 en het begin van de herdruk van **Tom Poes en de Schoonschijners** (1610-1635); alles over **Akim** en **Tarzan**-pulp-uitgaven; **De Wonderen van Mu** 11/71-11/82)
- 70 (f 2,25): De Marten Toonder story deel 2 (**Panda**, Toonderstudios); Jan van Haasteren; **De Wonderen van Mu** (11/83-einde); **Tom Poes en de Schoonschijners** (1636-1655)...
- 71 (f 2,25): **Koning Hollewijn**; **Lambil**, **Cauvin**; **Tom Poes en de Schoonschijners** (1656-einde)...
- 72 (f 2,25): **Blake en Mortimer**; **Panda**; een persiflage op **Kuifje**; veel over Craenhals met de herdruk van **Fort Bravo** uit 1953...
- 73 (f 2,95): Legendarische beschouwingen van Domien ten Berge over Marten Toonder; **Tibor**, **Fulgo** en **Raka**-lilliputuitgaven; **Dick Matenapersiflage** op strip-fanzines...
- 74 (f 2,95): 4 blz. **Zuipitor** van

TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS

1622 TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS

1623 TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS

1624

De eerste aflevering van het verhaal "Tom Poes en de Schoonschijners" is nu verkrijgbaar. Het verhaal is geschreven door de bekende auteur van de strip "Tom Poes". Het verhaal is een avontuur van Tom Poes en zijn vrienden. Het verhaal is geschikt voor kinderen van 10 jaar en ouder. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette.

De tweede aflevering van het verhaal "Tom Poes en de Schoonschijners" is nu verkrijgbaar. Het verhaal is geschreven door de bekende auteur van de strip "Tom Poes". Het verhaal is een avontuur van Tom Poes en zijn vrienden. Het verhaal is geschikt voor kinderen van 10 jaar en ouder. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette.

De derde aflevering van het verhaal "Tom Poes en de Schoonschijners" is nu verkrijgbaar. Het verhaal is geschreven door de bekende auteur van de strip "Tom Poes". Het verhaal is een avontuur van Tom Poes en zijn vrienden. Het verhaal is geschikt voor kinderen van 10 jaar en ouder. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette.

De vierde aflevering van het verhaal "Tom Poes en de Schoonschijners" is nu verkrijgbaar. Het verhaal is geschreven door de bekende auteur van de strip "Tom Poes". Het verhaal is een avontuur van Tom Poes en zijn vrienden. Het verhaal is geschikt voor kinderen van 10 jaar en ouder. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette.

De vijfde aflevering van het verhaal "Tom Poes en de Schoonschijners" is nu verkrijgbaar. Het verhaal is geschreven door de bekende auteur van de strip "Tom Poes". Het verhaal is een avontuur van Tom Poes en zijn vrienden. Het verhaal is geschikt voor kinderen van 10 jaar en ouder. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette.

De zesde aflevering van het verhaal "Tom Poes en de Schoonschijners" is nu verkrijgbaar. Het verhaal is geschreven door de bekende auteur van de strip "Tom Poes". Het verhaal is een avontuur van Tom Poes en zijn vrienden. Het verhaal is geschikt voor kinderen van 10 jaar en ouder. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette. Het verhaal is verkrijgbaar in de vorm van een boek of een cassette.

STRIPSCHRIFT NUMMERS, ZOALS OOK VELE ANDERE VERHALEN (ZIE ONDERSTAAND OVERZICHT).

TOM POES EN DE SCHOONSCHEIJNERS

De heer Bommel staat bij de deur van zijn kamer. Hij kijkt naar de deurknop. Hij heeft een klein, rond gezichtje. Hij draagt een wit overhemd en een donkere broek. Hij staat op een vloer van houten planken. De muur achter hem is wit met een klein schilderij. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd.

1613 TOM POES EN DE SCHOONSCHEIJNERS

De heer Bommel staat bij de deur van zijn kamer. Hij kijkt naar de deurknop. Hij heeft een klein, rond gezichtje. Hij draagt een wit overhemd en een donkere broek. Hij staat op een vloer van houten planken. De muur achter hem is wit met een klein schilderij. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd.

1614 TOM POES EN DE SCHOONSCHEIJNERS

De heer Bommel staat bij de deur van zijn kamer. Hij kijkt naar de deurknop. Hij heeft een klein, rond gezichtje. Hij draagt een wit overhemd en een donkere broek. Hij staat op een vloer van houten planken. De muur achter hem is wit met een klein schilderij. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd.

1615

- Uco Egmond speciaal voor **Stripschrift**. Raymond Macherot (**Chlorophyl**, **Poezekat**), Domien ten Berge over Marten Toonder; **Professor Pi**...
- 75/76 (f 4,25): Uitvoerige aandacht aan Peter O'Donnell met een herdruk van zijn **Modesty Blaise**; Willy Lohmann's vichtige **Kraaienhovepersiflage**...
- 77 (f 2,95): Special Gerrit Stapel met de nergens elders gepubliceerde strip **Mijn vriend Andries**; Aart Clerckx tekent voor **Stripschrift**...
- 78 (f 2,95): Speciaal voor Stripschrift 8 blz. Daan Jippes in **Intercity Incident**; Interview met Forrest 'Bud' Sagendorf over **Popeye**; **Modesty Blaise**; algemene beschouwingen over de vloek in het beeldverhaal...
- 79 (f 2,95): Jules Feiffer; **Moem**; Piet Wijn onder de loep én voor het voetlicht met een herdruk van **De Moorse Toveraar**; **Tintin et moi** (Kuifje dus)...
- 80 (f 2,95): de **Robbedoes**-verhalen van Fournier; **The Hulk** met een herdruk; **De Toveraar van Fop**; Vervolg & slot-herdruk **De Moorse Toveraar** van Piet Wijn...
- 81/82 (f 4,25): Special Peyo, **Smurfen** met herdrukken; alles over de Dupuis-tekenaars in een overzichtelijke encyclopedie; Tillieux en een **Felix**-herdruk...
- 83 (f 2,95): De stripbladen **Sjors en Pep** (nu **Eppo**); **Loriot**; begin unieke herdruk van de **Dick Bos**-reklamestrip **Glashard**; de populariteit van stripfiguren...
- 84 (f 3,60): Special **Asterix**.

- interviews met Goscinnny en Uderzo en een unieke persiflage op **Asterix**, bovendien de historische betrouwbaarheid van deze strip aan de werkelijkheid getoetst; **Börge Ring**; **Dick Bos**...
- 85 (f 2,95): De professoren in het Europese beeldverhaal (**Zonnebloem**, **Barabas**, **Adhemar**, **Sickbock**, **Prilwytzkofsky**, **Kalker**, **Lupardi**); **Harry Balm**; **Kuifjewedstrijd**; **Patty Klein** over stripsenario's; **Dick Bos**...
- 86 (f 2,95): complete inhoudsopgave van **Stripschrift** nr. 49/50 t/m 84; **Eddy Paape**; informatie over het **SDCN**...
- 87 (f 2,95) Alles over **Bert Bus** met een herdruk van zijn **Nitokris**, katoenrubriek **Ong-Gezien** over **Tom Ungerer**, start van herdrukken **Simpelman**, **Lucky Luke** voer voor psychologen en een unieke LL-persiflage...
- 88 (f 2,95) **Ridderspecial**: **Prins Valliant**, **De Rode Ridder** en de Vlaamse Ridderschap van **Bob de Moor** op hun historische betrouwbaarheid getoetst. Een nummer geknipt voor het (geschiedenis) onderwijs, met **Prins Valiant**-persiflage van **Wood** en aandacht voor tekenfilm **Tarzoan**, de schande van de jungle
- 89 (f 2,95) **Uitgeverij Casterman**, met o.m. interview met **Jacques Martin**, **Jacques Tardi** in de voetsporen van **Jules Verne**, herdruk van unieke **Tardi**-oorlogstrip, **Kuifje** en de **Picaro's**, de **4 Helden**, gewogen en te licht bevonden, **Craenhals**, **Kresse**.
- 90/91 (f 4,60) **Zéér uitvoerige Disney-special** met **Art Babbitt**,

- Floyd Gottfredson**, **Barks index**, de tekenfilm **Fantasia**, **Donald Duckweekblad** nader bekeken, **Mickey Mouse** - **Donald Duck** - strijden om de macht in een **Bill Elder**-persiflage, en als extra een compleet nimmer in Nederland gepubliceerd **MM-verhaal**: **MM als oorlogsvrijwilliger**.
- 92 (f 2,95) **De auto in de strip**, ambivalentie t.o.v. **Jean Graton's** schepping **Michel Vaillant**, **Julie Wood**, herdruk **MV-strip**, **Strip n** werkelijkheid bij **MV**, en **Van Strijd tot Strip**, overpeinzingen bij de nederlandse politieke plaat van **Kar-toenist/striptekenaar Wim van Wieringen**.
- 93 (f 2,95) **Start van herdrukken** (vert. **Dick Matena**) van de legendarische strip **Pogo** met een artikel over schepper **Walt Kelly**, nog meer over **Paulus de Boskabouter**, aandacht voor **Toonder's Magister Hocus Pas**, mis-kend en onderkend genie. **Jan Gerhard Toonder** over **De Strijkunst** van **Marten Toonder**, **Ong-gezien** en een opzienbarende kartoon van **Yrrah uit VN**.
- 94/95 (f 3,60) Alles over **2000 nummers Robbedoesweekblad**. De ontwikkeling van het blad, interview met hoofdredacteur **Karel Cavens** de geboorte van **Robbedoes** in herdruk... **Robbedoes index** t/m nr. 2000, verder aandacht voor de dertigste verjaardag van het weekblad **Kuifje**, **Pogo**.
- 96 (f 3,25) **Jijé-special**, interview met **Jijé** (**Joseph Gillain**) herdruk van zijn **Pogologie**, **Jan Gerhard Toonder** en **Lo Hartog** van

- Banda** worden het eens en de start van een nieuwe rubriek **Frans nieuws La France Oh la la**
- 97 (f 3,25) De opkomst en ondergang van de keizerstrip **Trigië**, in een interview met tekenaar **Don Lawrence** **Verdwenen Kuifjes** door **Har Brok** teruggevonden, interview met **Selby Kelly** weduwe van **Pogo**-tekenaar **Walt** en tevens degene die de strip voortzette... herdrukken
- 98 (f 3,25) **Uniek documentatienummer**: **Strips in de dertiger jaren** met: **Herman Pieter de Boer** over **De Toverwereld van Doe mee**, **Mr. van Veen** met een opzienbarende konklusie!... over **De relatie kinderprent-stripverhaal**... De werkelijke geschiedenis van **Tripje**, **Gerrit Theodoor Rotman**, **George van Raemdonck**, **Bulletje en Boonestaak**, **Honderdduizenden Soete suikerbollen** van **W.G. van de Hulst en Zn.**, **Thijs IJs**, **Toonder's eerste beer**... **Barend Servet** over zijn wederwaardigheden met **Gijsje Goochem**, **GG**-herdrukken.
- 99 (f 4,95) **SUPERDIK Amerikanen nummer** met o.m. een exclusief interview met **Wallace Wood**, stripmaker **Martin Lodewijk** over **Milton Caniff**, unieke herdrukken **Male call** (**Caniff**) en **The Curse** van **Wood** en als extra **Wood-persiflage** op **Caniff-strip** **Terry & The Pirates**, **Trigië**, politiek gewogen, een navrant beschouwing, **Pogo** herdrukken, **Kuifje** in **Rotterdam** en een verslag van het congres in **Anquoulême**.

TOM POES EN DE SCHOONSCHEIJNERS

De heer Bommel staat bij de deur van zijn kamer. Hij kijkt naar de deurknop. Hij heeft een klein, rond gezichtje. Hij draagt een wit overhemd en een donkere broek. Hij staat op een vloer van houten planken. De muur achter hem is wit met een klein schilderij. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd.

1625 TOM POES EN DE SCHOONSCHEIJNERS

De heer Bommel staat bij de deur van zijn kamer. Hij kijkt naar de deurknop. Hij heeft een klein, rond gezichtje. Hij draagt een wit overhemd en een donkere broek. Hij staat op een vloer van houten planken. De muur achter hem is wit met een klein schilderij. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd.

1626 TOM POES EN DE SCHOONSCHEIJNERS

De heer Bommel staat bij de deur van zijn kamer. Hij kijkt naar de deurknop. Hij heeft een klein, rond gezichtje. Hij draagt een wit overhemd en een donkere broek. Hij staat op een vloer van houten planken. De muur achter hem is wit met een klein schilderij. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd. Hij kijkt naar de deurknop met een bezorgde blik. Hij heeft zijn hand op de deurknop gelegd.

1627